

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Vydmantė Utkinaitė

**KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTRA LIETUVOJE: KAUNO MIESTO
ATVEJIS**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Doc. dr. Irena Luobikienė

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

**KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTRA LIETUVOJE: KAUNO MIESTO
ATVEJIS**

Baigiamasis magistro projektas

Viešasis administravimas (kodas 621N70001)

Vadovas

(parašas) Doc. dr. Irena Luobikienė

(data)

Recenzentas

(parašas) Prof. dr. Algis Junevičius

(data)

Projektą atliko Vydmantė Utkinaitė

(parašas)

(data)

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų

(Fakultetas)

Vydmantė Utkinaitė

(Studento vardas, pavardė)

Viešasis administravimas, II kursas

(Studijų programa, kursas)

Baigiamojo projekto „Kultūrinio turizmo plėtra Lietuvoje: Kauno miesto atvejis“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2017 m. gegužės 29 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano, Vydmantės Utkinaitės, baigiamasis projektas tema „Kultūrinio turizmo plėtra Lietuvoje: Kauno miesto atvejis“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Utkinaitė, Vydmantė. *Development of Culture Tourism in Lithuania: Case Study of Kaunas City: Master's thesis* in Public Administration / supervisor assoc. prof. Irena Luobikienė. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: 03 S

Key words: tourism, culture tourism, the development of tourism, sustainable tourism, sustainable development.

Kaunas, 2017. 115 pages

SUMMARY

The aim of the research: to analyze possibilities of cultural tourism development in Lithuania (Kaunas City Case). Research object : the development of cultural tourism in Lithuania. Research subject–possibilities of Cultural tourism development in Lithuania (Kaunas City Case). The relevance of the research. Cultural tourism is an autonomous sphere closely related to tourism business and cultural resources. This type of tourism is gaining greater significance in the world and Lithuania. Cultural tourism is different because it causes cultural authenticity, uniqueness of cultural value and formation of statehood and representation . Although there are territories and objects suitable for cultural tourism in Lithuania , however, physical and cultural resources are not distributed equally. Such factors as poorly developed tourism and leisure services, the seasons, lack of accommodation and qualification of personnel in tourism field makes an impact on the development of cultural tourism. Therefore it is very important to evaluate the possibilities of the development of cultural tourism in Lithuania. The novelty of the research. Since Kaunas city has been selected as European Capital of Culture 2022 such priorital segments as culture, community, urbanistic development are being emphasised. Kaunas region has friendly natural, cultural and physical intellectual resources to develop the above mentioned segments. However , the city does not have cultural tourism development strategy and not all attractive culture objects are adapted to meet the needs of citizens and guests. There is a lack of precisely indicated culture and tourism development guidelines in Kaunas municipality documents. The thesis is focused on a precise analysis of culture tourism and possibilities of its development in Kaunas City. Objectives of the research: 1. to examine the development of cultural tourism on a theoretical basis; 2. to provide the analysis of the regulations and laws of Lithuanian republic defining cultural tourism development; 3. to perform the analysis of current

situation in Kaunas City; 4. to examine the perspectives of culture development based on specialists and customers' opinion. The research analyzes theoretical aspects of conception of cultural tourism, sociocultural impact and darnios tourism development. Also the thesis provides the examinaiton of the laws and regulations of Lithuanian respublic regarding the development of cultural tourism. Moreover the accurate analysis of the situation of cultural tourism in Kaunas city is indicated. Furthermore the method and organization of the research are defined. The survey of cultural tourims possibilities in Kaunas city and data analysis and interpretation have been carried out. The research showed that cultural tourism is not popular in Lithuania, however, according to the respondents, its development could bring a longlife cultural and economical value to the coutry. The results, obtained from the empyrical survey, could be found useful preparing various Kaunas city strategies and strategic plans for the development of cultural tourism in the city.

TURINYS

LENTELĖS	8
PAVEIKSLAI	9
PRIEDAI	12
PAGRINDINĖS SAŲOKOS	13
SANTRUMPOS	14
ĮVADAS	15
1. KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTRA TEORINIŲ ASPEKTU	46
1.1. Kultūrinio turizmo samprata	18
1.2. Kultūrinio turizmo ir paveldo sąsajos	28
1.3. Turizmo plėtra ir jos poveikis sociokultūrinei aplinkai	30
1.4. Darnios turizmo plėtros ypatumai	35
1.5. Kultūrinio turizmo plėtra Lietuvos kultūros politikos kontekste	39
2. KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTRA TARPTAUTINIŲ IR LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ KONTEKSTE	46
2.1. Lietuvos turizmo politikos teisinio reguliavimo sistema	46
2.2. Kultūrinio turizmo plėtros tarptautinių dokumentų analizė	50
2.3. Lietuvos Respublikos kultūrinio turizmo plėtros įstatymų ir programų analizė	55
2.4. Lietuvos Respublikos kultūrinio turizmo plėtros strategijų, veiklos planų ir kitų planavimo dokumentų analizė	60
3. KAUNO MIESTO KULTŪRINIO TURIZMO SITUACIJOS ANALIZĖ	64
3.1. Kultūrinės aplinkos analizė	64
3.2. Kultūrinio turizmo plėtros Kauno mieste strateginių dokumentų analizė	67
4. KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTROS PERSPEKTYVOS KAUNO MIESTE SPECIALISTŲ IR GYVENTOJŲ POŽIŪRIU	71
4.1. Tyrimo metodika ir organizavimas	71
4.2. Kultūrinio turizmo plėtros Kauno mieste tyrimo rezultatų analizė	74
4.2.1. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos gyventojų ir svečių požiūriu	74
4.2.2. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos specialistų požiūriu	87
REKOMENDACIJOS	101
IŠVADOS	103

LITERATŪRA.....	105
PRIEDAI.....	115

LENTELĖS

1 lentelė. Pagrindinių kultūrinio turizmo formų klasifikacija.....	24
2 lentelė. Kultūrinio ir paveldo turizmo sąsajos.....	29
3 lentelė. Turizmo plėtros poveikis bendruomenės požiūriu.....	35
4 lentelė. Kultūros politikos formavimo ir įgyvendinimo trūkumai.....	43
5 lentelė. Tarptautinių dokumentų sudarymo nuostatos.....	51
6 lentelė. Kultūrinio turizmo plėtrą reglamentuojantys tarptautiniai dokumentai	54
7 lentelė. Kultūrinio turizmo plėtrą reglamentuojančių Lietuvos Respublikos įstatymų trūkumų analizė..	57
8 lentelė. Nacionalinės turizmo plėtros programos 2014–2020 m. tikslai ir uždaviniai	58
9 lentelė. Regionų kultūros plėtros programa 2012– 2020 metų tikslai ir uždaviniai.....	59
10 lentelė. Kauno miesto kultūros galimybių studijos tikslai ir uždaviniai.....	68
11 lentelė. Miesto gyventojų ir svečių anketos klausimų pagrindimas.....	73

PAVEIKSLAI

1 paveikslas. Kultūrų formos turizmo procese.....	20
2 paveikslas. Kultūrinio turizmo klasifikacija pagal vertybes.....	24
3 paveikslas. Šiuolaikinė kultūrinio turizmo klasifikacija.....	25
4 paveikslas. Kultūrinių išteklių samprata.....	26
5 paveikslas. Kultūrinių išteklių panaudojimo galimybės.....	27
6 paveikslas. Turizmo ciklinis modelis pagal Butler'į.....	31
7 paveikslas. Doxey turizmo plėtros 4 etapų indeksas.....	33
8 paveikslas. Išsamesnis darnaus turizmo standartinis modelis.....	37
9 paveikslas. Kultūrinio turizmo darnumo plėtros komponentai.....	38
10 paveikslas. Kultūrinio turizmo darnaus vystymosi principai.....	38
11 paveikslas. Naujasis kultūros politikos modelis.....	44
12 paveikslas. Turizmo planavimo sistema.....	47
13 paveikslas. Turizmo politika Lietuvoje.....	48
14 paveikslas. Nagrinėjamų teisės dokumentų chronologija.....	50
15 paveikslas. Strateginių planavimo dokumentų rengimo trūkumų analizė.....	63
16 paveikslas. Apgyvendintų Lietuvoje svečių skaičiaus geografinis pasiskirstymas 2016 m.....	64
17 paveikslas. Kauno miesto esamos situacijos silpnybės ir stiprybės.....	66
18 paveikslas. Kauno miesto kultūros strategijos iki 2027 m. prioritetinės kryptys.....	69
19 paveikslas. Tyrimo proceso eiga.....	71
20 paveikslas. Gyventojų žinios apie kultūrinį turizmą (N – 196).....	74
21 paveikslas. Kultūrinio turizmo informacijos šaltiniai (N – 196).....	75
22 paveikslas. Kultūrinio turizmo populiarumas (N – 196).....	75
23 paveikslas. Kultūrinio turizmo ryšys su kitomis turizmo sritimis (N – 196).....	76
24 paveikslas. Kultūrinių išteklių svarba kultūriniam turizmui (N – 196).....	76
25 paveikslas. Kultūrinio turizmo plėtros veiksniai (N – 196).....	77
26 paveikslas. Kultūrinio turizmo plėtrą stabdantys veiksniai (N – 196).....	77
27 paveikslas. Efektyvesnio kultūrinio turizmo plėtros skatinimo rodikliai (N – 196).....	78
28 paveikslas. Kultūrinio turizmo plėtros prioritetinės sritys pagal svarbą (N – 196).....	79
29 paveikslas. Kultūrinio turizmo prioritetinių sričių būklės vertinimas (N – 196).....	79
30 paveikslas. Kauno miesto teritorijų potencialas kultūrinio turizmo plėtrai (N – 196).....	80

31 paveikslas. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ žinomumas (N – 196).....	80
32 paveikslas. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022 “ nauda miestui (N – 196).....	81
33 paveikslas. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ ilgalaikės perspektyvos (N – 196)....	82
34 paveikslas. Patrauklausios Kauno miesto lankytinų objektų grupės (N – 196).....	82
35 paveikslas. Kauno fortų patrauklumas (N – 196).....	83
36 paveikslas. Sakralinių objektų patrauklumas (N – 196)	83
37 paveikslas. Kauno miesto muziejų patrauklumas (N – 196).....	84
38 paveikslas. Kauno miesto muziejų patrauklumas (N – 196).....	85
39 paveikslas. Kauno miesto festivalių patrauklumas (N – 196).....	85
40 paveikslas. Turistinio maršruto „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ patraukliausi objektai (N – 196).....	86
41 paveikslas. Turistinio maršruto „Medinė architektūra“ patraukliausi objektai (N – 196).....	86
42 paveikslas. Kultūrinio turizmo informacijos šaltiniai, specialistų nuomonė (N – 44).....	87
43 paveikslas. Kultūrinio turizmo populiarumas, specialistų nuomonė (N – 44).....	88
44 paveikslas. Kultūrinio turizmo informacijos pakankamumas, specialistų nuomonė (N – 44).....	88
45 paveikslas. Lankytojų žinios apie kultūrinį turizmą, specialistų nuomonė (N – 44).....	89
46 paveikslas. Kultūrinių išteklių svarba kultūriniam turizmui, specialistų nuomonė (N – 44).....	89
47 paveikslas. Kultūrinio turizmo ryšys su kitomis turizmo sritimis, specialistų nuomonė (N – 44).....	90
48 paveikslas. Kultūrinio turizmo infrastruktūros esamos būklės vertinimas, specialistų nuomonė (N – 44).....	90
49 paveikslas. Kultūrinio turizmo plėtros veiksniai, specialistų nuomonė (N – 44).....	91
50 paveikslas. Kultūrinio turizmo plėtrą stabdantys veiksniai, specialistų nuomonė (N – 44).....	91
51 paveikslas. Efektyvesnio kultūrinio turizmo plėtros skatinimo rodikliai, specialistų nuomonė (N – 44).....	92
52 paveikslas. Kultūrinio turizmo plėtros prioritetinės sritys pagal svarbą, specialistų nuomonė (N – 44).....	92
53 paveikslas. Kultūrinio turizmo prioritetinių sričių būklės vertinimas, specialistų nuomonė (N – 44)....	93
54 paveikslas. Kauno miesto teritorijų potencialas kultūrinio turizmo plėtrai, specialistų nuomonė (N – 44).....	93
55 paveikslas. Projekto „Kaunas –Europos kultūros sostinė 2022 “ nauda miestui, specialistų nuomonė (N – 44).....	94

56 paveikslas. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ ilgalaikės perspektyvos, specialistų nuomonė (N – 44).....	94
57 paveikslas. Patraukliausios Kauno miesto lankytinų objektų grupės, specialistų nuomonė (N – 44).....	95
58 paveikslas. Kauno fortų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44).....	95
59 paveikslas. Sakralinių objektų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44).....	96
60 paveikslas. Kauno miesto muziejų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44).....	97
61 paveikslas. Kauno miesto galerijų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44).....	97
62 paveikslas. Kauno miesto festivalių patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44).....	98
63 paveikslas. Turistinio maršruto „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ patraukliausi objektai, specialistų nuomonė (N – 44).....	99
64 paveikslas. Turistinio maršruto „Medinė architektūra“ patraukliausi objektai, specialistų nuomonė (N – 44).....	99

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Kultūrinio turizmo apibrėžimai.....	116
2 PRIEDAS. 10 pagrindinių turizmo plėtros principų.....	117
3 PRIEDAS. Kultūrinio turizmo vystymosi modelis.....	118
4 PRIEDAS. Kauno tarpukario modernizmo architektūros stiliaus statiniai, kuriems Europos komisijos 2015 m. kovo 10 d. sprendimu 2015/c 83/03 suteiktas europos paveldo ženklas.....	119
5 PRIEDAS. Anketos pavyzdys (Kauno miesto gyventojams ir miesto svečiams).....	120
6 PRIEDAS. Anketos pavyzdys (Kauno miesto kultūros įstaigos specialistams).....	125

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Turizmas yra žmonių keliavimas įvairiais turistiniais maršrutais, apimantis tokius elementus, kaip kelionę į pageidaujamą vietą ir apsisojimą ten (Žilinskas, Skrodenienė, 2008, p. 225).

Kultūrinis turizmas reiškia kelionę siekiant pažinti kultūrinę aplinką, įskaitant kraštovaizdžius, vaizduojamąjį ir scenos menus, išskirtinį vietinį gyvenimo būdą, vertybes, tradicijas, įvykius bei kitus kūrybinių ir kultūrinių pokyčių procesus (Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas, 2003, p. 6).

Turizmo kultūros ištekliai – tai archeologijos, istorijos, meno, mokslo ir technikos, urbanistikos paveldo objektai; tokios vertybės, kaip folkloras, tradicijos ir liaudies amatai, šiuolaikiniai meno kūriniai ir mokslo laimėjimai, kolekcijos (Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, 2011).

Turizmo plėtra – tai procesas, kuris, suvokiamas, kaip fiziniai pokyčiai, sąlygojami didėjančio turistų susidomėjimo vietoje bei šio susidomėjimo rezultatyvumo raiškos – didėjančių atvykstančiųjų srautų (Žilinskas, Skrodenienė, 2008, p. 225).

Darnus turizmas – tai turizmas, kuris valdo išteklius taip, kad būtų patenkinti ekonominiai, socialiniai ir estetiniai poreikiai, išlaikant kultūrinį vientisumą, ekologinius procesus, biologinę įvairovę ir visas gyvybės palaikymo sistemas (Marozienė, 2010, p. 15).

Darnus vystymas(is) – tai vystymasis, kuris tenkina šių laikų poreikius nesumažindamas galimybių ateities kartoms tenkinti jų pačių poreikių (Darnaus ir atsakingo turizmo gairės, 2010, p. 7).

Sociokultūrinis poveikis – tai žmonių grupių socialinės organizacijos pokyčiai bei fundamentalios bendruomenės transformacijos (Žilinskas 2011, p. 272).

„Lietuva 2030“ – ilgalaikis strateginis dokumentas, kuris remiasi Nacionalinio saugumo strategijos nuostatomis. Tai strategija, kuria siekiama paskatinti esminius visuomenės pokyčius ir sudaryti sąlygas formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei, bei užtikrinti šalies pažangą bei visuomenės gerovę per ateinančius 20 metų (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“).

SANTRUMPOS

ES	Europos Sąjunga
ET	Europos Taryba
ICOMOS	Tarptautinė paminklų ir saugotinių vietų taryba
IUCN	Pasaulinė gamtos apsaugos organizacija
JTO	Jungtinių Tautų Organizacija
PTO	Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacija
UNEP	Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programa
UNESCO	Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija
WTO	Pasaulio prekybos organizacija
WTTC	Pasaulinė kelionių ir turizmo taryba

IVADAS

Temos aktualumas. Šiandien kultūrinis turizmas yra savarankiška sritis, glaudžiai siejanti turizmo verslą ir kultūrinius išteklius. Ši turizmo sritis kiekvienais metais įgauna vis didesnę reikšmę pasaulyje. Pastaraisiais metais kultūrinis turizmas taip pat populiarėja ir Lietuvoje. Turizmas nuo kitų ekonomikos sričių veiklų išsiskiria glaudžiu bendradarbiavimu su kultūra ir visuomene. Šiai sąveikai įtakos turi kultūros autentiškumas, kultūros paveldas, socialinė gerovė bei artimas ryšys su gamta.

Mokslinėje literatūroje išsamiai kultūrinio turizmo tendencijas nagrinėja tokie užsienio ir lietuvių autoriai, kaip McKercher, Du Cros (2002), Richards (2005), Dapkus (2008). Turizmo plėtrą, jos darnų vystymąsi ir pritaikomumą kultūriniam turizmui analizuoja Čiegis (2004), Žilinskas, Skrodenienė (2008), Marozienė (2010) ir kt. Kultūrinio turizmo dinamiškumo ir autentiškumo savas interpretacijas Gražulis ir Ostik, (2010), Liu (2012), Smith (2015) ir kt.

Dabartinis kultūrinis turizmas išsiskiria tuo, kad sąlygoja kultūrinių vertybių unikalumą ir valstybingumo formavimą bei reprezentavimą. Taip pat jis skatina kultūrinius mainus, tarpusavio supratimą, bendravimą, kultūrinės įvairovės toleranciją. Kultūriniam turizmui tinkančių teritorijų bei objektų yra visoje Lietuvos teritorijoje, tačiau fiziniai ir kultūriniai išteklių pasiskirstę nevienodai. Strategijos „Lietuva 2030“ tikslas yra kultūrinės terpės suformavimas, remiantis kultūros institucijų plėtra ir integracija („Lietuva 2030“, 2012, p. 13). Tačiau geresnes sąlygas plėtoti kultūrinį turizmą turi tie objektai ir teritorijos, kurie pasižymi turistinių ir rekreacinių išteklių gausa. Norint išlyginti turistų srautus, taip pat priartinti kultūrinius objektus prie vartotojo, tikslinga skatinti kultūrinį pažinimą mažesnę turistinę paklausą turinčiuose objektuose bei vietovėse. Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programoje vienas pagrindinių tikslų yra plėtoti kultūrinio turizmo infrastruktūrą prioritetiniuose turizmo plėtros regionuose (Lietuvos turizmo plėtros programa 2014 – 2020 m.). Tačiau reikia pastebėti, kad be muziejų ir ekskursijų pasiūlos, kitos turizmo paslaugos yra mažai išplėtos ir nepatraukliai pristatomos. Dažnai turizmo verslas tampa tik ekonominės plėtros dalimi, neatsižvelgiant į savarankišką kultūrinių vietovių ir objektų saviraišką bei reprezentavimą. Todėl būtinas kultūros paveldo objektų ir paslaugų saviraiškos įtraukimas į bendrą regiono infrastruktūros plėtros planą. Taip pat Regionų kultūros plėtros 2014–2020 metų programoje (p. 7) pabrėžiama kultūrinio turizmo svarba, siekiant išsaugoti ir aktualizuoti regionų kultūros paveldą.

Lietuvos turizmo plėtrai įtakos turi sezoniškumo, laisvalaikio paslaugų, nepakankamo apgyvendinimo sektoriaus bei turizmo srities darbuotojų kvalifikacijos faktoriai (Žilinskas, Skrodenienė, 2008, p. 224). Dėl šių priežasčių labai svarbu įvertinti kultūrinio turizmo plėtros galimybes Lietuvoje.

Mokslinis naujumas. Kiekvienais metais Kauno miestas pasiryžęs priimti vis daugiau turistų ir stengiasi jiems pasiūlyti šiuolaikinės Europos daugiakultūrę įvairovę. „Kauno miesto strateginiame plėtros plane iki 2022 metų“ (2015) numatyta Kauną paversti Šiaurės ir Baltijos regiono kultūros lyderiu, konkurencingu kultūrinio ir konferencijų turizmo traukos centru. Šiais metais Kaunas laimėjo projektą „Europos kultūros sostinė 2022 metais“. Miestui rengiantis tapti šiam projektui, parengtoje paraiškoje „Kaunas šiuolaikinė sostinė 2022“ (2016, p. 11) išskiriamos tokios prioritetinės sritys, kaip kultūra, bendruomenė, urbanistinė plėtra. Kauno regionas turi palankius gamtinius, kultūrinius ir fizinius intelektualinius išteklius kultūrinio turizmo plėtrai. Regione yra didžiausia Lietuvoje kultūros paveldo objektų koncentracija. Dauguma kultūrinių ir gamtinių išteklių yra pritaikyti miesto visuomenės kultūriniais – edukaciniams poreikiams tenkinti, tačiau jie tik iš dalies patenkina gyventojų bei svečių poreikius.

Reikia paminėti, kad nacionaliniu lygiu turizmo plėtros dokumentai yra planuojami tikslingai bei kruopščiai, tačiau vietiniu lygmeniu, t.y. savivaldybių lygmeniu, nėra aiškios kultūrinio turizmo planavimo strategijos (Pliustienė, 2012, p. 67; Ščigienė 2014, p. 147.). Norint, kad turizmo plėtra būtų veiksminga, reikia veikti suderintai visų lygių organizacinei valdymo struktūrai (Žilinskas, Skrodenienė, 2008, p. 226). Nors Kauno miesto savivaldybė yra parengusi ne vieną plėtros dokumentą (Kauno miesto kultūros plėtros galimybių studija (2015); Kauno miesto strateginis plėtros planas iki 2022; Kauno miesto kultūros strategija, iki 2027 ir kt), tačiau, ekspertai pažymi, kad strateginiame miesto plėtros plane nėra aiškiai pateiktų darnios kultūros vystymosi gairių (The European capital of culture 2022 in Lithuania, 2017, p. 8 – 9). Todėl šiame baigiamajame projekte bus skiriamas dėmesys išsamiai kultūrinio turizmo analizei bei plėtros galimybėms Kauno mieste. Kauno miestui tapus „Europos kultūros sostine 2022“, tai yra itin svarbu, norint ne tik pritraukti potencialių turistų, bet ir pateikti unikalių turizmo objektų bei paslaugų.

Norint išanalizuoti kultūrinio turizmo plėtros galimybes Lietuvoje ir Kauno mieste, svarbu išnagrinėti esamą kultūrinio turizmo situaciją. Iš to galima suformuluoti *tyrimo problemas* klausimą – kokie veiksniai lemia kultūrinio turizmo plėtrą Kauno mieste?

Tyrimo objektas: kultūrinio turizmo plėtra Lietuvoje.

Projekto tikslas: išanalizuoti kultūrinio turizmo plėtros galimybes Lietuvoje (Kauno miesto atvejis).

Tyrimo dalykas: Kultūrinio turizmo plėtros galimybės Lietuvoje (Kauno miesto atvejis).

Projekto uždaviniai:

1. išnagrinėti kultūrinio turizmo plėtrą teoriniu aspektu;

2. išanalizuoti kultūrinio turizmo plėtrą tarptautinių ir Lietuvos Respublikos teisės aktų kontekste;
3. pateikti Kauno miesto kultūrinio turizmo situacijos analizę;
4. atlikti kultūros plėtros perspektyvų Kauno mieste specialistų ir gyventojų bei miesto svečių požiūriu.

Tyrimo metodai. Rengiant baigiamąjį magistro projektą, naudoti šie metodai: mokslinės literatūros analizė, teisinių dokumentų analizė, apklausa raštu, statistinė analizė. Taikant kokybinę mokslinės literatūros analizės metodą, bus išanalizuotas kultūrinio turizmo specifiškumas, klasifikacija, sąsajos su paveldu. Teisinių dokumentų analizė atskleis Lietuvos kultūrinio turizmo plėtros prioritetines sritis, o remiantis antriniais šaltiniais bus identifikuotos plėtros problemos. Bus pateikta Kauno miesto kultūrinio turizmo situacijos ir strategijų apžvalga. Taikant apklausos metodą, bus ištirtas miesto gyventojų ir svečių požiūris į plėtros galimybes Kauno mieste, o specialistų anketų analizė atskleis esamų kultūrinio turizmo strategijų ir programų trūkumus bei jų asmeninę nuomonę, kokie veiksniai sąlygotų spartesnę kultūrinio turizmo plėtrą mieste. Surinktiems duomenims analizuoti bus pritaikytas aprašomosios statistikos metodai.

Projekto struktūra. Darbą sudaro keturi skyriai. Pirmame skyriuje aptariami teoriniai aspektai: kultūrinio turizmo samprata, kultūrinio turizmo plėtra ir sociokultūrinis poveikis, darnios turizmo plėtros ypatumai. Antrame skyriuje analizuojami Lietuvos Respublikos teisiniai aktai, susiję su kultūrinio turizmo plėtra. Trečiame skyriuje pateikiama išsami kultūros išteklių analizė ir jų pritaikomumas Kauno mieste. Ketvirtame skyriuje apibrėžiama tyrimo metodika ir tyrimo organizavimas, pateikiama tyrimo duomenų analizė. Atliktas kultūrinio turizmo plėtros galimybių tyrimas Kauno mieste, duomenų analizė ir interpretavimas

Rengiant projektą buvo panaudota 101 mokslinės literatūros darbų ir 44 kitų šaltinių, nagrinėjančių kultūrinį turizmą. Kultūrinio turizmo prigimtis nagrinėjama remiantis 64 moksliniais straipsniais. Norint atskleisti kultūrinio turizmo plėtros ypatumus, yra analizuojamos 5 programos bei 6 strategijos. Kultūrinio turizmo plėtros teisinės aplinkos analizei panaudoti 6 įstatymai ir 9 kiti teisiniai aktai.

Darbo apimtis – 115 puslapių, jame yra 64 lentelės, 11 paveikslų, 6 priedai.

1. KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTRA TEORINIŲ ASPEKTU

Baigiamojo projekto teorinė analizė apima kultūrinio turizmo prigimties ir jo sąvokų ypatumus, nagrinėjamos sąsajos su paveldu, aptariama kultūrinių išteklių svarba. Antroje šio skyriaus dalyje bus nagrinėjama turizmo plėtra, pateiktas populiariausias Bulter'io plėtros modelis pagal turistų ciklo gyvavimą, atskleistas sociokultūrinis poveikis vietos bendruomenei. Pateikiama darnios plėtros svarba kultūriniam turizmui. Išanalizuotas darnios plėtros modelis, darnumo dimensijos, dėl kurių suderinamumo gali sklandžiai vykti turizmo plėtra. Aptariama kultūrinio turizmo plėtra Lietuvos kultūros politikos kontekste.

1.1. Kultūrinio turizmo samprata

Žodžio „turizmas“ (*pranc. tourisme*) kilmė yra kildinama nuo XVII a. pradžios, kai Didžiojoje Britanijoje atsirado „the Grand Tour“ („Didžioji kelionė“) keliavimo tradicija. Tuo laikotarpiu tik aristokratai galėjo sau leisti keliauti ir susipažinti su kitų šalių kultūromis. Kultūrinio turizmo sąvoka taip pat nėra nauja. Nuo pat seniausių laikų žmonės keliavo, turėdami tam tikrų motyvų. Iš pradžių tik maža dalis turistų keliaudavo, norėdami pažinti svetimą kultūrą ir įgauti naujų žinių apie jos istoriją. Buvo manoma, kad šiai grupei priklauso tik labiau pasiturintys ir išsilavinę keliautojai.

Iki XX a. pabaigos turizmas ir kultūra tarpusavyje neturėjo jokių bendrų sąsajų. Ir tik didėjant kultūros susidomėjimu keliaujant, atsirado poreikis tai išskirti į atskirą sritį. Nuo 1980 m. kultūrinis turizmas tapo savarankiška ekonominės plėtros dalimi, kurio sąvoka buvo įtraukta į tarptautinę terminologiją 1993 metais vykusioje kultūrinio turizmo konferencijoje (Richards, 2005, p. 26).

Žodis *kultūra* (*lot. „cultura“*) reiškia ugdymą, auklėjimą, lavinimą, tobulinimą, vystymą, garbinimą. Plačiąja prasme kultūra yra suvokiama kaip žmogaus būties specifinė raiška. Kultūros sąvoka yra labai plati ir turi daugybę apibrėžimų, kuriuose kultūra pateikiama kaip asmens kūrybiškumas, kaip visuma, apimanti religiją, meną, moralines nuostatas, tradicijas ir bet kokią kitą gebėjimą ar įprotį, įgytą asmens, kaip visuomenės nario (Csapo, 2012, p. 201). Šiuo metu kultūra traktuojama kaip visuotinė socialinė raida, atskleidžianti jos dinamiškumo principus per asmenybės kūrybiškumo galias (Pauliukevičiūtė, Raipa, 2010, p. 28). Kultūra, kaip ir paveldas, apima meną, literatūrą, gyvenimo būdą, papročius bei tradicijas. Tai dvasinių, materialinių, intelektualinių ir emocionalių visuomenės ar tam tikros socialinės grupės ypatybių kompleksas, kuriame nuolat vyksta transformacijos procesas (Saarien, Moswete, Monare, 2014, p. 9).

Mokslinėje literatūroje kultūra skirstoma į dvi pagrindines dalis: *kultūra kaip procesas* ir *kultūra kaip produktas* (Richards, 2005, p. 22). Kultūra kaip procesas yra pastebima tam tikroje socialinėje grupėje, kai per tam tikrus procesus žmonės suvokia save bei savo aplinką (pvz., turistų noras pamatyti kultūrinius objektus, pažinti vietinių gyvenimą). Kultūra kaip produktas – tai tam tikrų asmenų kūrybinių veiksmų rezultatas (pvz., kino teatre rodomas filmas). Kultūriniai motyvai skatina kurti kultūrinius produktus, o tai sąlygoja kultūrinio turizmo vartojimą.

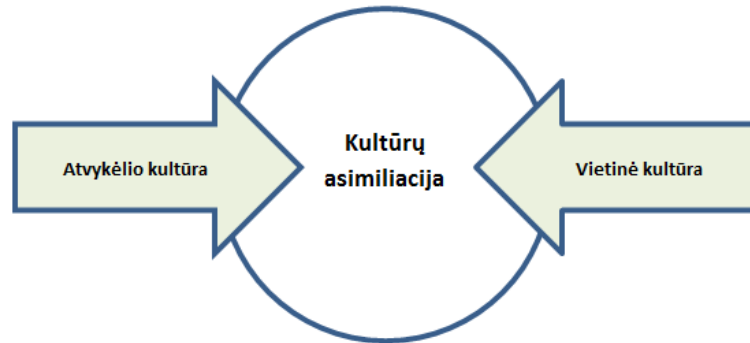
Atsiradus kultūros, kaip materialiosios išraiškos formai, susiformavo ir aplinka, kurioje ji galėjo plėstis ir įgauti tam tikras formas. Kultūrinė aplinka – tai socialinės sistemos veiklos rezultatas, kurio formavimo metu atsiskleidžia ekonominiai ypatumai bei skirtumai. Atsižvelgiant į kultūrinę aplinką, galima vertinti visuomenės materialinių bei dvasinių vertybių sistemos visumą (Grecevičius ir kt., 2002, p. 65). Kultūrinė aplinka atspindi šalies materialinių bei dvasinių vertybių visumą, skatina pažinti dvasinį patrauklumą nacionaliniu ir tarptautiniu mastu. Kiekvienos šalies kultūriniai ir gamtiniai išteklių sudaro svarbią kultūrinio turizmo srities dalį.

2002 m. Johanesburgo pasaulinio viršūnių susitikime buvo pripažinta, kad kultūrų įvairovė yra ketvirtasis tvaraus vystymosi ramsčio, drauge su ekonominiu, socialiniu ir aplinkos ramsčiais (Paryžiaus deklaracija..., 2011, p. 213). Dėl šios priežasties atsirado poreikis kuo išsamiau bei detaliau apibrėžti kultūros sąveikas. Taip buvo sukurti keturi kultūros tipai, kurie, Thiem'o (2001, p. 27– 30) nuomone, labiausiai atitinka šių dienų keliautojo kultūrą.

- *Regiono, iš kurio atvykstama kultūra.* Tai tipiška, įprasta turistui aplinka. Regionas pasižymi panašiomis ir turistų šaliai artimomis kultūrinėmis bei moralinėmis vertybėmis. Čia yra racionalaus darbo pasidalijimo bei mąstymo apraiškų.
- *Regiono, į kurį atvykstama kultūra.* Visa tai, kas būdinga lankomos šalies vietos bendruomenės nariams bei jų gyvenimo būdai.
- *Atostogų kultūra.* Visa tai, kas susiję su turizmu turistų gyvenamajame regione: kelionės, kelionių organizatoriai, apgyvendinimas, ekskursijos ir pan.
- *Paslaugų kultūra* – tai visos turizmo plėtrai skirtos paslaugos, vietinės bendruomenės įsitraukimo į šią veiklą susikoncentravimas.

Kultūrinis turizmas apima dvi pagrindines sritis – kultūrą ir turizmą. Kultūrai atstovauja paveldas ir kultūriniai renginiai, o turizmas pateikiamas kaip komercinė veikla. Kultūros vartojimas šiuo metu sparčiai auga, o turizmas yra svarbiausia prielaida, sąlygojanti kultūros vartojimo augimą. Kiekvienas kultūros objektas tampa turistinio maršruto dalimi ir turizmas, kaip ūkio šaka, atlieka paslaugų teikimo funkciją regione, kuriame yra sudarytos palankios sąlygos kultūrinio turizmo plėtrai.

Canavan'as (2016), išnagrinėjęs mokslininkų (Sindga, 1996; Butcher, 2003; Smith, 2009; Moyle ir kt., 2010) darbus, apibrėžė, kad galimos dvi kultūros formos, kurios dalyvauja turizmo procese: pirmoji, kuri yra turistų gyvenamoje šalyje (keliaujančiojo kultūra), bei kita – šalies (po kurią turistai keliauja) kultūra (žr. 1 pav.).

1 pav. Kultūrų formos turizmo procese (sudaryta autorės remiantis Canavan' u 2016, p. 230)

Kultūrinio turizmo apibrėžimų yra daug ir įvairių. Vieni jų (Tighe, 1991, p. 387; Gržinic, p. 34) yra bendro pobūdžio, kiti pritaikyti tam tikroms sritims (paveldui – Robinson, 2009, p. 22; renginiams – Gražulis ir Ostik, 2010, p. 23). Vienuose sąvoka apibūdinama išsamiai, kituose glaustai. Oficialiuose dokumentuose (Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas, 2003, p. 6; Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programa, 2014) kultūrinio turizmo apibrėžimas pritaikytas įvairioms sritims (kelionėms, menui, paveldui). Kalbant apie atskiras sritis, tokias, kaip ekonomika ar socialinė aplinka, reikia paminėti, kad būtent kultūrinis turizmas yra daug pelningesnis ekonomikai nei kitos turizmo rūšys ir atneša didelės ekonominės naudos (Ashworth, 2009, p. 55).

Mokslinėje literatūroje pateikiami kultūrinio turizmo apibrėžimai taip pat skiriasi. Vieni autoriai (Stebbins, 1996, p. 948; Richards 2005, p. 24; Robinson, 2009, p.16; Csapo, 2012, p. 204) kultūrinę turizmo koncepciją mato per patirtį, kultūros pažinimą, kiti (Tighe 1991, p. 387; Yale 1991, p. 21; Gražulis ir Ostik, 2010, p. 23) linkę akcentuoti kultūros objektus, menus, tradicijas bei papročius.

Cheung'as (1996, p. 2), nagrinėjęs šios sąvokos prigimtį, teigia, kad kultūrinis turizmas pasireiškia per žmogiškąją patirtį. Keliaujančiųjų noras pažinti ir patirti svečios šalies istoriją bei kultūrą, yra tokios pačios prigimties, kaip ir jų bet kuri kita kasdienio gyvenimo patirtis.

Vieną pagrindinių kultūrinio turizmo apibrėžimų pateikia Tarptautinė paminklų ir saugotinių vietų taryba (toliau ICOMOS): tai vienas svarbiausių kultūrinių mainų nešėjų, kuris teikia asmeninę patirtį ne tik apie tai, kas išliko iš praeities, bet ir apie šiuolaikinį gyvenimą, visuomenę. Šiandien kultūrinis

turizmas yra vis labiau vertinamas kaip teigiama gamtos ir kultūros išsaugojimo jėga (ICOMOS International Cultural..., 2002, p. 5).

Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumente (2003, p. 6) kultūrinio turizmo sąvoka yra apibrėžiama kaip kelionė, kurios tikslas yra susipažinti su kultūrine aplinka, jungiančia kraštovaizdžio, vaizduojamojo bei scenos meno, vietinio gyvenimo būdo, vertybių, tradicijų pažinimą, dalyvavimą renginiuose, susijusiuose su kūrybinių bei tarpkultūrinių mainų procesais.

Tarptautiniame turizmo terminų žodyne (2011) kultūrinis turizmas apibrėžiamas keliomis prasmėmis: siaurąja prasme – kaip atostogos kultūriniais tikslais, norint aplankyti muziejus, kultūrinius objektus, istorines vietas ar festivalius; ir plačiąja prasme, kai kultūrinį turizmą galima apibrėžti, kaip visa tai, kas yra susiję su kultūriniais veiksniais kelionės metu ar lankymosi tam tikroje vietoje (Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality, 2011, p. 48).

Kiti autoriai (Dujmovic, Vitasovic 2015, p. 193), kalbėdami apie kultūrinį turizmą, teigia, kad dabartiniame pasaulyje, kuriame daug turistinių produktų bei jų patirčių, ši samprata nebeatitinka tradicinės turizmo tipologijos aprašymo, todėl į kultūrinio turizmo sąvoką reikia žvelgti per konceptualizmo prizmę.

Naujausiuose mokslininkų (Brida, Meleddu, Pulina, 2013; Zadel, Bogdan, 2013; Smith, 2015) straipsniuose kultūrinis turizmas įgauna vis naujesnius ir gilesnius aspektus. Šalia jau esamų kultūrinių objektų (muziejų, galerijų, koncertų, festivalių, kultūrinio paveldo objektų) atsiranda naujos kultūros produkto reikšmės, susijusios su kulinarija, religija ir tradicijomis (Brida, Meleddu, Pulina, 2013, p. 110.) Taip pat pabrėžiamas ne tik kultūrinio turizmo daugiafunkcionalumas, bet ir jo priešingybė masiniam turizmui (Zadel, Bogdan, 2013, p. 355). Reikia pastebėti, kad dabartiniu laikotarpiu kalbama apie tai, jog pačios kultūros pažinimas skirtingais būdais kultūrinį turizmą performuoja į kultūrinio paveldo turizmą, menų turizmą ir festivalių turizmą (Smith, 2015, p. 176). Remiantis Saarinen'u, Moswete'u, Monare'u (2014, p. 9), galima teigti, kad kultūrinis turizmas yra visur, kur norima pažinti meną, paveldą ar tradicijas.

McKercher'o ir Du Cros (2002) teigimu, kultūrinio turizmo daugialypumą lemia siūlomų produktų įvairovė, atsirandanti kultūrinio turizmo kontekste. (City Tourism & Culture – The European Experience, 2005, p. 1).

Kultūrinio turizmo apibrėžimų įvairovę (žr. 1 priedą) susistemino ir pateikė McKercher'as ir Hilary du Cros (2002, p. 4– 6). Šie mokslininkai apibrėžimus sugrupavo pagal jų pirminę kilmę ir išskyrė 4 kategorijas:

- *Turizmo kilmę turintys apibręžimai.* Turizmo apibręžimai sąvoką *kultūrinis turizmas* pateikia plačiąja prasme ir vadybos kontekste. Pateikiamas pavyzdys, jog keliavimas yra pagrindinis kelionės motyvas. Taip pat identifikuojami tarpkultūriniai ryšiai tarp žmonių, vietovių ar kultūrinio paveldo. Apibręžimai, kilę iš turizmo apibręžimų, turi verslumo gijų, kurios skatina regiono vystymąsi bei marketingą. Šios kategorijos apibręžimų pagrindinė koncepcija – kultūrinis turizmas – tai speciali turizmo forma, tenkinanti turistų kultūrinius poreikius.

- *Motyvaciniai apibręžimai.* Tam tikra dalis analitikų ir nevyriausybinų organizacijų teigia, kad kultūrinius turistus keliauti motyvuoja skirtingos priežastys nei visus kitus turistus, todėl apibręžimuose išskiriama motyvacijos svarba. Kultūrinio turizmo apibręžimų kategorizavimo autoriai pateikia Pasaulio prekybos organizacijos (toliau WTO) kultūrinio turizmo apibręžimą, kaip vieną aiškiausių pavyzdžių, atstovaujančių šiai apibręžimų kategorijai. Jame teigiama, jog asmenų judėjimas yra glaudžiai susijęs su studijomis, kultūrinėmis ekskursijomis, festivaliais, istorinių bei lankytinų vietų pažinimu. Taip pat akcentuojamas keliavimas religiniais tikslais.

- *Empiriniai apibręžimai.* Kultūrinio turizmo reikšmė neatsiskleidžia tik per motyvaciją. Autoriai pažymi, kad kultūriniame turizme dominuoja ir empirinė pusė, kurią daugelis jaučia, todėl čia svarbu išskirti ir aspiracinį elementą. Kalbant apie kultūrinį turizmą, reikia paminėti, kad turistų asmeninis patyrimas ir jo intensyvumas priklauso nuo kultūrinio paveldo ir socialinės aplinkos, kurioje jis lankosi. Kai kurie analitikai įžvelgia gilesnio suvokimo prasmę kultūriniame turizme. Teigiama, kad kultūrinės aplinkos pažinimas inspiruoja turisto kolektyvinę patirtį. Nuo kultūrinių objektų ir paveldo patrauklumo priklauso turisto individuali patirtis. Todėl yra labai svarbūs turizmo vadybiniai aspektai.

- *Veiklą nusakantys apibręžimai.* Šios kategorijos apibręžimai dažniausiai minimi literatūroje. Kiekvienai kategorijai priklausančios apibręžimai turi veiklą nusakančių komponentų. Operaciniai komponentai naudojami apibręžimuose keliavimo pagrįstumui nusakyti.

Aukščiau išvardintos kultūrinio turizmo apibręžimų grupės patvirtina, jog ši sritis priskiriama atvykstamojo turizmo rūšiai ir kelionėms asmenų, kuriuos domina istorija, menas bei mokslas. Kultūrinis turistas atsisako pasyvios rekreacijos ir nuolat ieško įvairių kultūrinių atrakcijų bei įdomių pažintinių maršrutų. Tokių organizacijų, kaip Jungtinių Tautų Organizacija (toliau JTO), Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (toliau UNESCO), ICOMOS turizmas apibręžiamas kaip vienas svarbiausių stabilumo rodiklių, saugojant kultūrinį paveldą.

Smith'as (1989, p. 4–6), analizuodamas antropologines turizmo problemas, atkreipė dėmesį į turistų motyvaciją ir pagal šį požymį turizmą suskirstė į 6 rūšis. Pateiktoje klasifikacijoje galima išskirti tris turizmo rūšis, kurios atitinka šiuolaikinę kultūrinio turizmo sampratą:

- *Etnoturizmas (etninis)* – tai egzotinių kultūrų stebėseną ir kitų tautų tradicijų pažinimas. Šią turizmo veiklą geriausiai atspindi turistų lankymasis vietinių gyventojų aplinkoje bei jų kultūros pažinimas per papročius ir tam tikras ceremonijas.

- *Pažintinis-kultūrinis turizmas* – tai praeities kultūrinio paveldo ir tradicijų pažinimas, kelionės metu.

- *Istorinis turizmas* – tai sakralinių, kultūrinių objektų lankymas. Labai populiarus valstybėse, kuriose glūdi senųjų civilizacijų palikimas (pvz., Egiptas, Graikija).

Pateiktos kultūrinio turizmo rūšys neatskleidžia visų šiuo metu siūlomų kultūros pažinimo apraiškų, todėl kultūriniam turizmui yra priskiriamos tokios sritys, kaip laisvalaikis ar gamta. Kultūrinio turizmo grupavimas taip pat yra glaudžiai susijęs su mokslu, menu, architektūra. (Goeldner, Ritchie, 2009, p. 279).

Šiuolaikinėje visuomenėje, norint patenkinti kultūrinio turistų individualius poreikius, jo saviraiškos norą bei interesus, kultūrinio turizmo samprata yra skaidoma. Mokslinėje literatūroje nėra vieningo požiūrio, kaip turėtų būti klasifikuojamas kultūrinis turizmas.

Steckenbauer'is (2004, p. 15) kultūrinį turizmą išskaidė į tipus. Klasifikacija yra paremta kelionės motyvais. Autorius atsižvelgia, ar keliaujama vien dėl kultūrinių priežasčių, ar kultūra yra tik šalutinis motyvas. Kai keliaujama tik kultūriniais tikslais, galima teigti, kad tai yra *pirminis kelionės tikslas* ir priskiriamas specializuotam turizmui. Kai turistai be poilsio ar kitos veiklos aplanko ir kultūrinį objektą, tai galima traktuoti kaip *antrinį (antraeilį) tikslą*. Tačiau renkantis skirstymą pagal kultūrinę patirtį, sunku griežtai apibrėžti, kur kultūra yra pagrindinis kelionės tikslas, o kur tik vienas iš tikslų. Dalykinėje kelionėje turistai lankosi koncertuose, muziejuose ir kituose kultūros objektuose bei renginiuose. Konferencijų ir kitų susitikimų dalyviams rengiamos ekskursijos, koncertai, specialūs renginiai. Taip jiems suteikiama proga pažinti vietos kultūrą. Todėl kultūrinis turizmas dėl savo dinamiškumo yra skirstomas į pogrupius:

- vietinį kultūrinį turizmą,
- vietinės reikšmės eko-kultūrinį turizmą,
- ekologinį kultūrinį turizmą,
- socio-kultūrinį turizmą (C. Petroman, I. Petroman, Marin, Ciolac, Vaduva, Pandu, 2013, p. 387).

Svarbu pabrėžti, kad mokslinėje literatūroje dažniausia turizmo klasifikacija yra pagal kelionės tikslą, turistų poreikius bei motyvus. Tačiau kultūrinio turizmo skirstymas galimas ir pagal tam tikras sritis, tipus ar kitą pasirinktą socialinį matavimo vienetą (žr. 2 pav.):

2 pav. Kultūrinio turizmo klasifikacija pagal vertybes (sudaryta darbo autorės, remiantis Csap'u 2012, p. 206)

Pastebima, kad dauguma mokslininkų dėl kultūrinio turizmo specifikos įvairovės jį klasifikuoja skirtingai. Įdomu tai, kad vieni autoriai tą pačią nagrinėjamą sritį priskiria rūšiai, kiti porūšiui, dar kiti – sričiai ar segmentui. Definicijos skirstymas priklauso nuo autoriaus nagrinėjamo tikslo ir turinio, kuriuos lemia kultūrinio paveldo prigimtiniai aspektai ir meno vystymosi procesai. Šią įvairovę lemia šiuolaikinio turistų poreikiai, interesai, augantis saviraiškos poreikis bei individualumo būtinybė.

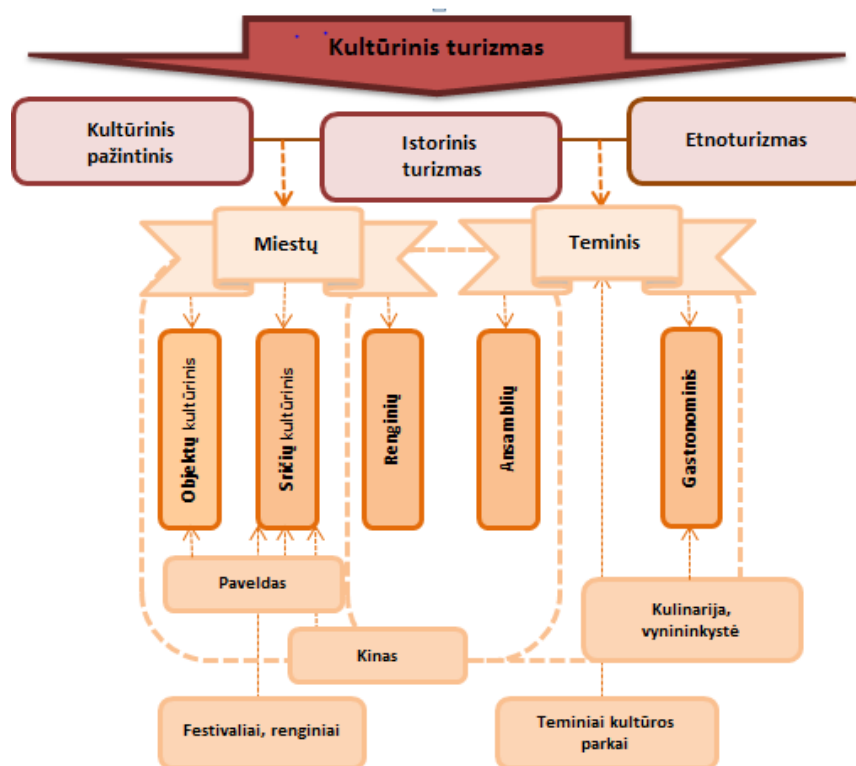
Csap'o'as (2012, p. 209 – 210), išanalizavęs kultūrinio turizmo tipus ir jo pagrindinius veiklos principus, pateikia pagrindines kultūrinio turizmo formas (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Pagrindinių kultūrinio turizmo formų klasifikacija (sudaryta darbo autorės, remiantis Csapo'u, 2012, p. 209 –210; Kaizar'u, 2014, p. 903).

<i>Kultūrinio turizmo tipas</i>	<i>Turizmo produktas, objektas</i>
Paveldo turizmas	Gamtinis ir kultūrinis paveldas (glaudžiai susijęs su ekoturizmu); materialusis paveldas (pastatų paveldas, architektūrinės vietovės, nacionaliniai ir istoriniai paminklai; nematerialus paveldas (literatūra, menas, folkloras); kultūrinio paveldo vietovės (muziejai, bibliotekos, teatrai, įvairūs renginiai, istorinės asmenybės).
Teminis turizmas	Religinis, profesinis, meninis, kulinarinis, architektūrinis, lingvistinis, tautinis
Kultūrinis miestų turizmas, kultūriniai turai	„Klasikinis" miesto turizmas, įžymybių apžiūrėjimas; Europos kultūros sostinės; „Kultūrinio turizmo miestai”.
Etninis turizmas, tradicijos	Vietinių kultūrų tradicijos; etninė įvairovė.
Renginių ir festivalių turizmas	Kultūriniai festivaliai ir renginiai; muzikos festivaliai ir renginiai (klasikinės ir populiariosios muzikos, šviesos šou); vaizduojamojo meno festivaliai ir renginiai.
Religinis turizmas, piligriminiai maršrutai	Tikslingas religinių objektų ir vietovių lankymas; religinių objektų ir vietovių lankymas ne religiniais tikslais (architektūriniais, kultūriniais tikslais); piligriminiai maršrutai.
Kūrybiškas turizmas (kūrybiška kultūra)	<i>Tradiciniai kultūros ir meno objektai:</i> vaizduojamieji menai; kultūrinis paveldas; literatūra; <i>Kitos kultūros šakos:</i> multimedija; kinas; audiovizualiniai menai.

Nagrinėjant kultūrinį paveldą, kaip vieną iš kultūrinio turizmo komponentų, svarbu suprasti, kad materialiajam kultūros paveldui atstovauja miestų senamiesčiai ir juose esantys kultūros objektai, muziejai bei architektūriniai paminklai. Tokios sritys, kaip gastronomija, vynininkystė atstovauja „nematerialiai kultūrai“, kuri skatina vietos produkcijos vartojimą ir autentiškumo išsaugojimą regione. Šiai kategorijai taip pat priskiriami koncertai, parodos, festivaliai bei kiti kultūriniai renginiai. Sukurta tinkama infrastruktūra leidžia rengti parodas ir festivalius bei kitus kultūrinius renginius. Pastebima, kad turistų skaičius auga ir tuose regionuose, kur yra įsikūrusi kino industrija. Vis daugiau turistų į savo maršrutus įtraukia filmavimo aikšteles ir vietas, kuriose buvo statomi sėkmės sulaukę filmai. Istorijos ir meno parkai, esantys šalia muziejų ar turistinių objektų, taip pat pritraukia turistus. Tai yra papildoma priemonė, suteikianti lankytojams galimybę išsamiai susipažinti su istorija (Ščiglienė, 2014, p.155).

Išnagrinėjusi įvairių autorių kultūrinio turizmo pateiktas klasifikacijas, šio projekto autorė sudarė kultūrinio turizmo modelį, kuris, jos nuomone, labiausiai atitinka šiuolaikinę kultūrinio turizmo sampratą (žr. 3 pav):

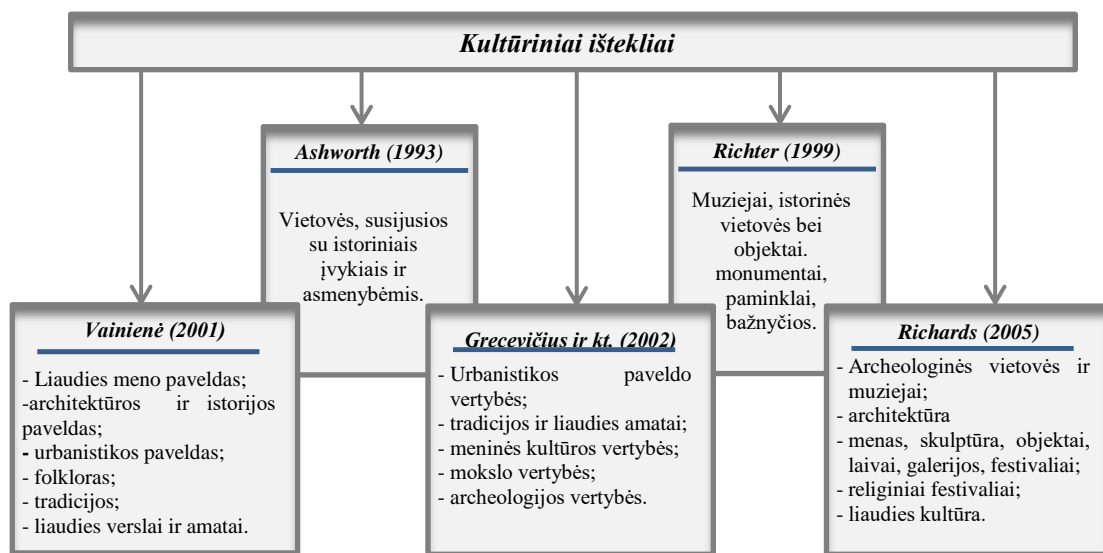

3 pav. Šiuolaikinė kultūrinio turizmo klasifikacija (sudaryta autorės, remiantis Lechner'iu, Philipp'u, 2007, p. 18; Smith'u, 1989, p. 5).

Įvairių autorių pateikti kultūrinio turizmo tipai sudaro prielaidą teiginiui, kad ši turizmo rūšis yra priešinga verslo ar masiniam turizmui. Kultūriniai atradimai įgaunami per aukštosios kultūros vartojimą norint pažinti savo šalies švietimą, labiau suvokti istorines bei nacionalines vertybes. Svarbiausias yra motyvas, tikslas, kultūrinio paveldo turinys, šiuolaikinių menų procesai, kurie suprantami per atsitiktines ir planuotas patirtis (Ščiglienė, 2014, p.147). Reikia paminėti, kad kultūrinis turizmas skatina kultūrinius ryšius ir tarptautinį bendradarbiavimą.

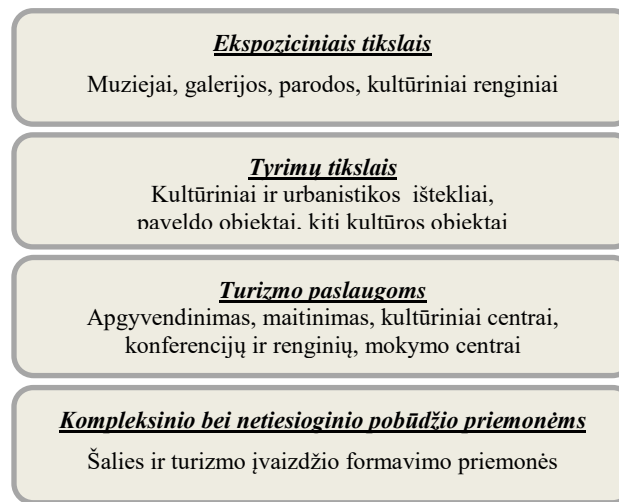
Kultūriniai ištekliai yra vieni svarbiausių turizmo sistemos elementų. Turizmo kultūros ištekliams priskiriami archeologijos, istorijos, meno, mokslo ir technikos, urbanistikos paveldo objektai; tokios vertybės, kaip folkloras, tradicijos ir liaudies amatai, šiuolaikiniai meno kūriniai ir mokslo laimėjimai, kolekcijos (Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, 2011). Kultūrinį turizmą galima tiesiogiai susieti su kultūrinių išteklių propagavimu, tausojimu ir kultūringu jų naudojimu (Indriūnas, 2003, p. 2). Kultūrinių išteklių pritaikymas plačiai visuomenei bei jos kūrybinei veiklai atveria tarpkultūrinio pažinimo plėtros galimybes tarptautinėje kelionių rinkoje. Sumaniai atskleisti architektūriniai ypatumai ir meniškai pristatyti kultūriniai ištekliai kuria šalies originalumą. Globalioje turizmo industrijoje svarbiausiu faktoriumi tampa kultūriniai ištekliai, formuojantys šalies įvaizdį (Grecevičius ir kt. 2002, p. 90).

Mokslininkai Debes, Alipourg (2011, p. 84) turizmo rinką glaudžiai susieja su visuomeniniu sąmoningumu, kuris atsiskleidžia per individualų kultūros supratimą. Kultūriniai ištekliai vadybos įrankių dėka, užtikrina šalies bei regiono socialinę, ekonominę ir visuomeninės gerovės plėtrą. Įvairūs autoriai kultūrinius išteklius klasifikuoja skirtingai (žr. 4 pav.).

4 pav. Kultūrinių išteklių klasifikacija (sudaryta autorės, remiantis Ashworth'u, 1993, p.16, Richter'iu 1999, p. 107, Vainiene, 2001, p.6, Grecevičiumi ir kt., 2002, p. 66, Richards'u, 2005, p. 23)

Šalies autentiškumas ir išskirtinumas geriausiai pristatomas per kultūrinius išteklius, kurie yra pagrindinis turistų keliavimo motyvas bei jų panaudojimo galimybėmis įvairiais tikslais (žr. 5 pav.).

5 pav. Kultūrinių išteklių panaudojimo galimybės (sudaryta autorės, remiantis Karbauskiene, 2010, p. 59).

Kultūriniai ištekliai, kurie apima paveldą, vietinius menus, kultūrinius renginius ir yra kokybiškai bei unikaliai pateikti tam tikrais tikslais, gali sukurti produktą, kuris bus patrauklus šiuolaikiniam kultūriniam turistui.

Siekama ir tikimasi kur kas subtilesnio kokybinio poveikio keliaujantiems, kuris visų pirma skatina geriau pažinti gamtinius ir kultūrinius išteklius. Čia pasireiškia stiprioji ir neapskaičiuojamoji kultūrinio turizmo produkto teikiama vertė – aukštosios kultūros formavimas ir jos suvokimas tarp tų, kurie renkasi kultūrinį produktą. Kokybiško produkto vartojimas yra tiesiogiai siejamas su kultūrinio paveldo bei kultūros potencialo partneryste. Kultūrinis turizmas vis dažniau atsiskleidžia per individualių poreikių tenkinimą ir individualizmą, kurio patrauklumą lemia tik užtikrintas kokybiškas kultūros produktas. Tačiau šiandieninis kultūrinio turizmo vartojimas dažniausiai yra nukreipiamas į kiekybinį vartojimą. Kultūros išteklių propagavimas ir pritaikymas vien turisto poreikiams gali prisidėti prie kultūros paveldo niokojimo ir nykimo.

Apibendrinant galima teigti, kad kultūrinio turizmo apibrėžimai pasižymi daugiafunkcionalumu ir multikompleksiškumu. Jų suskirstymas į tam tikras grupes padeda suvokti šios sąvokos prigimtį. Nagrinėjant kultūrinio turizmo klasifikaciją, susiduriama su daugialypumu, kadangi nėra vieningos sistemos. Nagrinėjamoje literatūroje dažniausiai kultūrinis turizmas skirstomas į grupes, rūšis ar sritis, priklausomai, ką autorius nori akcentuoti ir kokiais kriterijais remiasi. Galima teigti, kad kultūrinio turizmo pagrindinė ašis yra kultūra ir kultūriniai ištekliai, o jų pagrindą sudaro materialiosios ir

nematerialiosios išraiškos paveldo vertybės. Kultūrinė veikla yra neatskiriama nuo bet kurios žmogaus gyvenimo sferos ir jo veiklos, todėl ir kultūrinis turizmas yra nepakeičiama priemonė, norint pažinti kitų tautų gyvenimo ir mąstymo būdą. Todėl kitame poskyryje bus ieškoma bendrumo tarp kultūrinio ir paveldo turizmo.

1.2. Kultūrinio turizmo ir paveldo sąsajos

Vienas pagrindinių kultūrinio turizmo aspektų yra paveldas. Paveldas – tai paveldėtas ir saugotinas medžiaginės ir dvasinės kultūros palikimas (Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, 1993). Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą (2004) kultūros paveldas apibūdinamas, kaip karta iš kartos paveldimos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu. Šių dienų koncepciją atitinkantis paveldo turizmo apibrėžimas byloja, jog paveldas – tai šiandien vartojama praeitis. Tai lemia kintantys visuomenės poreikiai ir reikalavimai (Ashworth 2009, p. 53). Dažniausiai teritorijos įvaizdžio formavimas atsiskleidžia per vietos identitetą, kurio materialioji išraiška ir yra kultūros paveldas (Ribašauskienė, Šalengaitė, 2011 p. 193). Europos Sąjunga kultūrinį turizmą akcentuoja kaip prioritetinę kryptį, kadangi Europoje glūdi pats seniausias pasaulyje kultūrinis paveldas, kuris ir generuoja visą Europos turizmo industriją (Zedkova, Kajzar, 2013, p. 191). Antra vertus, kultūros paveldo vartojimas tampa ne tik sudėtine atostogų dalimi, bet ir pagrindiniu keliavimo katalizatoriumi.

Susidomėjimą paveldu lemia postindustriniai, postmodernieji vartotojiški gyvensenos pokyčiai. Mokslininkas Poria su kolegomis (2001, p. 1048) paveldo turizmą tapatina su keliautojo motyvacija. Pasak jų, paveldo turizmas yra reiškinys, pagrįstas keliautojo motyvacija bei kultūros pažinimo suvokimu, o ne tam tikrais specifiniais požymiais, kurie galėtų paveldo turizmą išskirti iš kitų turizmo sričių. Anot mokslininkų, paveldo turizmas patenka į kultūrinio turizmo pogrupį pagal paveldo vietovių lankymosi ir jų pažinimo motyvacijos kriterijus. Turizmo sąvoka dažniausiai suprantama per dinamiškumą ir fundamentalizmą bei paveldo pritaikymą šiandienos industrijai. Tačiau reikia suprasti, kad paveldo objektai privalo būti vartojami sąmoningai, norint, kad išliktų ir ateinančioms kartoms. (ICOMOS International Cultural Tourism... , 2002, p. 8).

Paveldo turizme yra labai svarbūs papročiai, tradicijos ir visa kita, kas susiję su praeitimi. Paveldo sąvoka dažnai tapatinama su žodžiu „palikimas“, kurio reikšmė dažniausiai suvokiama per praeities prizmę. Visuomenėje paveldu yra priimta laikyti visa tai, kas susiję su istorine praeitimi, su kultūros palikimu, tradicijomis. Paveldo turizmas gali būti traktuojamas dvejopai – tai materialios praeities likučiai ir visa tai, kas ateina per patyrimą, kuris yra neapčiuopiamas ir nepamatuojamas (Park, 2010, p. 17).

Per paskutiniuosius tris dešimtmečius paveldas ir turizmas tapo glaudžiai susiję vienas su kitu. Nuo 1990 m. paveldui, susijusiam su turizmu, yra skiriama vis didesnė reikšmė mokslinėje literatūroje. Žemiau pateiktoje lentelėje yra pateiktos sąvokos, kurios ir darė įtaką kultūrinio paveldo turizmo sąvokos formavimuisi (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Kultūrinio ir paveldo turizmo sąsajos (sudaryta autorės remiantis, remiantis Glen'u, 1991, p. 73; Yale, 1991, p. 21; Zeppel'u, Hall'u 1992, p. 47; Prentice, 1993, p. 22).

Autorius	Teiginys
Glen (1991, p. 73)	Paveldo sąvoka yra labai plati ir ją galima priskirti bet kuriai turizmo rūšiai. Paveldo sąsajų galima ieškoti ir ekoturizmo srityje.
Yale (1991, p. 21)	Tai niekas daugiau, kaip tik istoriniai pastatai, menininkų darbai ar gamtovaizdis.
Zeppel, Hall (1992, p. 47)	Tai noras pažinti kultūrą per praeities nostalgiją
Prentice (1993, p. 22)	Tai turistų siekis pažinti paveldą, dažnai tampantis tik verslininkų siūloma pramoga.

Balcar'as ir Pearce'as (1996, p. 203) abejoja, ar paveldo turizmą galima priskirti atskirai turizmo rūšiai, kadangi atrandama daug sąsajų su kultūriniu turizmu. Jie teigia, kad paveldo turizmui būdinga tradicijos, natūralūs gamtovaizdžiai, kultūrinės vertės pastatai, artefaktai bei kt. Šie komponentai taip pat sąveikauja kultūrinio turizmo apibrėžimuose.

Kultūrinio turizmo ir paveldo turizmo sąsajas išsamiai yra nagrinėję autoriai Gunlu, Yagci, Pınar (2009, p. 216). Jų teigimu, paveldo turizmas siejamas su laisvalaikio kelione, kurios pirminis tikslas yra pažinti praeitį. Kultūrinis turizmas prisideda prie ekonomikos vystymosi regione ir užtikrina subalansuotumą tarp paveldo išteklių bei turistų poreikių. Autoriai vadovaujasi nuostata, jog nėra jokių atskirų aspektų kalbant apie kultūrinį ar paveldo turizmą. Jie remiasi 2002 metais pasiūlyta Kultūros ir Paveldo Asociacijos nauja terminologija – kultūrinis ir paveldo turizmas.

Šiuo metu kultūrinis turizmas turi ženkliai reikšmę saugant kultūrinį ir istorinį paveldą, prisideda prie šalių kraštovaizdžio išsaugojimo bei tradicijų puoselėjimo. JTO, UNESCO organizacijų pateiktoje pasaulio paveldo ir tvaraus turizmo programoje 2013–2015 metams pristatomas naujas požiūris į turizmo planavimą ir paveldo valdymą. Šis požiūris yra grindžiamas suinteresuotų šalių bendradarbiavimu ir dialogu, gamtinio ir kultūrinio turto saugojimu ir vertinimu. Programa užtikrina tarptautinį bendradarbiavimą ir koordinaciją įvairiuose sektoriuose, siekiant apsaugoti paveldą ir užtikrinti tvarų ekonominį vystymąsi. Svarbu pažymėti, kad tik glaudus turizmo verslo atstovų bendradarbiavimas su paveldosauga gali užtikrinti atsakingą kultūrinių objektų vartojimą, bei padidinti paveldo išteklių apsaugą (UNESCO World Heritage and, 2013)

Apibendrintai galima teigti, kad kultūrinis turizmas turi glaudų ryšį su paveldu. Palyginus paveldo turizmo sąvokas su kultūrinio turizmo, randama daug bendrų tarpusavio sąsajų. Todėl galima daryti prielaidą, kad nėra būtinybės šias dvi turizmo sritis skaidyti į atskiras, o sujungti į vieną sąvoką – kultūrinis paveldo turizmas. Norint geriau suvokti paveldo ir kultūrinio turizmo funkcionavimo ypatumus, kituose poskyriuose bus nagrinėjama turizmo plėtra ir su plėtra susiję darnumo aspektai.

1.3. Turizmo plėtra ir jos poveikis sociokultūrinei aplinkai

Turizmas yra glaudžiai siejamas su socialinės gerovės augimu, naujų darbo vietų skatinimu ir gyvenimo kokybės rodiklių gerinimu. Jis taip pat skatina pilietiškumą, kultūrinę saviraišką ir jos autentiškumą. Patrauklūs gamtinių ir kultūrinių išteklių elementai turi įtakos turizmo plėtrai regione. Todėl išsivysčiusiose ir besivystančiose šalyse didėja kultūrinio turizmo plėtos poreikis.

Kultūros ir turizmo plėtra šiuo metu yra sparčiausiai vystoma tuose regionuose, kurie prieš kelis dešimtmečius nebuvo įdomūs ir patrauklūs. Pastebima tendencija, kad Rytų Azija tampa vis patrauklesnė kultūriniam turistui ir prognozuojama, kad iki 2026 metų tokios šalys, kaip Kinija, Indija, Indonezija išliks sparčiausiai besivystančių šalių turizmo eksporto dešimtuoke (Pasaulinė kelionių ir turizmo taryba (toliau WTTC), 2016).

Terminas „plėtra“ siejama su pažanga, modernizmu, technologijų ir technikos tobulėjimu bei šių procesų sąlygojimo pokyčiais. Todėl turizmo plėtra yra apibūdinama kaip fizinių pokyčių procesas, kurį sąlygoja didėjantys atvykstančiųjų srautai patrauklioje kultūrinėje vietovėje (Žilinskas, Skrodenienė, 2008, p. 225).

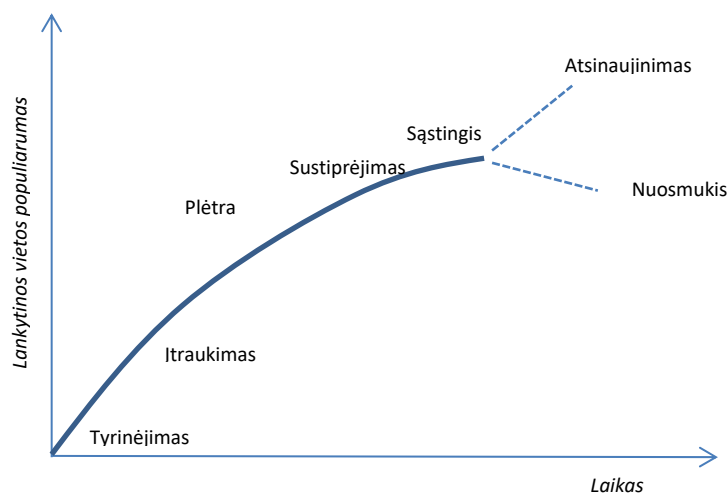
Paulavičienė (2008, p. 827) išnagrinėjusi Europos Sąjungos (toliau ES) teisės aktus, išskiria penkis pagrindinius Europos turizmo sektoriaus aspektus: informacijos plėtra, specialistų mokymas, kokybė, tolygi plėtra ir naujos technologijos. Formuojant valstybės turizmo plėtos politiką nacionaliniame lygmenyje, svarbų vaidmenį atlieka tarptautiniai santykiai, naujos partnerystės plėtojimas bei turizmo įvaizdžio kūrimas konkurencinėje aplinkoje.

Vykstantys ekonominės plėtos procesai šalyje lemia palankias tarptautinio turizmo plėtos galimybes (Anužis, Anužienė, 2011, p. 90). Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (2003) numatyta įgyvendinti ilgalaikius tikslus, susijusius su aplinkos kokybės gerinimu, ekonomikos ir socialiniu bei teritorijų vystymosi, tarptautiniu bendradarbiavimu. Kalbant apie kultūrinį turizmą, plėtra prisideda prie regionų vystymosi ir socialinės gerovės rodiklių gerinimo. Todėl turi būti parengta kultūrinio turizmo plėtos politika ir strategija, kurios remtųsi plėtos specifiniais modeliais (Meškelevičienė, 2003, p. 2).

Dabartiniu laikotarpiu turizmo planavimas vykdomas daugelyje šalių ir regionų, siekiančių kontroliuoti turizmo plėtrą. Žymiai daugiau dėmesio skiriama aplinkos ir socialiniams – kultūriniais veiksniais, kurie yra pagrįsti turizmo plėtros principais (žr. 2 priedą).

Mokslininkai (Streimikienė ir Bilan, 2015, p. 25) pažymi, kad turizmo plėtros teorijos, sukurtos tokių autorių, kaip Butler (1980), Miossec (Butler, Miossec, 1993), Turner (1993, 1999), Lopa, Marecki (1999) yra paremtos turizmo vystymosi stadijomis. Šiose teorijose turizmas yra charakterizuojamas kaip procesas, kuriam reikalingi tam tikri fiziniai rodikliai.

Labiausiai žinomą ir išplėtotą turizmo plėtros modelį pateikia mokslininkas Butler'is (2011, p.6) (žr. 6 pav.). Šiame modelyje turizmo plėtra apibrėžiama kaip kelionės gyvavimo ciklas. Autorius akcentuoja turizmo plėtros ciklo gyvavimą dėl prigimtinio turizmo rinkos ir turisto motyvacijos dinamiškumo.

6 pav. Turizmo ciklinis modelis pagal Butler'į (sudaryta autorės remiantis Butler'iu, 2011, p. 6)

Išanalizavus šį turizmo plėtros modelį, galima teigti, kad plėtrą sąlygoja ne vien teigiami veiksniai. Dažniausiai tai nutinka dėl socialinių, ekonominių, politinių ar aplinkos veiksnių ignoravimo, kuris gali plėtrą privesti iki sąstingio ar nuosmukio fazės. Žemiau yra pateikiamas kiekvieno ciklo išsamus aprašymas.

1. *Tyrinėjimas.* Vieta yra atrasta žmonių, vertinančių grožį ir kultūrą.

2. *Itraukimas.* Mažas, tačiau nuolat didėjantis turistų srautas skatina verslininkus plėsti turizmo paslaugų spektrą atvykstantiems keliautojams.

3. *Plėtra.* Dinamiškas turistų skaičiaus didėjimas pritraukia vis daugiau papildomų investicijų ir tuo pačiu mažina vietinių gyventojų siūlomas paslaugas.

4. *Sustiprėjimas*. Pastebimas nežymus nuolatinis turistų skaičiaus didėjimas. Turistų srautų didinimui ir turizmo sezono ilginimui pasitelkiamos įvairios marketingo priemonės.

5. *Sąstingis*. Atvykstančiųjų skaičius stabilizuojasi. Tai lemia ekonominės, socialinės, politinės ir aplinkos problemos. Didėjant turizmo poreikiui, unikalios ir išskirtinės vietovės bei objektai praranda savo kokybinę vertę.

6. *Atsinaujinimas*. Nors šioje ciklo fazėje fiksuojamas turistų skaičiaus didėjimas, tačiau bet kada jis gali sumažėti ir pereiti į vieną iš žemiau pateiktų fazių stadijų.

7. *Nuosmukis*. Jei yra ignoruojamos socialinės, ekonominės, politinės ar aplinkos problemos, turistų skaičius pradeda mažėti, kadangi jie renkasi labiau patrauklesnes vietas. Reikia akcentuoti, kad šis ciklas gali vėl pereiti į atsinaujinimo fazę, jei pirminiai kultūriniai išteklių bus atnaujinti arba bus sukurta naujų patrauklių turistinių objektų (Streimikienė, Bilan, 2015, p. 24).

Kultūrinio turizmo plėtrą skatina socialiniai, ekonominiai, infrastruktūriniai, sociokultūriniai ir kiti veiksniai (Dapkus, 2008, p. 33). Visos šios sritys yra glaudžiai susijusios su darnaus vystymosi principais. Dėl šių veiksnių vystymosi mažiau išsivysčiusiuose regionuose galimas skurdo ir nedarbo mažinimo problemų sprendimas (Saarinen, Rogerson, 2014, p. 24).

Sėkmingai turizmo sektoriaus plėtrai galimybes sudaro (Stravinskienė, 2013, p. 88):

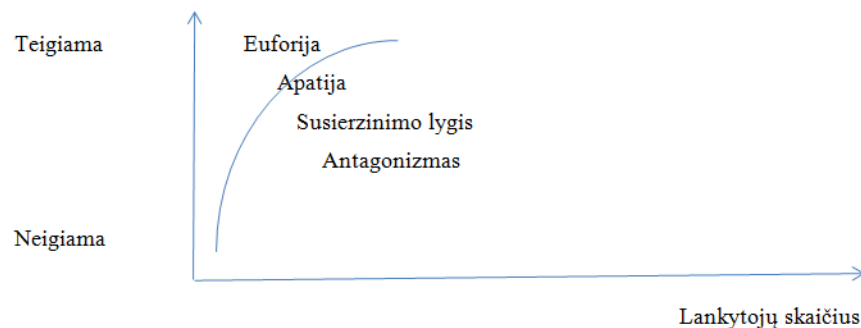
- racionalus šalies geopolitinių ypatumų naudojimas;
- mokslo, kultūros ir ekonomikos tarpusavio bendradarbiavimas;
- didėjantis keliautojų skaičius ir gaunamos pajamos iš jų;
- naujų turistinių maršrutų kūrimas regionuose;
- turizmo skatinimas mažai patraukliuose regionuose;
- efektyvus ES struktūrinių fondų ir kitų tarptautinių programų paramos naudojimas;
- didėjantis gyventojų pragyvenimo lygis.

Nepaisant sėkmingos turizmo plėtos, kultūrinis turizmas yra veikiamas daugialypių priežasčių, kurios gali sukelti tiek teigiamus, tiek neigiamus poveikius. Jie yra klasifikuojami į kelias dideles grupes, kurių viena yra sociokultūrinė aplinka (Zadel, Bogdan 2013, p. 355). Šalys ir regionai privalo atsakingai žiūrėti į turizmo plėtos tendencijas. Turizmo plėtra, nesilaikanti darnumo principų, gali suniokoti negrįžtamai esamus kultūrinius išteklius ir paversti nepatraukliu turizmo vystymuisi regionu (Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programa (toliau UNEP), Pasaulio prekybos organizacija (toliau WTO) 2005, p. 10). Ryškėjant ekonominei ir kultūrinei asimiliacijai, ryškėja ir plėtos ypatumai. Kultūrų įvairovė ir jų tarpusavio niveliacija skatina savitos pasaulėžiūros ir tradicijų nykimą.

Kiekvienais metais augant turistų skaičiui, pastebimas vis didesnis neigiamas poveikis regiono kultūrai, ekonomikai bei gamtai. Atsiskleidžia socialinės problemos, kurios kyla dėl nesugebėjimo išsaugoti unikalius kultūrinius išteklius bei šalies identitetą. Tai ypač pasireiškia per turizmo funkcionavimą sociokultūrinėje aplinkoje. Poveikio intensyvumas priklauso nuo šalies ekonominės, socialinės – kultūrinės plėtros lygio. Masinio turizmo sociokultūrinis poveikis labiau pastebimas mažiau išsivysčiusiose šalyse, pvz., Trečiojo Pasaulio šalyse, posovietinėse šalyse. Tačiau šis reiškinys galimas ir tokiuose miestuose, kaip Londonas, Niujorkas ar Florencija.

Žilinskas (2011, p. 272) terminą *sociokultūrinis poveikis* apibūdina kaip žmonių grupių socialinės organizacijos pokyčius bei fundamentalias bendruomenės transformacijas. Autorius pabrėžia, kad šis terminas dažniausiai vartojamas, norint pabrėžti socialinių pokyčių įtaką kultūriniais veiksniais nusakyti, o ne atvirkščiai. Tačiau galima prielaida, jog kultūrinius pokyčius lemia ne vien socialinė aplinka, kuri apibūdinama kaip jų atsiradimo priežastis.

Holloway (2009, p. 127) pateikia Doxery apibrėžtus keturis lygius, pagal kuriuos galima identifikuoti neigiamo *sociokultūrinio poveikio* atskaitos taškus. (žr. 7 pav.)

7 pav. Doxey turizmo plėtros 4 etapų indeksas (sudaryta autorės remiantis Holloway, 2009, p. 127, pagal Doxery 1976 m.)

Pirmasis lygis – euforija, kuri atsiranda lankytinos vietovės pirminėje stadijoje. Turistų skaičiui didėjant iki tam tikro taško, socialinių pokyčių įtaka nepastebima regione. Šiame lygmenyje sparčiai auganti plėtra priskiriama aukštam euforijos lygiui. Vietiniai gyventojai pozityviai vertina turizmo plėtrą. Didėjančios pajamos juos skatina teigiamai vertinti atvykstančius lankytojus.

Antrasis lygis – apatija. Sparti turizmo plėtra mažėja ir jaučiamas ekonominio augimo lėtėjimas. Šis pasiektas taškas nusako turizmo optimizavimą. Tai etapas, kuriame gali pradėti ryškėti socialiai jautrių sričių problemos, kurios nebuvo sprendžiamos pirmame lygyje.

Trečiasis lygis – susierzinimas. Atsižvelgiant į turizmo plėtros proceso darnumo lygį, galimas ekonominio augimo mažėjimas, neigiamų socialinių ir aplinkos pokyčių plėtros išryškėjimas.

Ketvirtasis lygis – antagonizmas. Tai vietinės bendruomenės nepasitenkinimo didėjimas atvykstančiais turistais. Labiausiai šis prieštaravimas pasireiškia vietovėse, kur yra gilus atotrūkis tarp vietinių gyventojų ir lankytojų. Plėtrai pasiekus šį lygį, vietovė jau neturi galimybės pasiekti pirminį lygį (Šlėderis, 2012, p. 153).

Išnagrinėjus Doxey kultūrinio turizmo plėtros etapus, galima teigti, kad būtina planuoti ir valdyti kultūrinį turizmą, priešingu atveju galimi nepageidaujami veiksniai tiek regionui, tiek vietinių gyventojų gyvenimo kokybei:

1. Visuomenės priešiškus;
2. Kultūrinė degradacija;
3. „Kultūrinis šokas“;
4. Vietovės komercializacijos procesas;
5. „Demonstracinio efekto“ pasireiškimas.

Visuomenės priešiškus. Sezono metu didelis turistų lankomumas regione gali sukelti nepatogumų vietos bendruomenei. Maitinimo, viešojo transporto ir pramogų infrastruktūra gali būti nukreiptos tik į turistus, pamirštant vietinius gyventojus. Tokiu atveju dažniausiai stringa vietinio turizmo plėtra, didėja regiono vietinės bendruomenės priešiškus turistų atžvilgiu.

Kultūrinė degradacija. Ekonominės naudos siekimas gali sukelti neigiamas sociokultūrinės pasekmes. Akcentuojant kultūros egzotiškumą ir išskirtinumą, infrastruktūra pritaikoma turistų poreikiams ir taip prarandamas vietovės autentiškumas.

„*Kultūros šokas*“. Šį neigiamą sociokultūrinį poveikį gali sukelti turistų ir vietinių gyventojų papročių bei kalbos skirtumai.

Kultūros komercializacijos procesas. Turistų gausa daro įtaką gamtinio ir kultūrinio turizmo autentiškumo nykimui. Šis procesas yra sąlygojamas vietinės kultūros pritaikymu regioninės turizmo plėtros procesams skatinti.

„*Demonstracinis efektas*“. Šio efekto atsiradimą skatina vietinės bendruomenės ir atvykstančiųjų į tam tikrą regioną ekonominiai skirtumai (Žilinskas, 2011, p. 275).

Sociokultūrinis poveikis atsiskleidžia per bendruomenės socialinę struktūrą ir gyventojų gyvenimo būdą. Jam įtakos turi ekonominiai, gyvenimo aplinkos veiksniai, socialiniai ir kultūriniai aspektai bei psichologiniai elementai (Armaitienė, Jonaitienė, 2011, p. 67). Šį procesą lemia plėtros pobūdžio subalansuotumo ir intensyvumo lygis (Ambroz, 2008, p. 69). (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Turizmo plėtros poveikis bendruomenės požiūriu (sudaryta darbo autorės, remiantis Armaitiene, Jonaitiene (2011, p. 67))

<i>Teigiamas poveikis</i>	<i>Neigiamas poveikis</i>
Rekreacinių ir pramoginių įstaigų skaičiaus didėjimas	Eismo intensyvumas Padidėjusi oro tarša
Policijos, priešgaisrinės apsaugos darbo gerėjimas	Pasikeitusios tradicijos, šeimos vertybės
Geresnis bendruomenės įvaizdis	Padidėjęs nusikalstamumas
Sustiprėjęs savivarbos jausmas	

Turistų srautų didėjimas gali padidinti tokias socialines problemas kaip nusikalstamumas, narkotikai ir kt. Tačiau negalima vienareikšmiškai teigti, kad sociokultūrinis poveikis atneša tik neigiamas pasekmes. Turizmo plėtra atveria didžiules galimybes gerinti regiono infrastruktūrą ir kelti vietinių gyventojų gyvenimo kokybę.

Kultūrinio turizmo plėtra yra procesas, kuris yra veikiamas socialinių, ekonominių, sociokultūrinių veiksnių. Plėtra gali lemti ne tik teigiamus, bet ir neigiamus regiono pokyčius. Butler'io pateiktas turizmo plėtros ciklinis modelis įvardija fazes, kurių kitimą viena ar kita linkme nulemia būtent turisto motyvaciniai tikslai. Sociokultūrinei aplinkai daugiausia įtakos turi kultūrinio turizmo plėtra. Jei plėtra bus vystoma neatsakingai, galimas vietinės bendruomenės išaugęs nepasitenkinimas bei vietos papročių ir tradicijų nykimas, autentiškumo praradimas. Todėl, vystant plėtrą regione, yra labai svarbu atsižvelgti į sociokultūrinį poveikį bei užtikrinti darnią turizmo plėtrą.

1.4. Darnios turizmo plėtros ypatumai

Atnaujintoje ES darnaus vystymosi strategijoje (2006, p. 2) nurodytos vis dar egzistuojančios socialinės, ekonominės, gamtos apsaugos negatyvios tendencijos. Lietuvoje kiekvienais metais socioekonominiai skirtumai tik didėja tarp centrinių ir periferinių regionų (Krankalis, Anzelytė, 2013, p. 42).

Socialinių interesų veikiamoje aplinkoje darnus vystymasis įgavo didžiulę svarbą sprendžiant ekonomines ir aplinkosaugos problemas. Šiandien darnus vystymasis yra svarbus mokslinių tyrimu objektas.

Darnaus vystymosi koncepcija tapo aktuali XX a. pabaigoje, kai buvo visuotinai nuspręsta dėl ekonominės, socialinės ir aplinkosaugos sričių darnaus principų laikymosi (Domarkas, Juknevičienė, Kareivaitė, 2012, p. 461). Turizmo plėtros nuolatinio proceso palaikymui yra reikalinga stebėseną ir korekcijų taikymas. Šiandien darnaus turizmo vystymasis yra svarbus ekonomiais, sociokultūriniais,

žmonių sveikatos apsaugos ir aplinkosaugos aspektais (Stravinskienė, 2013, p. 89). JTO aplinkos ir plėtros konferencija (Rio De Žaneiras, 1992), žinoma kaip Pasaulinis aukščiausio lygio susitikimas, kuris priėmė Darbotvarkę 21– Pasaulinę subalansuotos plėtros veiksmų programą, teigia, kad tik dėl darnios plėtros yra užtikrinami darnūs dabarties ir ateities kartų raidos bei aplinkos poreikiai (Darbotvarkė 21, 2001, p. 13).

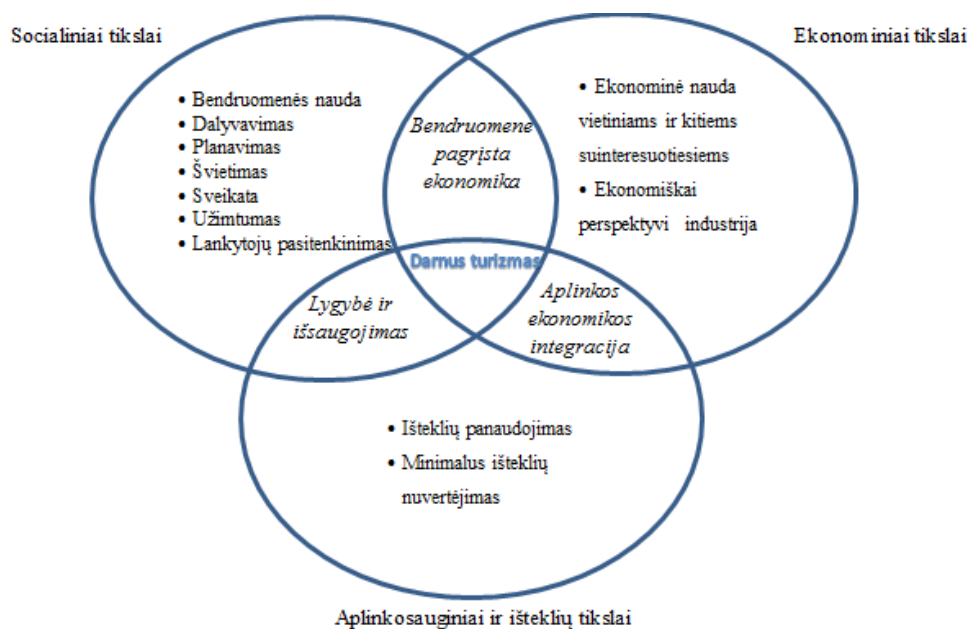
Dėl darnaus turizmo yra tausojama aplinka, saugomas gamtos, kultūros ir istorijos vertybių autentiškumas, pabrėžiama aplinkosaugos svarba. Rekreacinių ir kultūrinių išteklių naudojimas yra saugomas nuo urbanizacijos procesų, tam įtakos turi reglamentuota turizmo teisinė aplinka (Stravinskienė, 2013, p. 88). Per pastaruosius metus darni kultūrinio turizmo plėtra tapo dominuojančia paradigma ir aprėpia tokias sritis, kaip ekonomika, socialinė aplinka, teritoriniai bei politiniai aspektai (Anužis, Anužienė, 2011, 91). Lietuvos darnaus vystymosi strategijos (2003) pagrindinis tikslas taip pat yra susietas su aplinkosaugos ir ekonominio bei socialinio vystymosi interesų suderinamumu, švarios ir sveikos aplinkos užtikrinimu, veiksmingu gamtos išteklių naudojimu, visuomenės gerovės užtikrinimu.

Norint pasiekti darnios plėtros viziją, reikalingas ekonominis, socialinis bei aplinkosauginis tvarumas. Šie darnaus vystymosi stulpai yra glaudžiai susiję tarpusavyje. Labai svarbu yra suderinti šias tris sritis, kad jos stiprintų viena kitą ir nekonkuruotų tarpusavyje. Darnaus turizmo plėtros konceptų įgyvendinimui ir yra reikalingas įvairių sričių atstovų dalyvavimas šiame procese bei stipri politinė lyderystė. Taip pat darnaus turizmo tikslas yra skatinti keliautojus laikytis pagrindinių darnumo principų. (Darnaus ir atsakingo turizmo gairės, 2010, p. 9).

Galima visapusiška darni turizmo plėtra, remiantis žemiau išvardintais aspektais:

- ekologinis – potencialios žalos išorinei aplinkai mažinimas;
- kultūrinis – neigiamo poveikio išorinėms įtakoms mažinimas bendruomenei;
- socialinis – ekonominės nelygybės, atsiradusios dėl turizmo plėtros, minimalizavimas;
- ekonominis – vietos žmonių pragyvenimo lygio kėlimas;
- etinis – turistų ir vietinės bendruomenės pozityvių santykių skatinimas;
- planavimo – vietos bendruomenių įtraukimas į visas proceso plėtros stadijas (Anužis, Anužienė, 2011, 95).

Darnaus turizmo standartiniame modelyje (žr. 3 priedą) akcentuojamos 3 dimensijos: socialiniai, ekonominiai, aplinkosauginiai tikslai. Jasinskis (2015, p. 405) pateikia išsamesnį darnaus turizmo standartinį modelį (žr. 8 pav.). Jo teigimu, modelyje įtraukta aplinka ir gamtinis kapitalas yra labai svarbūs infrastruktūros elementai. Pabrėžiama, kad siekiant įvairių tikslų, yra svarbus gamtinio kapitalo vertės stabilumas, norint išvengti neigiamos įtakos.

8 pav. Išsamesnis darnaus turizmo standartinis modelis (šaltinis: Jasinskis 2015, p. 405, pagal Hall 2008)

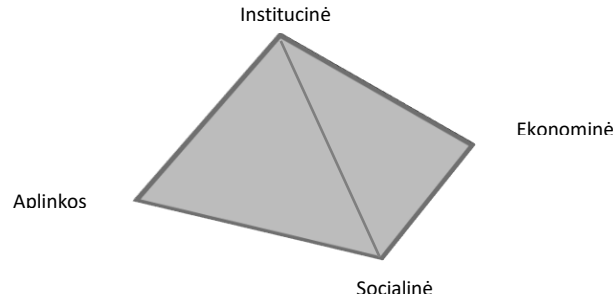
Čiegis ir Česonis (2004, p. 23), išsamiai nagrinėję darnios plėtros vystymosi apibrėžimų įvairovę, pateikia keturis darnumo kriterijus, kuriuos įvardija, kaip: teisingumą tarp skirtingų kartų; tarptautinį teisingumą; socialinių, ekonominių ir ekologinių reikalavimų integraciją; visų socialinių grupių dalyvavimą strategijos formulavime ir įgyvendinime. Remdamiesi išvardintais kriterijais, autoriai darnųjį vystymąsi nagrinėja kaip darinį, kuris turi keturis raidos etapus:

- *Dviejų dimensijų darnumas.* Tam, kad būtų pasiektas darnumą tarp ekonomikos ir aplinkos sričių, plėtra turi būti orientuota į vietos ekonomikos stiprinimą ir diversifikavimą. Labai svarbus šalutinio poveikio vengimas. Taip pat turi būti garantuojama, jog turistinė vietovė gaus finansines pajamas. Labai svarbi yra ilgalaikė plėtros koncepcija. Šiame etape svarbus ir kraštovaizdžio bei aplinkos vientisumo užtikrinimas bei neatsinaujinančių išteklių sunaudojimo mažinimas.

- *Trijų dimensijų darnumas.* Ekonomikos, aplinkos ir socialinės aplinkų plėtros subalansuotumui yra labai svarbi demokratija ir saugumas. Teisingumo koncepcijoje darnumas pasireiškia per specialią pagalbą vargšams, vaikams ir tautinėms mažumoms. Žmonių gyvenimo kokybės didinimas yra vienas pagrindinių trijų dimensijų darnumo rodiklis.

- *Keturių dimensijų darnumas.* Prie ekonomikos, aplinkos, socialinės aplinkos prisideda ir institucinis darnumas. Vadybos bei kontrolės srityse žmoniškųjų išteklių kompetencijos turi užtikrinti balansą tarp šių keturių atramų ir jose negali būti nepateisinamų išlaidų šaltinio. (Čiegis, Česonis, 2004, p. 21–22).

Darnumo plėtros indikatorius pavaizduotas 9 paveiksle.

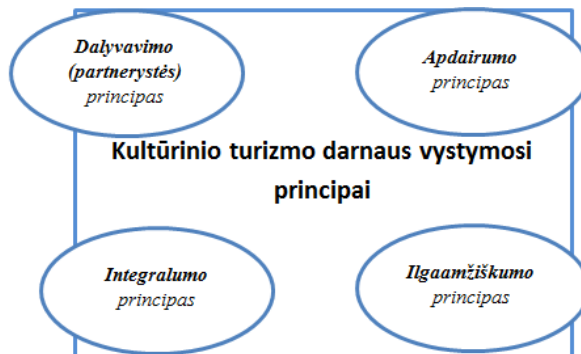

9 pav. Kultūrinio turizmo darnumo plėtros komponentai (šaltinis: Čiegis, Česonis, 2004, p.22)

Siekiant užtikrinti tvarų darnumą, būtinas suderinamumas tarp visų šių keturių komponentų. Tačiau ne visuomet jie yra iš karto pasiekiami. Todėl būtinas balanso siekimas kiekvienam iš jų atskirai. Ekologinis darnumas užtikrina ekonominį darnumą, pastarasis – socialinį bei institucinį (Goosen, Laboy-Nieves, Schaffner, Abdelhadi 2009, p. 4). Siekiant pažangos ir darnumo išvardytose srityse, svarbiu faktoriumi tampa saugios ir tvarios aplinkos integralumas. Keiptauno Atsakingo turizmo deklaracijoje (Cape Town Declaration, 2002) teigiama, jog turizmo verslas, turistai bei vietos bendruomenės ir institucijos atsakingos už planavimą, turi prisiimti atsakomybę už darnaus turizmo propagavimą jų vietovėje. Valstybės mikroekonominis įmonių pajėgumų gerinimas užtikrina efektyvesnę institucijų veiklą, taip didindama kokybiškų išteklių vartojimą (Grublienė, 2009, p. 70).

Siekiant, kad Lietuvoje tikslingai vyktų turizmo plėtra, yra būtina darniojo turizmo politika, kurios suderinamumas vyktų visose trijose dimensijose (ekonomika, aplinkosauga, socialinė aplinka). Pažymima, jog mūsų šalyje būtent turizmo įmonės turėtų veikti darnios politikos principais, kuriant darnumo kriterijus ateinančioms kartoms (Anužis, Anužienė, 2011, p. 90)

Kultūrinio produkto kūrimas neatsiejamas nuo pagrindinių kultūrinio turizmo darnaus vystymosi principų (žr. 10 pav.):

10 pav. Kultūrinio turizmo darnaus vystymosi principai (sudarė autorė, remiantis Dumont, Teller, Cluzeau 2005, p. 5–6)

- *Dalyvavimo (partnerystės) principas.* Kultūrinio turizmo darnus vystymasis gali būti sėkmingas tik dalyvaujant ir bendradarbiaujant kaip lygiaverčiams partneriams įvairioms visuomenės socialinėms grupėms, tarpvalstybinėms, valstybės, savivaldybės ir nevyriausybinėms institucijoms bei asmenims.

- *Apdairumo principas.* Kultūrinio turizmo plėtra visų pirma yra susijusi su kultūros paveldo išsaugojimu ateities kartoms. Todėl yra svarbi ilgalaikio planavimo nuosekli veikla; plėtros principų laikymasis regione bei kultūrinių išteklių autentiškumo išsaugojimas.

- *Ilgaamžiškumo principas.* Kultūrinio turizmo plėtra yra tiesiogiai susijusi su jos poveikiu aplinkai. Tikslai ir uždaviniai plėtros programose bei strategijose turi būti pateikiami kaip visuma bei atsižvelgiama į poveikį aplinkai ir bendruomenei. Nustačius neigiamus veiklos aspektus, reikėtų jos atsisakyti, taip išvengiant žalos aplinkai bei vietiniams gyventojams.

- *Integralumo principas.* Tvaraus vystymosi ramsčių (aplinkos, ekonominė, socialinė) stabilumo užtikrinimas. Kultūrinis turizmas turi būti ekonomiškai gyvybingas, socialiai teisingas ir ekologiškai tinkamas gyventi, norint užtikrinti visapusišką gyvenimo kokybę.

Darnaus turizmo vystymosi principų svarbą rodo ir JTO paskelbti 2017-ieji Darniojo turizmo skatinimo metai. Tuo tikslu Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacija (toliau – PTO) parengė planą dėl numatytų priemonių įgyvendinant Darniojo turizmo skatinimo metų programą, kurioje viena iš pagrindinių sričių yra kultūros vertybių įvairovė bei paveldas. 2018-ieji paskelbti Europos Kultūrinio paveldo metais, kur pirmenybė yra teikiama darniam kultūriniam turizmui. 2016 m. lapkričio mėnesį Graikijoje buvo priimta antroji chartija „Darnaus kultūrinio turizmo Thessalia chartija“, kurioje yra numatyti pagrindiniai principai ir prioritetinės sritys darniam kultūriniam turizmui vystytis.

Darnaus turizmo vystymuisi yra svarbūs suderintai funkcionuojantys socialiniai, ekonominiai bei aplinkosaugos veiksniai. Taip pat labai svarbu, kad būtų paisoma kultūrinių bei etninių aspektų. Reikia pažymėti, kad vykstanti darni kultūrinio turizmo plėtra nedaro neigiamo poveikio kultūriniam paveldui ar kultūriniam objektams. Tačiau šiame procese svarbų vaidmenį atlieka ir kultūros politika. Todėl sekančiame poskyryje bus apžvelgta Lietuvos kultūros politika kultūrinio turizmo kontekste.

1.5. Kultūrinio turizmo plėtra Lietuvos kultūros politikos kontekste

Šiandien kultūros vertybes galima prilyginti procesui, kuris apibrėžia šalies kultūros autentiškumą bei formuoja patrauklų valstybės įvaizdį ir tampa politinių bei ekonominių interesų įgyvendinimo dalimi (Ščepaitienė, 2008, p. 86). Kultūra yra glaudžiai siejama su žiniomis, tikėjimu, menais, morale, įstatymais, papročiais bei įpročiais (Šinkūnaitė (2007, p. 12). Todėl kultūrinis turizmas yra tiesiogiai

siejamas su pačia kultūra, kaip visuomenės gerovės, ekonominių bei socialinių poreikių augančioje šiuolaikinėje visuomenėje produktas.

Pasaulyje sparčiai augant ekonominiams bei socialiniams poreikiams, kultūra tapo neatsiejama nuo valstybės valdymo ir šiuolaikinėje visuomenėje pagrindiniu kultūros politikos tikslu tampa kultūrinių vertybių tapatumo sukūrimas bei kultūros vienovės atsiradimas. Pastaraisiais dešimtmečiais kultūros sąvoka keitėsi erdvės ir laiko požiūriu bei įgavo naują statusą šiuolaikinėje visuomenėje. Su besikeičiančia kultūros sąvoka, pasikeitė ir kultūros politika (Weber, 2008, p. 24). Tad šiandien ji yra viena iš sudėtinių viešosios politikos dalių (Pauliūkevičiūtė, Raipa, 2009, p. 70).

Lietuvoje kultūrinio turizmo plėtra yra neatsiejama nuo kultūros politikos formavimo. Reikia pažymėti, kad Lietuvos Respublikos kultūros politiką formuoja Seimas, Vyriausybė ir Kultūros ministerija. Šios politikos formavimas yra pagrįstas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 42, 47, 54 straipsniais (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992), įstatymais, tarptautinėmis kultūros srities sutartimis ir susitarimais, kitais teisės aktais. Kultūros paveldo apsaugos politikos formavime dalyvauja ir Valstybinė kultūros paveldo komisija, kuri teikia atsakingoms institucijoms pasiūlymus bei išvadas kultūros paveldo apsaugos klausimais (Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymas, 2004).

Dapkus (2008, p. 33) pabrėžia, kad įgyvendinant ir organizuojant kultūrinio turizmo plėtrą, svarbu užtikrinti kultūrinį vientisumą bei kultūrinio turizmo paveldą. Todėl Kultūros ministerija organizuodama ir koordinuodama kultūros politiką, prisideda ir prie kultūrinio turizmo plėtros įgyvendinimo. Vietos lygmenyje savivaldybės, kurių funkcijas apibrėžia Vietos savivaldos įstatymas, rūpinasi kultūros paveldo objektais ir juos integruoja į turizmo siūlomus produktus. Labai svarbu pabrėžti, kad už kultūros politikos įgyvendinimą, kultūrinių išteklių pritaikymą turizmui taip pat yra atsakingos kultūros įstaigos steigėjas bei kultūros įstaigos vadovas.

Lietuvos kultūros politikos tikslai taip pat sudaro prielaidas kultūrinio turizmo plėtros įgyvendinimui:

- išsaugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą;
- skatinti kūrybinę veiklą ir meno įvairovę;
- plėtoti informacinę visuomenę;
- skatinti nacionalinės kultūros atvirumą;
- sudaryti visuomenei sąlygas dalyvauti kultūroje ir ją vartoti (Lietuvos kultūros politikos nuostatai, 2001).

Nors kultūrinio turizmo plėtros svarba akcentuojama įvairiuose valstybės įstatymuose, planuose ir strategijose, tačiau Ščigeliënės (2014, p. 142) teigimu priimtuose dokumentuose pasigendama kultūrinio turizmo tiesioginių jungčių su kultūra, kultūrinių industrijų veikla vystoma chaotiškai, o bendroje turizmo rinkoje kultūriniam turizmui neteikiama detali veiklos analizė.

Pastebima, kad Lietuvoje kultūrinio turizmo plėtrą stabdo nors ir pakitęs, tačiau nuo tarybinių laikų užsilikęs valstybinis kultūros politikos modelis. Vilkončiaus (2009, p. 56) teigimu esamas kultūros politikos modelis pasižymi biurokratizmu bei valstybės kontroliavimu kultūros valdyme. Kultūros įstaigų gausa tai akivaizdžiai iliustruoja. Šį kultūros modelį galima pavadinti švietėjišku, kadangi valstybė per tam tikrus kultūros reiškinius atlieka visuomenės ugdymo vaidmenį. Tačiau, reikia pabrėžti, kad esamas kultūros politikos modelis yra pasenęs ir nebeatitinka šių dienų kultūros realių bei poreikių. Tai patvirtina ir atlikta Valstybinio audito ataskaita (2017) apie kultūros politiką. Joje akcentuojama, kad kultūros politikoje nepakanka stebėsenos, nėra tiksliai nurodytų kultūros prioritetinių sričių, matomos problemos kultūros politikos formavime ir įgyvendinime.

Dabartiniame Lietuvos kultūros politikos modelyje, paveldo objektų pritaikymo procedūra yra nelanksti bei sudėtinga, todėl stringa objektų tvarkymo, restauravimo bei jų pritaikymo kultūriniam turizmui įgyvendinimas (Dapkus, Gaižauskienė, 2009, p. 65). Augant urbanistinei plėtrai vis ir vis dažniau į ją integruojant pramogas, turizmo produktus bei kūrybiškumą, tradicinis kultūros modelis praranda prasmę ir jam reikalingas daugiafuncionalumo pagrindas. (Navarro, Clark, 2012, p. 2).

Norint reorganizuoti esamą kultūros politikos modelį ir skatinti kultūrinį potencialą, 2010 metais buvo priimtos Lietuvos kultūros politikos gairės. Jose akcentuojama, jog šiuo metu kultūros politikos formavimas bei įgyvendinimas nėra efektyvus, todėl būtinas kultūros politikos sistemos atsinaujinimas (Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės, 2010).

Kultūrinio turizmo plėtros galimybes galima išvelgti Lietuvos kultūros politikos kaitos gairėse (2010):

6 gairė. Formuoti bendrą integralios paveldo apsaugos politiką. Kultūros paveldo išsaugojimą bei atnaujinimą reglamentuoja šalies teisiniai aktai, kurie yra kultūros politikos sudedamoji dalis. Kultūros paveldas yra glaudžiai siejamas su kultūriniu turizmu, kadangi šioje gairėje akcentuojamas materialaus paveldo išsaugojimas. Svarbu ir tai, kad paveldas būtų saugomas, vadovaujantis aplinkosaugos bei paveldosaugos principais, kurie užtikrintų harmoningą ir darnų paveldo vartojimą kultūrinio turizmo srityje. Reikia pažymėti, kad paveldo išsaugojimo efektyvumas priklauso ne tik nuo atitinkamų institucijų darbo indėlio, tačiau ir nuo valstybės finansavimo bei teisinio reguliavimo. Todėl norint siekti

rezultatyvumo kultūros paveldo bei kultūrinio turizmo srityse, būtina teisinės bazės tobulinimas ir visuomenės įtraukimas į paveldosaugos procesus.

7 gairė. Užtikrinti darnų vystymąsi, derinant paveldosaugos ir aplinkosaugos tikslus su urbanistine plėtra ir erdvinio planavimu. Šioje gairėje akcentuojama, kad kultūros srityje, darnumo sąvoka kol kas retai vartojama ir jai skiriama mažai dėmesio. Todėl yra labai svarbu, kad kultūriniai išteklių turizmo tikslams būtų vartojami atsakingai. To galima pasiekti užtikrinant urbanistinės plėtros darnią plėtrą bei paveldosaugos ir aplinkosaugos srityse įdiegus darnumo politikos principus.

8 gairė. Didinti kultūros prieinamumą visoje Lietuvoje. Išnagrinėjus Lietuvos kultūros politikos gaires (2010), pateikiama išvada, kad kultūrinių objektų prieinamumas šalyje yra pasiskirstęs netolygiai, ir nėra užtikrinama tolygi kultūrinio turizmo plėtra regionuose. Taip pat susiduriama su kultūros paveldo objektų netinkamu saugojimu bei eksponavimu. Norint didinti kultūrinio turizmo populiarumą regionuose, reikia skatinti kultūros vartojimą, pagrįsta ekonomine plėtra. Svarbiu faktoriumi išlieka ir tolygios kultūros sklaida regionuose, bei vietos bendruomenių kultūrinio gyvenimo skatinimas.

9 gairė. Plėsti Lietuvos kultūrinę erdvę, vienijant Lietuvos atstovus pasaulyje. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir didėjant emigrantų skaičiui, aktualia tema tampa šalies kultūros puoselėjimas svetur. Todėl gairėse akcentuojamas lietuvių kalbos prieinamumas, kitose pasaulio šalyse. Norint populiarinti vietinį kultūrinį turizmą, tikslinga į kultūros bei turizmo politikos sistemas įtraukti ne tik piliečius, gyvenančius mūsų šalyje, tačiau sudaryti sąlygas ir svetur išvykusiems dalyvauti šių sistemų valdyme. Gairėse pateikiama išvada, kad Lietuvos kultūros ir turizmo propagavimas užsienyje šiandien neturi aiškios strategijos. Todėl būtinas tarptautinis kultūrinis bendradarbiavimas, bei įvairių kultūros subjektų įtraukimas į kultūrinio turizmo politikos procesus.

10 gairė. Konceptualiai, kryptingai siekiant ilgalaikių tikslų, skleisti Lietuvos kultūrą užsienyje. Kaip ir 9 gairėje, šioje formuluotėje akcentuojamas kultūrinio turizmo sklaidos trūkumas užsienyje. Šalies kultūrinis paveldas pristatomas fragmentiškai, nesuderintai, reprezentuojami tik atskiri kultūros paveldu pasižymintys regionai. Norint užtikrinti tvarią Lietuvos kultūrinio turizmo sklaidą užsienyje, būtinas tarpkultūrinis bendradarbiavimas, politinių ir ekonominių ryšių stiprinimas. Svarbu, jog kultūriniai išteklių bei kultūros paveldo objektai užsienio rinkoms būtų pristatomi patraukliai ir pagal iš anksto parengtą strategiją. Tam yra reikalinga sukurti veiksmingą koordinavimo sistemą, glaudų tarptautinių menininkų bendradarbiavimą ir atlikti nuolatinę Lietuvos kultūros politikos stebėseną su Europos ir kitų pasaulio šalių kultūros politika.

Prie kultūrinio turizmo plėtros taip pat prisideda programa „Kūrybiška Europa 2014 - 2020 metais“. Šios programos tikslas – kultūros integravimas į skaitmeninę erdvę, kuri skatina turizmo produktų

greitesnį ir efektyvesnį vartojimą. Tuo tikslu programos biudžete yra skirti 1,46 milijardo eurų Europos kultūros sektoriaus stiprinimui (<http://kurybiskaeuropa.eu/>).

Siekiant atnaujinti kultūros modelį, kuris prisidėtų ir prie kultūrinio turizmo vystymosi šalyje, 2012 metais taip pat buvo įsteigta Lietuvos kultūros taryba, kurios pagrindinė funkcija - kultūros projektų finansavimas. Tačiau 2017 metais atliktoje valstybinėje audito ataskaitoje fiksuojami vis dar esami kultūros politikos formavimo bei įgyvendinimo trūkumai Lietuvos kultūros politikoje (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Kultūros politikos formavimo ir įgyvendinimo trūkumai (sudaryta autorės, Valstybinė audito ataskaita...2017, p. 8)

Kultūros politikos formavimas	Ribotas informacijos prieinamumas visuomenei	Kultūros politikos organizavimas, įgyvendinimas	Nevykdomos meno tinklo įstaigų pertvarkos
	Netinkama teisės aktų rengimo sistema		Neefektyvi meno ir kultūros įstaigų priežiūra
	Kultūros ir meno ekspertų veikla nėra efektyvi		Pavaldžių įstaigų funkcijos persidengia
	Nėra pakankamai kultūros politikos stebėsenai skirtų duomenų		Planavimo dokumentų nesuderinamumas su Vyriausybe
	Kultūros Ministerija neefektyviai skirto žmogiškuosius išteklius		Meno ir kultūros įstaigų koordinatoriai neužtikrina visų jiems pavestų funkcijų atlikimo
	Kultūros Ministerija vis dar administruoja projektus, kurių pasėkoje, darbuotojų skaičius nemažėja		2014 m. skirti 69,7 tūkst. Eur kultūros įstaigų motyvacinei sistemai sukurti, nedavė rezultatų

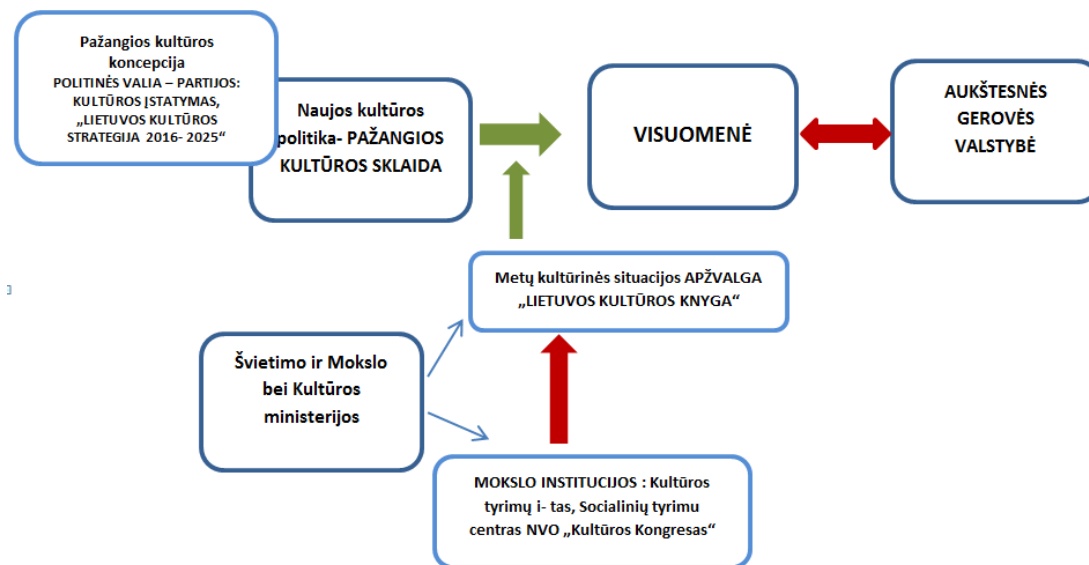
Kalbant apie esamą kultūros politikos modelį, reikia pažymėti, kad būtina jį reformuoti ir suteikti demokratinio modelio akcentų. Peržvelgus Kultūros ministerijos dvidešimties metų darbą, galima teigti, kad jos administracinė struktūra yra mažai pakitusi, jos formuojama ir įgyvendinama kultūros politika yra neefektyvi ir neužtikrina šių dienų kultūrinių procesų vyksmo. Įgyvendinamas kultūros politikos modelis nekuria konkurencingos aplinkos, nėra aiškios finansavimo sistemos, kultūros paveldo objektai valdomi neefektyviai. Norint pakeisti esamą modelį, reikia atskirti kultūros politikos formavimo bei įgyvendinimo funkcijas; užtikrinti efektyvesnį kultūros projektų finansavimą, optimizuoti bei modernizuoti kultūros įstaigas bei jų infrastruktūrą. Taip pat svarbu nepamiršti, kad tik efektyvi stebėseną, analizė bei poveikio vertinimas gali atnešti ilgalaikį kultūros politikos efektyvumą.

Norint, kad Lietuvos kultūros politikoje kultūrinis turizmas augtų, būtina kultūrinio modelio keitimo strategija, kuri galėtų:

- modernizuoti tradicinę kultūros sampratą;
- sukurti efektyvią kultūros politikos stebėseną ir prognozavimo sistemą;
- skatinti kultūros vertybių prieinamumą bei paveldo išsaugojimą;
- kasmet rengti ataskaitas ir pristatyti jas visuomenei, kurios skatintų kultūros politikos formavimą (Naujos Lietuvos kultūros politikos modelis, 2015, p. 5).

Siekiant, įgyvendinti šias kryptis, būtinas kultūros politikos atskiras formavimas bei įgyvendinimas teikiant pirmenybę savarankiškam šių sričių funkcionavimui. Šiam tikslui įgyvendinti Kultūros ministerija privalo ne tik administruoti fondų lėšas tačiau užsiimti kultūros politikos reorganizavimu.

11 paveiksle yra pateiktas naujosios kultūros politikos modelio projektas, kuris užtikrintų aukščiau išvardintas įgyvendinimo kryptis.

11 pav. Naujasis kultūros politikos modelis (šaltinis: Naujasis kultūros politikos modelis, 2015, p.3)

Pateiktame naujosios kultūros politikos modelyje yra akcentuojama aukštesnės gerovės visuomenės įgyvendinimo kryptis. Norima, kad Lietuvos kultūros politika įsitvirtintų valstybės politikos prioritetinėse srityse. Svarbu pasiekti, kad Lietuvoje vyrautų ne rekreacinė kultūra, o būtų sukurta elgesio kultūra grįsta paveldo vertybėmis. Nuolatinė kultūros stebėseną įgalina socialinius procesus identifikuoti, bei juos išanalizavus, kurti aukštesnės gerovės kultūros politiką. Kultūros bei meno vertybės turi būti saugojamos bei garantuojama jų vieta kultūros sistemos kūrimo. Reikia pabrėžti, kad kultūros vertybių prieinamumas suteikia galimybę įvairioms socialinėms grupėms pažinti kūrybinę infrastruktūrą, tuo pačiu patenkinant kūrybinius poreikius.

Apibendrinant galima teigti, kad turizmo verslas įgauna vis didesnę reikšmę socialiniam bei ekonominiam daugelio šalių progresui. Šis verslas plėtojasi sparčiausiai skverbdamasis į atokiausius pasaulio regionus. Net į tuos, kurie neturi pakankamai gamtos išteklių, reikalingų pramonės vystymuisi. Tai, kad turizmas plečiasi, yra visuomenės gerovės egzistavimo rodiklis. Kultūrinio turizmo pagrindinis kelionės motyvas yra šalies kultūriniai ištekliai, vietinių tradicijų pažinimas, ir tai tampa vis populiarese visuomenės veikla, skatinančia pažinti dar nematytas šalis, jų kultūras ir kitus kultūrinių pokyčių

procesus. Kultūrinis turizmas aktualizuojamas kaip objektas, kuris kuria ekonominę vertę visuomenei. Jis yra taip pat pritaikytas kultūrinei veiklai, užtikrinant įvairių kultūros subjektų bendradarbiavimą. Kultūra ir jos paveldas yra glaudžiai susiję su visuomenės ugdymu, jos kultūrinės tapatybės stiprinimu, dvasinių poreikių tenkinimu. Ekonominė nauda nėra pagrindinis plėtros veiksnys, turizmas skatina taip pat socialinę integraciją, daro įtaką keliaujančiųjų gyvenimo kokybei, ugdo pilietines vertybes, toleranciją, stiprina nacionalinį identitetą. Todėl yra labai svarbi kultūrinio turizmo darni plėtra, kad užtikrintų tvarią ir aplinkai draugišką ne tik ekonomiką, bet ir gamtinę, socialinę bei kultūrinę aplinkas.

2. KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTRA TARPTRAUTINIŲ IR LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTŲ KONTEKSTE

Už kultūrinio turizmo plėtrą Lietuvoje yra atsakingos valstybinės institucijos, kurios reglamentuoja teisinių aktų vykdymą įvairiuose lygmenyse. Kultūrinio turizmo plėtros svarbą, kaip vieną pagrindinių politikos ir ekonomikos priemonių, skatinančių kultūrą ir paveldo išsaugojimą, nusako Europos Sąjungos bei Lietuvos Respublikos dokumentų gausa, skirta kultūros plėtrai bei turizmo industrijai.

Todėl šiame skyriuje bus apžvelgta turizmo politikos teisinio reguliavimo sistema, institucijų vaidmuo nacionaliniame ir vietiniame lygmenyse, išanalizuota turizmo planavimo sistema. Taip pat aptarti pagrindiniai ir svarbiausi Europos Sąjungos dokumentai, susiję su kultūrinio turizmo plėtra, pateikiama Lietuvos Respublikos įstatymų, reglamentuojančių kultūrinio turizmo plėtrą. Bus pateikta ir programų, studijų bei detalių planų analizė.

2.1. Lietuvos turizmo politikos teisinio reguliavimo sistema

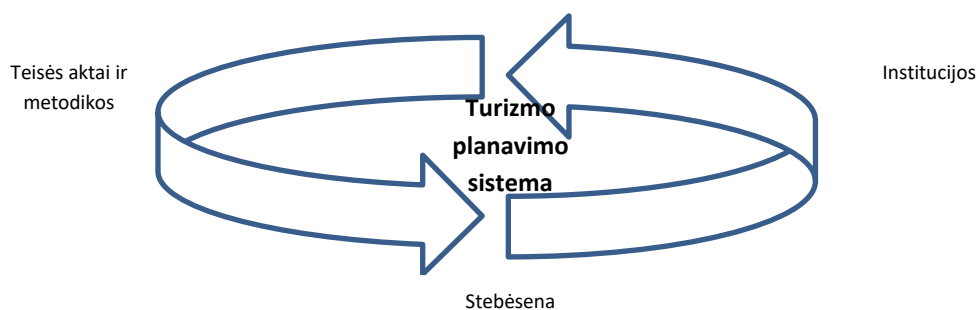
Lietuvoje per pastarąjį dešimtmetį turizmo industrija augo, todėl atsirado poreikis planuoti turizmo plėtrą, kurti strategijas bei jas generuoti. Turizmo politika Lietuvoje yra pakankamai svarbi ekonominės politikos sritis, nes turizmas yra viena prioritetinių ūkio šakų (Žalys, Žalienė, Išdonaitė, 2006, p. 186). Kaip teigia Jagminas ir Paulauskienė (2011, p. 89 – 90), turizmo valdymą galima tapatinti su valstybiniu turizmo reguliavimu arba turizmo politikos realizavimu nacionaliniu, regioniniu ir vietiniu lygmenimis. Šiuose lygiuose turizmo plėtros politika, paslaugų standartai ir instituciniai veiksniai yra glaudžiai susiję tarpusavyje ir tik visų valdymo elementų procesų užtikrinimas garantuoja darnią turizmo plėtrą.

Žilinsko ir Skrodenienės (2008, p. 225) manymu, turizmo plėtros tikslai persipina su bendrais šalies ūkio struktūros tikslais bei lemia kitų ūkio šakų strategijas, jų veiksmus bei priemones.

Kad būtų užtikrinta turizmo plėtra, turizmo politikoje valdžia atlieka šias pagrindines funkcijas:

- koordinavimą – užtikrina veiksmų koordinavimą, siekiant užsibrėžtų tikslų, stengiasi išvengti funkcijų dubliavimosi;
- planavimą – planuoja ilgalaikę plėtrą, rengia strategijas;
- įstatymų leidybą ir reguliavimą leidžiant įstatymus bei užtikrinant jų vykdymą;
- skatinimą – skatina turizmą įvairiomis pasirinktomis priemonėmis bei būdais (Jagminas, Paulauskienė, 2011, p. 95).

Išnagrinėjus autorių (Jagmino, Paulauskienės 2011, Pliustienės 2012, Išoraitės, 2009) pateiktus straipsnius, galima teigti, kad svarbiausia iš nurodytų valdžios funkcijų yra planavimas. Šiam procesui būdingi žemiau išvardyti elementai (žr. 12 pav.):

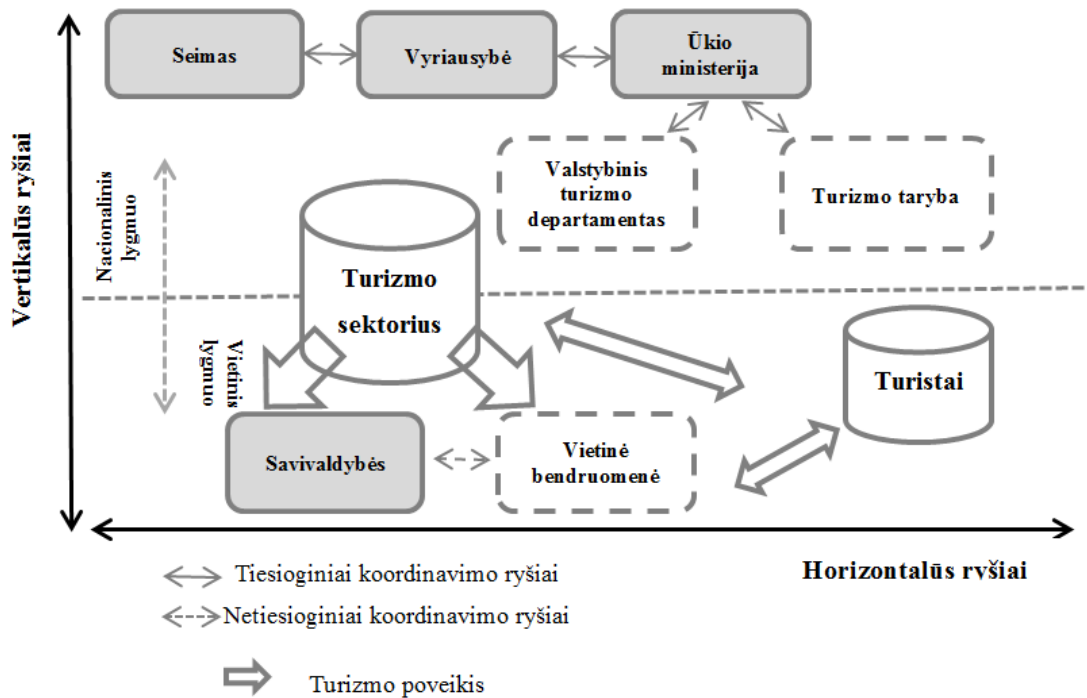
12 pav. Turizmo planavimo sistema (sudaryta autorės, remiantis Turizmo plėtros planavimo dokumentų,... 2006, p. 4).

Planavimas – tai procesas, kuris yra paremtas visų suinteresuotų šalių bendradarbiavimu, kurios sąveikauja tarpusavyje (Pliustienė, 2012, p. 68). Šis procesas užtikrina išsikeltų tikslų įgyvendinimą, glaudžią valdžios institucijų ir vietinės bendruomenės komunikaciją bei teigiamos turizmo plėtros užtikrinimą, minimizuojant neigiamą jos poveikį (Marozienė, 2010, p. 11).

Nacionaliniame lygmenyje seimas priima įstatymus bei nustato turizmo plėtros politikos kryptį. Vyriausybė yra atsakinga už Lietuvos turizmo plėtros programos vykdymą, taip pat tvirtina valstybinės reikšmės turizmo, rekreacinių zonų projektus. Vyriausybės funkcija yra ir kelionių organizatorių rizikos veiksnių nustatymas ir stebėsena. Ūkio ministerija atlieka strateginius veiksmus, susijusius su Lietuvos turizmo planavimu; formuoja šalies turizmo ir kurortinių teritorijų plėtros politiką; rengia įstatymus, reglamentuojančius turizmo veiklą; teikia pasiūlymus dėl turizmo infrastruktūros projektų rengimo; atstovauja Lietuvai tarptautinėse institucijose, formuojant Europos Sąjungos turizmo politiką. Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos formuoja ir įgyvendina turizmo sistemos projektus nacionaliniu lygmeniu. Kita svarbi šio departamento funkcija yra rengti turizmo rinkodaros planus, dalyvauti, vykdant juose numatytus tikslus ir priemones; įgyvendinti tarptautines priemones, numatytas turizmo srityse. Turizmo taryba yra patariamasis organas turizmo politikos ir plėtros klausimais. Savivaldybės atlieka funkcijas, susijusias su turizmo verslo skatinimu, naujų darbo vietų kūrimu, regiono plėtros planavimu, programų bei strategijų rengimu ir įgyvendinimu (vietos lygmuo). Turizmo politikos skyrius prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos atsakingas už valstybės politikos formavimą turizmo, kurortų ir kurortinių teritorijų įgyvendinimą. Nacionalinė turizmo administracija atsakinga už politikos įgyvendinimą ir veiksmų užtikrintumą. Apskritis viršininkas atsakingas už turizmo plėtros planavimą

regione, turizmo ir infrastruktūros projektų, planų rengimą bei tvirtinimą apskrityje (Turizmo plėtros planavimo dokumentų,... 2006, p.6–7)

Lietuvos turizmo sektoriaus valdymą ir planavimą reglamentuoja įstatymai ir kiti teisiniai dokumentai. Turizmo valdymas apima politikos įgyvendinimą ir stebėseną, tačiau šalies vyriausybė privalo visus šiuos veiksmus koordinuoti, todėl turizmo valdymui būdingi horizontalūs bei vertikalūs koordinavimo ryšiai (Jagminas, Paulauskienė, 2011, p. 90) (žr. 13 pav.).

13 pav. Turizmo politika Lietuvoje (sudaryta autorės, remiantis Išoraite, 2009, p. 86; Bružaite, Šadeikaite, 2016, p. 2–3).

Už Lietuvos turizmo politikos formavimą yra atsakingos ir tam tikros viešosios įstaigos bei nevalstybinės organizacijos. Kuncienė (2010, p. 14) išskiria pagrindines organizacijas:

- Lietuvos turizmo asociacija – tai pirmoji tokio pobūdžio turizmo verslo struktūra Lietuvoje, kuri rūpinasi Lietuvos turizmo industrijos ir infrastruktūros vystymusi; naujų ir esamų ryšių su užsienio turistinėmis organizacijomis užmezgimu; turizmo paslaugų kultūros lygio kėlimu; turizmo specialistų profesinių žinių gilinimu; Lietuvos turizmo populiarinimu užsienyje; tarptautinių santykių užmezgimu ir palaikymu, vystant vietinį bei atvykstantį turizmą Lietuvoje.

- VšĮ „Lietuvos verslo paramos agentūra“ – ši institucija yra pavaldi Ūkio ministerijai ir dalyvauja skirstant Europos Sąjungos paramos lėšas, skirtas Lietuvos turizmo verslui vystyti.

- Lietuvos Turizmo informacijos centrų asociacija. Jos pagrindinis tikslas – plėsti ir skatinti turizmo informacijos tinklų populiarumą, inicijuoti naujų turizmo informacijos centrų steigimą, būti atsakingai už jų paslaugų kokybę ir modernizavimą.

Dauguma tarptautinių institucijų priimtų teisės aktų nuostatų neturi tiesioginio poveikio reglamentuojant nacionalinės kultūrinio paveldo ir turizmo apsaugos politiką. Tačiau Bagočiaus (2011, p. 362) teigimu, tarptautiniuose dokumentuose nustatyti bendrieji paveldosaugos ir turizmo plėtros principai bei kryptys tarptautiniuose dokumentuose turi įtakos nacionalinei atitinkamos srities teisei.

2003 m. Lietuva tapo PTO nare. Šios organizacijos pagrindinė veikla yra susijusi su turizmo propagavimu ir jo plėtra, taikos skatinimu bei ekonomine plėtra tarptautinėje arenoje. Įstojusi į šią organizaciją Lietuva taip pat įsipareigoja:

- skatinti darnią turizmo plėtrą;
- atlikti turizmo tyrimus;
- vykdyti ekonominę plėtrą;
- skatinti prekybos liberalizavimą;
- skatinti viešąją ir privačią partnerystę;
- gerinti turizmo paslaugų kokybę;
- aktyvinti turizmo veiklą regionuose, organizuoti mokymus, seminarus, konferencijas ir kt.

(Lietuvos Respublikos ūkio ministerija).

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, ekonomikos augimas ir turizmo konkurencingumas yra glaudžiai susiję su užsienio kapitalo pritraukimu ir šalies įvaizdžio gerinimu. Šių prioritetų įgyvendinimas taip pat yra glaudžiai susijęs su žemiau išvardintais tikslais:

- vietinių pajamų, užimtumo, augimo didinimas ir pastovus jų išlaikymas;
- ekonominės ir socialinės infrastruktūros išlaidų administravimas;
- kitų pramonės sektorių plėtros skatinimas;
- aplinkos ir kultūros šaltinių išsaugojimas (Išoraitė, 2009, p. 83).

Tarptautiniams ryšiams turizmo srityje užmegzti ir stiprinti pasirašomos tarptautinės sutartys ir susitarimai, protokolai dėl bendradarbiavimo turizmo srityje. Susitarimams įgyvendinti sudaromos dvišalės, trišalės turizmo darbo grupės.

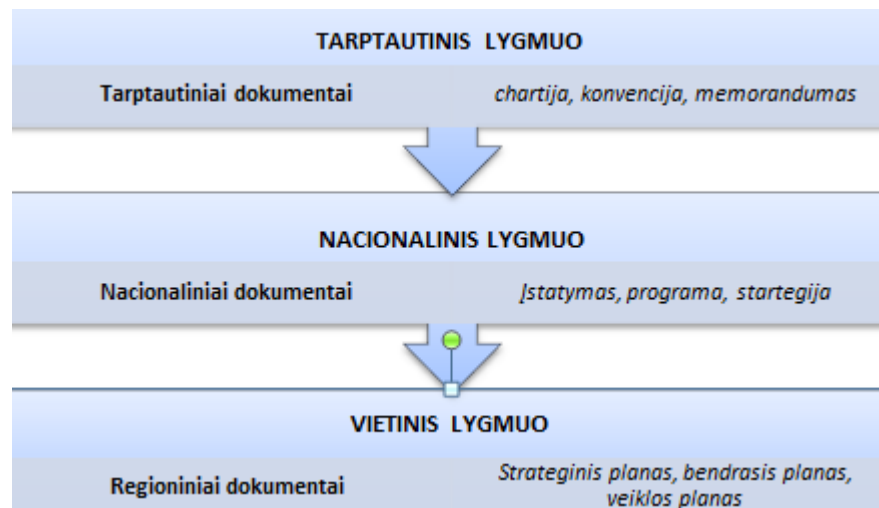
Europos Komisijos Turizmo patariamąjį komitetą sudaro Europos Sąjungos šalių narių atstovai, kurie posėdžiauja kelis kartus per metus, vadovaudamiesi pagrindiniais komiteto tikslais:

- keistis Europos Sąjungos šalių narių bei kandidačių informacija turizmo srityje;
- konsultotis su kitomis šalimis narėmis;

- suteikti galimybę pristatyti šalies poziciją sudarant naujausios Europos turizmo politikos gaires, pristatant Europą kaip turistinį regioną, svarstant aktualiausius turizmo klausimus bei priimant Europos Komisijos komunikatus. (Bružaitė, Šadeikaitė, 2016, p. 12).

Lietuvai tapus daugelio tarptautinių organizacijų nare ir įstojus į Europos Sąjungą, yra labai svarbu suderinti tarptautinę teisę su nacionaliniu reglamentu ir laikytis vienodų principų abiejuose lygmenyse.

Dažniausiai nacionalinio pobūdžio dokumentai derinami prie jau esamų tarptautinių organizacijų paskelbtų dokumentų (Bagočius, 2011, p. 362). Todėl 14 paveiksle pavaizduota sekančiuose poskyriuose nagrinėjamų teisinių dokumentų seka.

14 pav. Nagrinėjamų teisės dokumentų chronologija (sudaryta autorės)

Reikia pabrėžti, kad tarptautinių organizacijų priimti teisės aktų nuostatai neturi tiesioginės įtakos nacionalinei teisei kultūrinio turizmo plėtroje, tačiau tarptautinių dokumentų suformuluotais pagrindiniais paveldosaugos bei turizmo darnumo principais vadovaujamosi priimant šalies teisinius dokumentus.

2.2. Kultūrinio turizmo plėtros tarptautinių dokumentų analizė

Tarptautinės konvencijos, chartijos bei memorandumai įteisina šiuolaikinę paveldo sampratą bei kultūrinio turizmo plėtros aspektus. Šiuose dokumentuose yra akcentuojami kultūros išteklių, užtikrinančių kultūros tapatumą ir tęstinumą, socialinės sanglaudos, turtingos dvasinės gyvenimą, svarba. Juose kultūros paveldas ir kultūrinis turizmas pateikiami kaip vieningos erdvinės sistemos komponentai, kurie yra glaudžiai susiję su socialiniais, kultūriniais, ekologiniais sprendimais (Markevičienė, 2007, p. 1).

Kultūrinio turizmo plėtrą ir kultūrinio paveldo išsaugojimą reprezentuoja bei svarbiausius sprendimus kultūrinio turizmo klausimais priima pagrindinės tarptautinės organizacijos:

- UNESCO,
- ICOMOS
- Europos Taryba (toliau ET)
- Pasaulinė gamtos apsaugos organizacija (toliau IUCN) ir kt.

Šios tarptautinės organizacijos, priimdamos svarbius dokumentus, vadovaujasi žemiau pateiktomis nuostatomis (žr. 5 lentelę):

5 lentelė.

Tarptautinių dokumentų sudarymo nuostatos (sudaryta autorės)

<i>Socialinės nuostatos</i>	<i>Teritorinės nuostatos</i>
kultūrinių skirtumų mažinimas ; kultūros politikos stiprinimas ir įgyvendinimas ; kultūrinio paveldo išsaugojimas, skiriant finansines lėšas; tarpkultūrinis bendradarbiavimas; regioninės kultūros politikos skatinimas.	Kultūrinio paveldo apsaugos rėmimas ir užtikrinimas tam tikroje administracinėje teritorijoje; teritorijos ar regiono ekonomikos skatinimas ir plėtra; regionų ir vietos bendruomenių įtraukimas į kultūrinio paveldo stebėseną.
<i>Darnumo nuostatos</i>	
Harmoninga ir darni kultūrinio paveldo bei turizmo plėtra, pagrįsta esamais gamtiniais bei kultūriniais ištekliais; kultūrinio paveldo autentiškumo išsaugojimas; žalioji infrastruktūra.	

Šalys, pasirašiusios *Europos kultūros konvenciją (1954 m.)*, įpareigoja savo šalies gyventojus domėtis kitų šalių istorija, kultūros paveldu, mokytis užsienio kalbų. Šias iniciatyvas palaiko ir remia valstybė nacionaliniu lygiu. Asmenų keliavimas, lankymasis kultūrinio paveldo objektuose bei vietovėse skatina glaudų institucijų bendradarbiavimą įvairiuose lygmenyse, o tai daro teigiamą įtaką kultūrinio turizmo plėtrai (Europos kultūros konvencija, 1954).

Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija, 1972 m. Ši konvencija yra atsakinga už nacionalinių ir pasaulio kultūros bei gamtos paveldo objektų ir vietovių apsaugos bei jų valdymo organizavimą. Pagrindinis konvencijos iškeltas tikslas yra saugoti kultūros ir gamtos paveldą, kuris yra vienaip ar kitaip susijęs su istorine, menine, moksline ar estetine reikšme. Konvencijoje yra išskelti du pagrindiniai principai:

- kiekviena šalis, pasirašiusi šią konvenciją, įsipareigoja saugoti jos teritorijoje esančių pasaulio paveldo vertybes, užtikrinti jų atsakingą valdymą ir administravimą, kiek šalies ištekliai tai leidžia;

- tarptautinės bendruomenės pagrindas yra bendradarbiavimas, dėl kurio yra užtikrinamas visuotinio paveldo išsaugojimas.

Konvencijoje taip pat pažymima, kad kiekviena valstybė įsipareigoja pateikti kultūros ir gamtos paveldo vertybių aprašą, pagal kurį pasaulio paveldo komitetas nagrinėja ir sprendžia, kurios vertybės bus įregistruotos į pasaulio saugomų paveldo sąrašą (Pasaulio kultūros ir gamtos ..., 1972).

Tarptautinė kultūrinio turizmo chartija: turizmo valdymas paveldo reikšmės vietose, 1999 m. Šiame dokumente iškelti bendro pobūdžio kultūrinio turizmo vystymosi principai, apibrėžta, kaip galima išsaugoti kultūros paveldą jį panaudojant turizmo plėtrai. Vietinio ir tarptautinio turizmo svarbiausi rodikliai yra kultūriniai mainai, kurie pasireiškia per istorinę, kultūrinę, gamtos bei kultūros prizmę. Pabrėžiama, kad turizmas turi didžiulę įtaką ekonominiams veiksniams, per kuriuos yra generuojami finansiniai išteklių bei jų pritaikomumas bendruomenės lavinimui, gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimui. Chartijoje akcentuojama turizmo svarba nacionaliniame ir regioniniame lygmenyse bei jo įtaka regiono vystymuisi. Šis dokumentas yra skirtas paveldo apsaugos ir turizmo institucijoms, kurios siekia tarpusavio bendradarbiavimo. Išnagrinėjus šią chartiją, galima teigti, kad joje pasigendama konkrečiai pateiktų uždavinių bei priemonių skirtų kultūrinio turizmo valdymo įgyvendinimui. Taip pat nėra apibrėžti veiksmai, kuriuos turėtų atlikti šalis, norinti apsaugoti savo kultūros paveldą (Tarptautinė kultūrinio turizmo chartija...1999).

UNESCO konvencija dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo 2005 m. Šios konvencijos pagrindiniais principais yra kuriama 140 pasaulio valstybių bei Europos Sąjungos kultūros politika. Konvencijos principuose akcentuojamas darnus valstybių kultūros valdymas, skatinama kultūros produktų ir paslaugų mainai. Atkreipiamas dėmesys į kultūros dalyvių indėlį, planuojant nacionalinę kultūros politiką. Taip pat labai svarbus veiksnys yra teisių ir laisvės užtikrinimas kultūros sektoriuje.

Konvencijos tikslai buvo suformuluoti siekiant kultūros raiškos apsaugojimo ir skatinimo. Akcentuojama, jog būtina sudaryti sąlygas kultūrų klestėjimui ir laisvos kultūros mainų vykdymui. Pabrėžiama kultūros įvairovė ir bendradarbiavimas tarp skirtingų kultūrų.

Ši konvencija pripažinta viena svarbiausių, rengiant kultūros politiką nacionaliniu lygiu, tačiau joje nėra numatyta konkrečių priemonių išsikeltiems principams įgyvendinti. Nors pagrindiniai tikslai yra susiję su skirtingų kultūrų bendradarbiavimu, tačiau nenurodomi veiksmai, kaip pasiekti darną ir nuoseklumą nagrinėjamos srityse (UNESCO konvencija dėl kultūrų raiškos...,2005 m.)

Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija, 2005 m. Šio dokumento pagrindiniai tikslai grindžiami kultūros paveldo apsaugos principais. Akcentuojama, jog paveldas – tai procesas, o ne

statiška būseną, ir kiekvienas jų yra unikalūs bei savaip reikšmingas. Pabrėžiama paveldo, skirtingų kultūrų dialogo svarba įgyvendinant darnumą.

Pirmajame šios konvencijos straipsnyje teigiama, jog „kiekvienas asmuo turi teisę į kultūrinio paveldo vartojimą įvairiomis prasmėmis“, tačiau akcentuojama, kad reikia būti atsakingiems ir sąmoningiems. Dokumente pabrėžiama tvaraus kultūros paveldo naudojimo ir išsaugojimo svarba. Dokumentas yra skirtas išimtinai visuomenės ir kultūros paveldo reikšmei pabrėžti, tačiau nėra aptariama kultūros paveldo apsaugos gairės (Kultūros paveldo vertės....., 2005.).

ICOMOS chartija dėl kultūros paveldo vietų bei vietovių interpretavimo ir pateikties, 2008 m.

Dokumente pateikiama kultūrinio paveldo reikšmė. Kultūros paveldo vietos ar vietovės darbuotojai arba savanoriai apibūdinami kaip interpretatoriai, kurie prižiūri, teikia informaciją apie kultūros paveldą lankytojams bei kitais būdais saugo ir globoja lankytinas vietas.

Chartijos tekstas yra pagrįstas interpretacijų pateikimu visuomenei. Markevičienė (2015, p. 16), nagrinėdama šios chartijos specifiškumą, apibrėžia „komunikacinę interpretaciją ir pateiktį“. Jos teigimu, komunikacinė interpretacija – tai veikla, per kurią siekiama suteikti visuomenei daugiau išsamesnių žinių apie kultūrinį paveldą. Tai gali būti perteikta per lankstinukus, paskaitas, virtualią erdvę. Pateiktis chartijos turinyje atsiskleidžia kaip komunikacijos procesas, naudojant visas įmanomas informavimo priemones.

Chartijos pagrindiniai principai yra siejami su socialiniais, kultūriniais ir gamtiniais aspektais. Taip pat pabrėžiamas materialaus paveldo autentiškumo išsaugojimas, jo prieinamumas įvairioms socialinėms grupėms bei kultūroms (ICOMOS chartija dėl kultūros..., 2008).

Išnagrinėjus teisės dokumentus, galima teigti, kad jie yra rekomendacinio pobūdžio, juose akcentuojami solidarumo ir bendradarbiavimo principai. Pagrindiniai tikslai įvardijami kaip siekimas bendradarbiauti bei skatinti valstybes, ypač besivystančias ir mažiausiai išsivysčiusias, kurti ir stiprinti savo kultūrinės raiškos ir turizmo pramonės šakas, kurias dar kuriamos ar jau yra įsitvirtinusios, priemonės. Pabrėžiama įvairių kultūrų raiškos galimybių ir atsakomybės sintezė. Pripažįstama, kad šalys privalo atsakingai priimti sprendimus, kurie sąlygoja kultūrinio paveldo išsaugojimą ir atnaujinimą, bei tarpkultūrinio bendradarbiavimo svarba. Pabrėžiama, kad reikia kurti ir įgyvendinti naujus teisinius mechanizmus, kurie sudarytų palankias sąlygas kultūrinio turizmo plėtrai regione.

6 lentelėje pateikti tarptautiniai dokumentai, kurie yra glaudžiai susieti su kultūrinio turizmo tarptautinio bendradarbiavimo gerinimu ir skatinimu. Taip pat šiuose dokumentuose yra pabrėžiamas kultūros paveldo išsaugojimas bei atsakingas urbanistikos integravimas į kultūrinio turizmo plėtrą.

Kultūrinio turizmo plėtrą reglamentuojantys tarptautiniai dokumentai (sudaryta autorės)

<i>Dokumentas</i>	<i>Metai</i>	<i>Tikslas</i>	<i>Organizacija</i>
<i>Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija</i>	1954	Apsaugoti kultūros vertybes	UNESCO
<i>Tarptautinė paminklų ir vietų bei vietovių konservavimo ir restauravimo chartija</i>	1964	Įtvirtinti paminklų konservavimo ir restauravimo principai, kiekvienai tautai paliekant atsakomybę užtikrinti jų taikymą savo kultūros ir tradicijų kontekste.	ICOMOS
<i>Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija</i>	1985	Gerinti miesto ir kaimo vietovių aplinkos būklę ir tokiomis priemonėmis skatinti valstybių bei regionų ekonominės, socialinės ir kultūrinės plėtros augimą.	ET
<i>Archeologijos paveldo apsaugos ir valdymo chartija</i>	1990	Įsaugoti paminklus ir vietas, įskaitant tinkamą ilgalaikį konservavimą ir visų su jais susijusių dokumentavimo įrašų, rinkinių saugojimą.	ICOMOS
<i>Europos kraštovaizdžio konvencija</i>	2000	Siekti atsakingos plėtros, kurios pagrindą sudaro socialinė, ekonominė veikla, grindžiama santykių pusiausvyros ir darnumo principais.	ET
<i>Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija</i>	2003	Saugoti nematerialų kultūros paveldą; globoti ir atsakingai valdyti įvairių etninių grupių, bendruomenių nematerialų kultūros paveldą vietiniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.	UNESCO
<i>Vienos memorandumas</i>	2005	Integruoti darnią miestų plėtrą į šiuolaikinę architektūrą, išlaikyti kraštovaizdžio vientisumą, pagrįstą istoriniu modeliu, pastatų visuma ir kontekstu.	UNESCO
<i>Kvebeko deklaracija dėl vietos dvasios išsaugojimo</i>	2008	Įsaugoti materialųjį ir nematerialųjį paveldą, neprarandant jo dvasios. Siekti įvairiais būdais užtikrinti tvarų ir socialiai atsakingą materialaus ir nematerialaus paveldo išsaugojimą bei vystymąsi.	ICOMOS
<i>Buros chartija dėl kultūrinės reikšmės vietų</i>	2013	Sukurti politiką, atsižvelgiant į kultūrinę reikšmę bei atsakingai valdyti procesus, atsižvelgiant į sudarytą politiką.	ICOMOS

Kaip ir aukščiau išnagrinėtuose dokumentuose, šioje lentelėje priimtų chartijų ir konvencijų pagrindiniai principai paremti kultūrinio paveldo bei vietovių autentiškumo išsaugojimo ir darnios ekonominės veiklos rodikliais. Tačiau šiuose dokumentuose nėra apibrėžtų nuostatų, kurie numatytų, kaip išskeltus uždavinius turėtų spręsti dauguma valstybių, visų pirma besivystančios ir mažiausiai išsivysčiusios valstybės bei autoritarinio režimo valstybės. Šiuose dokumentuose konkrečiai nenurodoma vietinio, nacionalinio ir tarptautinio lygmens atsakomybė už tam tikrus veiksmus.

2.3. Lietuvos Respublikos kultūrinio turizmo plėtros įstatymų ir programų analizė

Daugelyje šalių kultūrinio turizmo plėtrai reglamentuoti yra išleisti įstatymai, tačiau Lietuvoje kol kas tokio pobūdžio įstatymo nėra. Todėl kultūrinio turizmo politikos plėtrą formuoja įvairūs kiti įstatymai. Įstatymai, kaip teisės aktai, kultūriniam turizmui yra svarbūs, kadangi jie turi aukščiausią teisinę galią ir reguliuoja svarbiausius visuomeninius santykius. Įstatymui šiuolaikinėje visuomenėje teikiamas prioritetas, todėl tai lemia jo išskirtinumą teisės sistemoje. Taip pat šios paskirties teisiniam dokumentui būdingas subjekto, galinčio priimti šį aktą, akto teisinės galios, priėmimo tvarkos, reguliuojamų santykių ir kt. turėjimas (Jarašiūnas, 2005).

Apibrėžus įstatymo, kaip teisės akto svarbą kultūrinio turizmo plėtrai, yra būtina išanalizuoti Lietuvos Respublikos įstatymų, kurie reglamentuoja ar iš dalies reglamentuoja kultūrinio turizmo plėtrą Lietuvoje, nustatyti kultūrinio turizmo vietą įstatyme, bei apibrėžti trūkumus susijusius su kultūrinio turizmu.

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas, 1993 m. Šio įstatymo paskirtis – nustatyti saugomų teritorijų sistemą, taip pat visuomeninius santykius, kurie yra susiję su saugomomis teritorijomis, numatyti saugomų teritorijų steigimą, apsaugą, tvarkymo ir kontrolės teisinius pagrindus ir reglamentuoti veiklą juose. Pagal šį dokumentą tam tikra šalies teritorijos dalis gali gauti saugomų teritorijų statusą. Taip pat jame yra nustatyti visuomeniniai santykiai, susiję su saugomomis teritorijomis, saugomų teritorijų sistema bei jų steigimu. Įstatyme yra išsamiai nagrinėjamos šios sistemos sudedamosios dalys. Reikia pažymėti, kad šis įstatymas yra orientuotas tik į gamtos aplinką, tačiau jame nėra nurodytos piliečio, kaip fizinio asmens, ir verslo sričių, kaip juridinio asmens funkcijos bei jo indėlio į teritorijų apsaugą. Taip pat nenurodytos aiškios kompetencijos saugomų teritorijų priežiūrai vykdyti. (Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas, 1993).

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 2004 m. Šio įstatymo tikslas – Lietuvos nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir jo perdavimas ateities kartoms bei visuomenės sąlygų užtikrinimas, norint jį pažinti ir juo naudotis. Įstatyme išsamiai pateiktas Lietuvos Respublikos teritorijoje esantis nekilnojamas kultūros paveldas, su juo susijusi tvarkyba, apsauga bei paveldosaugos taisyklės. Apibrėžiama kultūros paveldo objektų apsauga. Šiame įstatyme yra išskirta kultūrinio turizmo plėtra, kuri yra galima per kultūros paveldo pažinimą, akcentuojamas kultūros paveldo išsaugojimo autentiškumas (Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymas, 2004).

Dziegoraitienė (2005, p. 18), remdamasi Kultūros paveldosaugos ekspertų išvadomis, teigia, kad šis įstatymas suformuluotas bendrinės paveldo sampratos pagrindu ir pateikia įžvalgas apie apsaugos ir

plėtos nesutapimus. Akcentuojama, kad įstatymas parengtas neatsižvelgiant į fizines ir finansines paveldo išsaugojimo galimybes. Šio įstatymo pagrindinis trūkumas yra kultūros paveldo išteklių subalansuotumo ir visuotinės plėtos nuostatų stoka.

Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas, 2008 m. Šio įstatymo pagrindu yra grindžiamas kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos valstybinis reguliavimas, kilnojamųjų kultūros vertybių apskaita, apsauga, apsaugos finansavimas ir atsakomybė už šio įstatymo pažeidimus. Taip pat reglamentuojamas antikvarinių daiktų išvežimo ir įvežimo taisyklės. Įstatyme apibrėžiama išvežamų kultūros vertybių leidimo procedūra. Pažymėtina, kad 2016 metais įstatyme padaryti 2, 11, 13, 14, 16, 17, 18 straipsnių pakeitimai yra susiję su Lietuvos naryste ES bei laisvu judėjimu ES šalyse. Taip pat šiuose pakeitimuose yra pateikta sugriežtinta tvarka kultūros paveldo išvežimui, eksponavimui kitoje šalyje, antikvariato pardavimo procedūros. Šio įstatymo pagrindinį trūkumą galima įvardinti, kaip kilnojamųjų vertybių apsaugos akcentavimas įvežant ar išvežant vertybes, ir neteikiant didelės reikšmės vidaus teritorijoje saugomiems kilnojamoms kultūros vertybėms (Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas, 2008).

Bagočius (2011, p. 264) taip pat rekomenduoja suderinti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo ir saugomų teritorijų įstatymo nuostatas. Autoriaus teigimu, reikėtų tiksliai įvardyti, jog paveldas gali būti skirstomas taip: gamtos, kultūros ar mišraus tipo (gamtos ir kultūros). Taip pat reikia atsižvelgti, jog šios sąvokos samprata turėtų sutapti su UNESCO reglamentuota paveldo definicija ir aiškiai suformuluota teisiniuose aktuose.

Lietuvos turizmo įstatymas, 2011 m. Tai pagrindinis turizmo politikos įstatymas, apimantis visas su turizmu susijusias sritis. Įstatyme nurodyta, kokias principais turi veikti turizmo verslo organizacijos, pateikti turizmo paslaugų teikimo ir turistų (vartotojų) teisių apsaugos reikalavimai. Aptartos valstybės institucijų kompetencijos, skirtos turizmo reguliavimui ir turizmo planavimui vykdyti. Dokumente turizmo ištekliai yra išskirti į savarankišką grupę ir įvardijamos nekilnojamosios ir kilnojamosios kultūros vertybės bei kultūros renginiai. Tačiau jame nėra apibrėžta bendradarbiavimo reglamento su kitomis sritimis, tokiomis, kaip aplinkosauga, kultūrinis paveldas ar turizmo plėtra. Pastebimas mažas dėmesys darnios plėtos vystymosi principams (Lietuvos turizmo įstatymas, 2011).

Atlikus Lietuvos Respublikos įstatymų reglamentuojančių kultūrinį turizmą analizę, pastebima, kad visi šie išnagrinėti įstatymai neturi tiesioginio ryšio su kultūriniu turizmu, ši sritis nei viename įstatyme nėra išsamiai apibrėžta, trūksta konkrečių įžvalgų apie kultūrinio turizmo svarbą valstybei, todėl 7 lentelėje yra suformuluotos pagrindinės šių įstatymų spragos susijusios kultūriniu turizmu Lietuvoje.

7 lentelė. Kultūrinio turizmo plėtrą reglamentuojančių Lietuvos Respublikos įstatymų trūkumų analizė
(sudaryta autorės)

<i>Įstatymas</i>	<i>Trūkumai</i>
<i>Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas, 1993 m.</i>	Saugomose teritorijose veikla yra neracionaliai reglamentuota; nėra tiksliai apibrėžta savininkų ir valdytojų teisės bei „kiti aspektai“.
<i>Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 2004 m.</i>	Įstatyme trūksta bendrų prioritetinių sričių su Europos kultūros nuostatomis. Šiame dokumente nėra tikslų gairių dėl kultūros paveldo prevencijos ir aplinkosaugos integravimo paveldosaugos srityje.
<i>Lietuvos Respublikos kilnojamojo kultūros vertybių apsaugos įstatymas, 2008</i>	Nustačius ekspertams kultūros vertybės prigimtį (kilnojamoji), valstybė savarankiškai, be savininko sutikimo neturi teisės šios vertybės įrašyti į kilnojamųjų kultūros vertybių registrą.
<i>Lietuvos turizmo įstatymas, 2011</i>	Įstatymas yra abstraktaus pobūdžio, orientuotas į turizmo verslą, nėra skirta dėmesio atskiroms turizmo rūšims aptarti.

Kita labai svarbi kultūrinio turizmo plėtrai teisinių dokumentų grupė yra programos. Valstybinės ir regioninės plėtros programos turi garantuoti ilgalaikę plėtrą – ilgalaikę ne tik ekonominiu požiūriu, bet ir regiono ekologinės pusiausvyros, socialinio vientisumo išsaugojimo ir kt. atžvilgiais (Bagdzevičienė, Vasiliauskaitė, 2002, p. 39). Žemiau yra pateikta dviejų Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų programų, kurios glaudžiai siejasi su kultūrinio turizmo plėtra.

Lietuvos turizmo plėtros programa 2014–2020 m. Šiame dokumente yra aiškiai ir tiksliai išdėstyti programos tikslai, uždaviniai, kurie yra paremti darniojo turizmo principų įgyvendinimu. Vienas pagrindinių strateginių tikslų, išsikeltų iki 2020 metų, yra Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumo didinimas. Programoje apibrėžiama turizmo konkurencingumo, naujų produktų pasiūla, turizmo infrastruktūros plėtra. Labai yra svarbus Lietuvos populiarinimas užsienio rinkose bei efektyvus rinkodaros taikymas. Šios pagrindinės programos sritys sudaro palankias galimybes kultūrinio turizmo plėtrai įvairiuose šalies regionuose.

Programoje skiriamas dėmesys įvairioms turizmo sritims gerinti, tarp jų ir kultūriniam turizmui. Tačiau šioje programoje trūksta konkrečių priemonių, kaip pagerinti kultūrinio turizmo infrastruktūrą, taip pat uždaviniai yra nukreipti tik į prioritetinius regionus, pamirštant bendrą šalies kontekstą. Antras is tikslas yra skirtas šalies įvaizdžiui gerinti. Šio tikslo uždaviniai yra formuluojami rinkodaros projektu pagrindu, į antrą planą nustumiant turizmo darnumo principus. Trečiojo tikslo formuluotė atskleidžia sezoniškumo problemas šalyje. Tačiau ir šio tikslo uždaviniai yra skirti tik ekonominei naudai gauti, neįvertinant kultūrinių objektų ir gamtinių vietovių apsaugos priemonėms vykdyti. Pastebima, kad programoje išskiriami tik tam tikri turizmo plėtros regionai, kuriuose yra patrauklūs turistiniai ir

kultūros paveldo objektai, tačiau pasigendama platesnės geografinės plėtros kultūrinio turizmo atžvilgiu (Lietuvos turizmo plėtros programa 2014–2020 m.).

Nors pagrindiniai nagrinėjamos programos tikslai neįvardija kultūrinio turizmo plėtrai tiesiogiai skirtų priemonių, tačiau iš pateiktos 8 lentelės, galima daryti išvadą, kad kiekvienas programos tikslas yra tiesiogiai arba iš dalies susijęs su kultūrinio turizmo plėtra Lietuvoje.

8 lentelė. Lietuvos turizmo plėtros programos 2014–2020 m. tikslai ir uždaviniai (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programa)

<i>Tikslas</i>	<i>Uždaviniai</i>
<i>I. Plėtoti turizmo infrastruktūrą ir gerinti paslaugų kokybę</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Plėtoti kultūrinio turizmo, verslo turizmo, sveikatos turizmo ir žaliojo (ekologinio) turizmo viešąją ir privačią infrastruktūrą prioritetiniuose turizmo plėtros regionuose. • Plėtoti patrauklius turistinius maršrutus. • Gerinti Lietuvos pasiekiamumą. • Tobulinti turizmo sektoriuje dirbančių specialistų kompetenciją ir gerinti turizmo srities verslumo įgūdžius. • Skatinti turizmo paslaugas teikiančių įmonių, įstaigų, turistinių vietovių akreditaciją ir (arba) sertifikavimą.
<i>II. Didinti Lietuvos, kaip turistinės valstybės, žinomumą ir gerinti jos įvaizdį</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti kurti ir įgyvendinti elektroninės rinkodaros projektus. • Vykdyti kompleksinę rinkodarą prioritetinėse atvykstamojo turizmo rinkose. • Diegti Lietuvoje turizmo objektų informacinės ženklavimo sistemos priemones. • Bendradarbiauti su kaimyninėmis valstybėmis, įgyvendinant bendrus tarptautinius turizmo rinkodaros projektus. • Skatinti kurti klasterius, siekiant inicijuoti bendrų viešojo ir privataus sektorių turizmo rinkodaros projektų įgyvendinimą
<i>III. Mažinti turizmo paslaugų sezoninįumą</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Didinti kultūrinių renginių ir pramogų pasiūlą neturistinio sezono metu. • Didinti ir plėsti kaimo turizmo paslaugų pasiūlą ne tik turistinio sezono metu. • Didinti aktyvaus žiemos poilsio turizmo paslaugų pasiūlą.

Tai pat šioje programoje pagal prioritetus yra išskiriama šių regionų infrastruktūros gerinimas, taip pat žemėlapiuose nurodyti Europos Sąjungos investicinės pajamų nukreipimas į tam tikrus objektus. Pasibaigus programos vykdymui, t. y., 2020 metais bus analizuojami gauti rezultatai, programos įvykdymo procentas ir pagal tai bus sprendžiamas atvykstamojo turizmo patrauklumo procentas, šalies konkurencingumas ir kiti veiksniai (Lietuvos turizmo plėtros programa 2014–2020 m.).

Regionų kultūros plėtros programa 2012– 2020. Programos tikslas yra kultūros prieinamumo skatinimas bei jos sklaida kuo platesnei auditorijai, kultūros regiono patrauklumo didinimas, bendradarbiaujant vietos bendruomenėms, investuotojams bei turizmui, kaip pagrindiniam plėtros varikliui. Programoje išsamiai yra pateiktos administracinės ir finansinės gairės kultūros plėtrai regionuose, numatytos priemonės, kaip skatinti turizmo ir kultūros įstaigos ryšius, išsaugoti kultūros paveldo autentiškumą ir savitumą (Regionų kultūros plėtros programa 2012– 2020).

Išnagrinėjus programos tikslus ir uždavinius galima rasti tiesioginių sąsajų su kultūriniu turizmu, kurie įtakoja kultūrinio turizmo plėtros galimybes šalyje (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Regionų kultūros plėtros programa 2012– 2020 metų tikslai ir uždaviniai (sudarė autorė, remiantis Regionų kultūros plėtros programa 2012– 2020 m.)

<i>Tikslas</i>	<i>Uždaviniai</i>
<i>I. Gerinti kultūrinės aplinkos ir paslaugų kokybę, prieinamumą regionuose, didinti jų patrauklumą vietos gyventojams, atvykstantiems svečiams ir turistams.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Gerinti kultūros tinklų (išteklių) išsidėstymą pagal aiškiai apibrėžtus kiekybinius ir kokybinius kriterijus regionuose, jų valdymo kokybę ir prieinamumą regionuose. • Išsaugoti ir aktualizuoti regionų kultūros paveldą stiprinant vietos kultūrinę savastį ir skatinant kultūrinį turizmą. • Užtikrinti efektyvų kultūros įstaigų valdymą, tobulinant kultūros srities teisinį reguliavimą ir finansavimo viešojo ir privataus sektorių lėšomis sąlygas. • Sukurti veiksmingą kultūros specialistų tęstinio mokymo ir atestavimo sistemą.
<i>II. Skatinti regionines kultūros iniciatyvas ir kūrybinę raišką, didinant socialinį ir kultūrinį kapitalą regionuose, plėtojant bendruomeniškumą, pilietiškumą bei socialinę sanglaudą.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti regionuose vienodas sąlygas žmogui ir įvairioms visuomenės grupėms dalyvauti kultūrinėje veikloje, ugdyti kultūrinį ir socialinį kapitalą, plėtojant kultūrinės savasties gyvybingumą, kultūros formų naujumą ir įvairovę. • Plėtoti kultūros renginių ir programų mobilumą į regionus ir tarp regionų, atsižvelgiant į regionų ypatumus ir skatinant naudoti tradicines ir netradicines erdves.
<i>III. Skatinti tarptautinį, tarpregioninį, tarp institucinį bendradarbiavimą, sudarant sąlygas panaudoti kultūros procesus šalies ekonominei ir socialinei pažangai.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaryti sąlygas kultūros srityje veikiančių asmenų tarptautiniam ir tarpregioniniam mobilumui, stiprinti Lietuvos regionuose veikiančių kultūros operatorių ir lietuvių bendruomenių užsienyje sąveiką. • Skatinti regionų vietos kultūros plėtros, kultūrinio turizmo, švietimo, socialinių paslaugų integruotą teikimą, efektyviai išnaudojant vietos infrastruktūrą. • Skatinti regionų vietos kultūros išteklius išnaudojančias ekonomines veiklas, jų klasterizavimą ir sąveiką su kultūrine veikla.

Nors programos tikslai ir uždaviniai yra aiškiai ir konkrečiai suformuluoti, tačiau pastebima ir trūkumų susijusių su įgyvendinimu. Pateiktoje Valstybinio audito ataskaitoje (2017, p. 37) minima, kad pastebėta, jog 2015 m. neįgyvendinta 1 priemonė, susijusi su bandomaisiais kultūros ir kūrybinių paslaugų savivaldybėse tyrimais, viešojo ir verslo sektorių kultūros paslaugų teikėjų vertinimu, rekomendacijų rengimu. 2016 m. numatyta įgyvendinti 9 priemones, iš jų 5 priemonės neįgyvendintos neskyrus lėšų, 4 priemonės pradėtos vykdyti. Pastebima, kad šioje programoje nesukurta veiksminga kultūros specialistų tęstinio mokymo ir atestavimo sistema, neparengti numatyti dokumentai: kultūros darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programų bendrųjų reikalavimų aprašas, kultūros darbuotojų kvalifikacijų aprašai ir šie darbai atidėti iki 2017 m. Taip pat 2012 m. ir 2016 m. buvo numatyta „atlikti naujų kultūros specialistų kompetencijų poreikio analizę ir parengti rekomendacijas“, tačiau šiai

priemonei lėšų neskirta.

Nors Valstybinio audito ataskaitoje yra pateikti tikslų neįgyvendinimo rodikliai, tačiau galima teigti, kad programa iš esmės yra išsamiai detalizuota, joje pateiktas detalus finansavimo ir programos vykdymo planas trims metams, kiekvienam tikslui pasiekti nurodytos priemonės.

2.4. Lietuvos Respublikos kultūrinio turizmo plėtros strategijų, veiklos planų ir kitų planavimo dokumentų analizė

Turizmo plėtros strategija yra rengiama atsižvelgiant į turizmo plėtros kryptis, turistų ir turizmo verslo skatinimo priemones. Kuriant strategijas daug dėmesio yra skiriama gamtiniams, socialiniams bei ekonominiams veiksniams vystyti. Valdžios institucijų ir verslo įstaigų bendradarbiavimo pagrindu yra kuriamos turizmo plėtros priemonės.

Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2002 m. Šios strategijos pagrindinis tikslas yra palankios aplinkos sukūrimas, norint plėsti šalies materialinės ir dvasinės gerovės rodiklius. Šių rodiklių simbiozę kuria saugi visuomenė ir konkurencinga ekonomika. Strategijoje yra numatyta asmens pasirinkimo galimybės, norint plėtoti kultūrinius, socialinius ar ekonominius ryšius. Didelis dėmesys skiriamas asmens saviugdai ir savirealizacijos veiksniams vykdyti. Kaip viena iš sudėtinių strategijos dalių yra nurodytas turizmo sektorius.

Strategijoje nurodytas turizmo teisinis reguliavimas, turizmo sektoriaus administravimas, turizmo regioninis planavimas ir kurortų raida, turizmo išteklių naudojimas. Turizmo žmogiškieji plėtros principai perteikiami per turizmo infrastruktūros gerinimą, turizmo įvaizdžio formavimą ir skatinimą.

Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje taip pat nurodytos pagrindinės strateginės kryptys:

- šalies turizmo ir rekreacijos administravimo stiprinimas;
- veiksmingos turizmo plėtros, skatinančios teisinę ir ekonominę aplinką, formavimas;
- Lietuvos, kaip patrauklios turizmo šalies, įvaizdžio kūrimas
- apgyvendinimo, turizmo paslaugų ir pramogų sektoriaus įvairovės turizmo centruose ir rekreacinėse vietovėse išplėtimas;
- vidaus turizmo srautų didėjimo, tolygesnio jų regioninio pasiskirstymo šalies teritorijoje skatinimas;
- viešosios turizmo infrastruktūros sukūrimo ir priežiūros užtikrinimas;
- turizmo sektoriaus statistinės apskaitos pagerinimas, mokslinių tyrimų turizmo srityje skatinimas.;
- turizmo ir rekreacijos specialistų rengimo tobulinimas.

Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje pagrindinės strateginės kryptys yra nukreiptos į turizmo ekonominę ir socialinę plėtrą ir nėra akcentuojamos kultūrinio turizmo vystymosi perspektyvų. Tačiau antroje kryptyje, kurioje kalbama apie veiksmingą turizmo teisinės ir ekonominės aplinkos formavimą, galima išvelgti ir kultūrinio turizmo naudingų aspektų. Šių sričių veiksmingas planavimas skatintų naujų teisinių dokumentų reglamentavimą susijusių su kultūriniu turizmu ar net šios srities įstatymo priėmimu. Turizmo paslaugų ir pramogų sektoriaus įvairovės išplėtimas, taip pat duotų ilgalaikę naudą kultūrinio turizmo plėtrai regionuose. Kalbant apie mokslinius tyrimus turizmo srityje, reikia pažymėti, kad jų šiuo metu Lietuvoje labai trūksta, susijusių kultūriniu turizmu. Išnagrinėjus pateiktus strategijos pagrindines kryptis, galima daryti išvadą, kad šios strategijos teisingai užsibrėžtų tikslų įgyvendinimas tiesiogiai prisidėtų prie kultūrinio turizmo plėtos Lietuvoje (Valstybės ilgalaikės raidos strategija, 2002 m.).

Nacionalinė darnaus vystymosi strategija 2003 m. Čiegis, Ramanauskienė (2011, p. 5) atkreipia dėmesį, kad Lietuvos darnaus vystymosi strategijoje yra parengti 77 rodikliai, kurie sugrupuoti pagal 3 pagrindinius darnaus vystymosi sektorius – aplinkos būklę, ekonominę ir socialinę vystymąsi. Pateiktame dokumente išskiriami prioritetai darniai ekonomikai vystytis, ir rekomenduojama mažinti neigiamą poveikį transportui, pramonei energetikai, žemės ūkiui, būstui, turizmui. Atkreipiamas dėmesys į pasaulio klimato kaitos švelninimą, biologinės įvairovės apsaugą. Tikslai ir uždaviniai nukreipti ir į kraštovaizdžio apsaugos bei kultūrinio savitumo išsaugojimą. Šios strategijos SSGG analizėje trūkumai atskleidžiami per pasenusios kultūros infrastruktūros buvimą, vangų kultūros savitumo užtikrinimą, darnios kultūros propagavimo bei neefektyvaus atvykstamojo turizmo plėtojimą (Nacionalinė darnaus vystymosi strategija 2003).

Lietuvos turizmo rinkodaros 2016–2020 m. strategija. Šioje strategijoje, kuri yra rengiama kas penkerius metus, siūloma didinti Lietuvos, kaip turistinės vietovės žinomumą, įvesti naujų turizmo produktų į rinką, diegti efektyvesnius komunikacijos kanalus. Taip pat reikia pastebėti, kad atkreipiamas dėmesys į kultūros išteklių panaudojimo galimybes, jų populiarinimą bei tradicijų ir vietos amatų pateikimą plačiajai visuomenei. Strategijoje taip pat yra apibrėžiamas gyventojų pajamų didinimas, naujų investicijų pritraukimas. Šių sričių augimas bei plėtra taip pat teiktų ilgalaikę naudą kultūrinio turizmo vystymuisi regione (Lietuvos turizmo rinkodaros 2016–2020 m. strategija).

Šioje strategijoje pasiūlymai yra suformuluoti remiantis atlikta SSGG analize. Uždaviniai yra išsamiai išdėstyti, jiems pritaikytos vykdymo priemonės. Kaip trūkumus galima įvardyti tai, jog Lietuvos turizmo rinkodaros 2016–2020 m. strategija orientuojasi į atvykstamojo turizmo rodiklius bei skatinimo priemones jam, pamirštant vidaus rinkos galimybes ir neišnaudotą potencialą .

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, 2002 m. Šis dokumentas reglamentuoja šalies teritorijos naudojimo ir tvarkymo ilgalaikę strategiją, nustato šalies teritorinės plėtros perspektyvas. Taip pat formuoja bendrosios teritorijos naudojimo ir apsaugos strategiją, prioritetus bei pagrindines šalies regioninės politikos formavimo nuostatus.

Lietuvos Respublikos bendrasis planas yra parengtas remiantis įstatymų nuostatomis, kurių pagrindu yra suformuluotos užduotys dėl svarbiausių šalies erdvinių struktūrų konkretizavimo bei teritorinės plėtros perspektyvų; bendrojo šalies teritorijos naudojimo ir apsaugos strategijos bei prioritetų nustatymo; pagrindinių šalies regioninės politikos formavimo nuostatų taikymo. Kaip vienas pagrindinių tikslų yra įvardijamas teritorijos raidos optimizavimas urbanistinėje sistemoje. Šiame plane pabrėžiama, kad kraštovaizdis ir biologinė įvairovė, kultūros paveldas yra saugotini ir atsakingai formuojami bei naudojami. Tačiau reikia paminėti, kad plano užduotys yra sukonzentruotos į teritorijos vientisumą ir apibrėžtumą. Nėra išsamiai pateikiamos gairės galimai kultūrinio turizmo plėtrai tam tikrose teritorijose. Taip pat gamtos paveldas ir kultūros paveldas pateikiami, kaip viena visuma, neišskiriant jų iš esamos teritorijos ir neteikiant reikšmės jų skirtingoms charakteristikoms (Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, 2002).

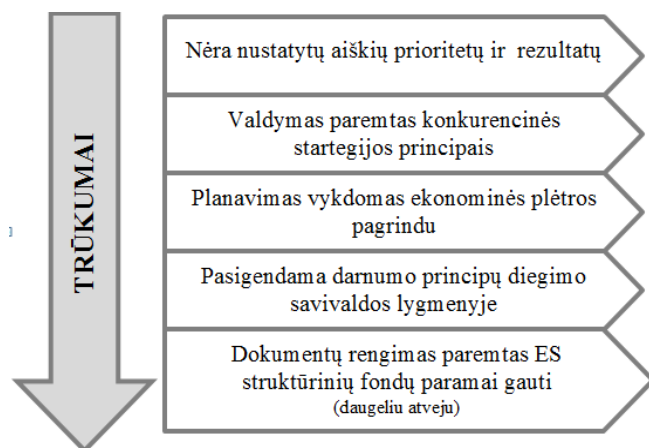
Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2017 – 2019 metų strateginis veiklos planas. Dokumente apibrėžiamas Lietuvos kultūros tapatumo išsaugojimas, kūrybinių industrijų plėtros bei visuomenės dalyvavimo kultūroje gairės. Šis dokumentas yra formuluojamas atsižvelgiant į turizmo plėtros aspektus. Strateginiame veiklos plane analizuojama kokybiškos paslaugos teikimas kultūros srityje, viešosios infrastruktūros įtaka kultūros paslaugoms, jų prieinamumas vietos bendruomenei, tarptautinių kultūrinių santykių tapatumo įgyvendinimo nuostatai. Strateginis veiklos planas parengtas vadovaujantis Lietuvos profesionaliojo meno kūrybos gairėmis, meno ir kultūros sklaidos propagavimu Lietuvoje ir užsienyje, taip pat akcentuojama autorių teisių užtikrinimas.

Reikia paminėti, kad šiame dokumente yra kreiptinas dėmesys į bendros integralios paveldo apsaugos politiką, valstybinės kalbos saugojimo formavimą. Pagal programos „Kultūros prieinamumo visoje Lietuvoje didinimas ir visuomenės dalyvavimo kultūroje skatinimas“ tikslus įvardijama įvairių visuomenės grupių kultūros prieinamumas, jų tiesioginis bendradarbiavimas, atstovavimas kultūrinėms tradicijoms, įvairovės skatinimo procesas.

Penktas tikslas yra orientuotas į kultūrinio turizmo plėtrą. Šiam tikslui pasiekti planuojama vadovautis programos „Lietuvos kultūros infrastruktūros modernizavimas bei kultūros politikos įgyvendinimo administravimas“ nuostatais ir iškeltais uždaviniais. Programos įgyvendinimui bei išsikelti tikslo užtikrinimui yra skirta 41729,0 tūkst. Eurų valstybės lėšų. Strateginiame plane yra detalai

išanalizuotos pateiktos programos, jų vykdymo eiga. Taip pat detaliai pateiktas kiekvieno objekto asignavimo sąrašas. Norint pasiekti išsikeltus tikslus, yra išnagrinėti jau atlikti tyrimai, kurių analizė sąlygoja naujų uždavinių išsikėlimą tikslams pasiekti. Kaip trūkumą galima būtų įvardyti tai, jog uždaviniai yra nukreipti tik į kultūros infrastruktūros plėtrą, neatsižvelgiant į kitas gretutines svarbias sritis (Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2017–2019 metų strateginis veiklos planas, 2016).

Atlikus, Lietuvos Respublikos reglamentuojančių kultūrinį turizmą, strategijų ir strateginių planų analizę, galima formuluoti pagrindines šių teisės dokumentų spragas susijusias kultūriniu turizmu plėtra Lietuvoje (žr. 15 pav.)

15 pav. Strateginių planavimo dokumentų rengimo trūkumų analizė (sudarė autorė, remiantis Paulauskiene (2013, p. 105))

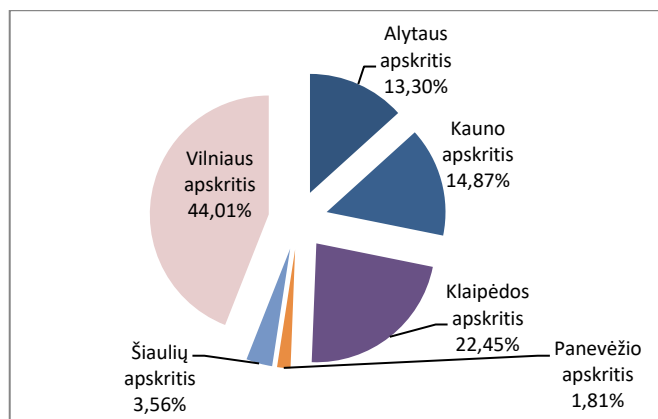
Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje kultūros paveldas ir kultūrinio turizmo plėtra yra dvi pagrindinės prioritetinės valstybės politikos sritys. Tačiau pastebima, kad tarptautiniuose dokumentuose nėra aiškiai apibrėžtų kultūrinio turizmo vystymosi priemonių, skirtų konkrečiam regionui ar šaliai. Reikia pažymėti, kad Lietuvoje būtinas kultūrinio turizmo įstatymas, kadangi šiuo metu kultūrinio turizmo plėtrą reglamentuojantys įstatymai, neišsamiai nagrinėja kultūrinį turizmą ir juose nėra aiškiai apibrėžtų kultūrinio turizmo gairių. Išanalizavus Lietuvos Respublikos plėtros programas, galima teigti, kad jose kultūrinio turizmo plėtra skirta tik atskiriems regionams. Pastebima, kad daugumoje šalies strateginių planavimo dokumentų neatsispindi svarbiausių nacionalinės turizmo plėtros išsikeltų prioritetų ir šių dokumentų planavimas grindžiamas ekonominės naudos gavimu, o ne darnumo principais.

3. KAUNO MIESTO KULTŪRINIO TURIZMO SITUACIJOS ANALIZĖ

Šiame skyriuje bus apžvelgta Kauno miesto esama kultūrinės aplinkos situacija, remiantis statistiniais duomenimis pateikti turistų srautai. Išsamiai pateikiama miesto gamtinė situacija bei išnagrinėti Kauno mieste vykstantys kultūriniai renginiai. Pateikti finansiniai rodikliai kultūrinio paveldo restauravimui ir atnaujinimui. Antrame poskyryje bus nagrinėjami miesto teisiniai aktai, kurie yra glaudžiai susiję su kultūrinio turizmo plėtra Kauno mieste.

3.1. Kultūrinės aplinkos analizė

Lietuvoje bei Kauno mieste kiekvienais metais auga atvykstančiųjų skaičius, o tai skatina miesto turizmo verslo plėtrą. Statistikos duomenimis pagal apgyvendintų svečių skaičių Kauno regionas užima ketvirtą vietą Lietuvoje (žr. 16 paveikslą) – 15 % visų apsistojusių šalyje 2016 metais. Šiandien Kaune yra 28 viešbučiai, 4 moteliai, 2 tarptautinius standartus atitinkantys kempingai, net 62 privataus apgyvendinimo sektoriaus patalpos. Vienu metu mieste gali apsigyventi 3644 žmonės.

16 pav. Apgyvendintų Lietuvoje svečių skaičiaus geografinis pasiskirstymas 2016 m. (sudarė autorė, remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, 2016)

Kauno turizmo informacijos duomenimis (<http://visit.kaunas.lt/lt/informacija/statistika/2016-m-apzvalga/>); 2016 metais į Kauno turizmo informacijos centrus buvo užsukę beveik 90 tūkst. turistų. Pagal pateiktą statistiką iš visų turistų Lietuvos gyventojai sudarė net 50,3 proc. Per pastaruosius metus turistų srautai išliko stabilūs ir kitimo pokytis fiksuojamas tik 1 proc. Kalbant apie užsienio turistus, tai fiksuojamas 2 proc. padidėjimas per 2016 metus, lyginant su 2015 metais. Dažniausiai į Kauną užsuka Vokietijos, Rusijos, Lenkijos, Prancūzijos bei Ispanijos turistai. Taip pat Kauno miestą yra pamėgę Kinijos bei Japonijos turistai.

Kaunas, kaip kultūros, tradicijų ir istorijos židinys, žavi daugelį miesto lankytojų ir užsienio turistų. Tai antras pagal dydį Lietuvos miestas, kuris yra apskrities administracinis, kultūros, mokslo, verslo centras. Jis yra ir arkivyskupijos centras, apimantis visas rajonų parapijas. Kaunas yra įsikūręs prie didžiausių Lietuvos upių – Nemuno ir Neries santakoje, kurioje virš senamiesčio iškilusiu bokštu stūkso XIII amžiuje statyta Kauno pilis.

Kauno miestas pasižymi kultūrinių vertybių gausa. Lietuvos Statistikos departamento duomenimis (2016), Kauno mieste yra 1556 kultūros vertybės, iš kurių net 1185 nekilnojamo kultūros paveldo objektai. Kauno miesto kultūros plėtros galimybių studijoje (2015, p.22) akcentuojama, jog Kauno mieste yra dvigubai daugiau kultūros paveldo vertybių nei Klaipėdoje ir tai sudaro didžiausią koncentraciją šalyje – 7,55 viename kvadratiname kilometre. Pastebima, jog Kauno mieste vyrauja urbanistinio stiliaus nekilnojamas kultūros paveldas. Reikia pažymėti, kad miesto plėtra prasidėjo po 1843 metų ir nuo to laiko miesto planavimas buvo vykdomas neatsiejant jo nuo gamtinės situacijos. Čia vyraujantys šlaitai ir upių slėniai suformavo kultūrinį kraštovaizdį (Kauno miesto istorinės dalies, vad. Naujamiesčiu, tvarkymo planas, 2014, p. 11).

Kauno mieste turistams yra siūloma aplankyti daug kultūros paveldo objektų, kurie yra išsidėstę Senamiestyje, Naujamiestyje ir Žaliakalnyje. Miestas taip pat yra turtingas istorijos ir kultūros paminklais bei viešosiomis rekreacinėmis zonomis. Daugelis lankytinų vietų jau yra įtrauktos į pažintinius maršrutus po Lietuvą.

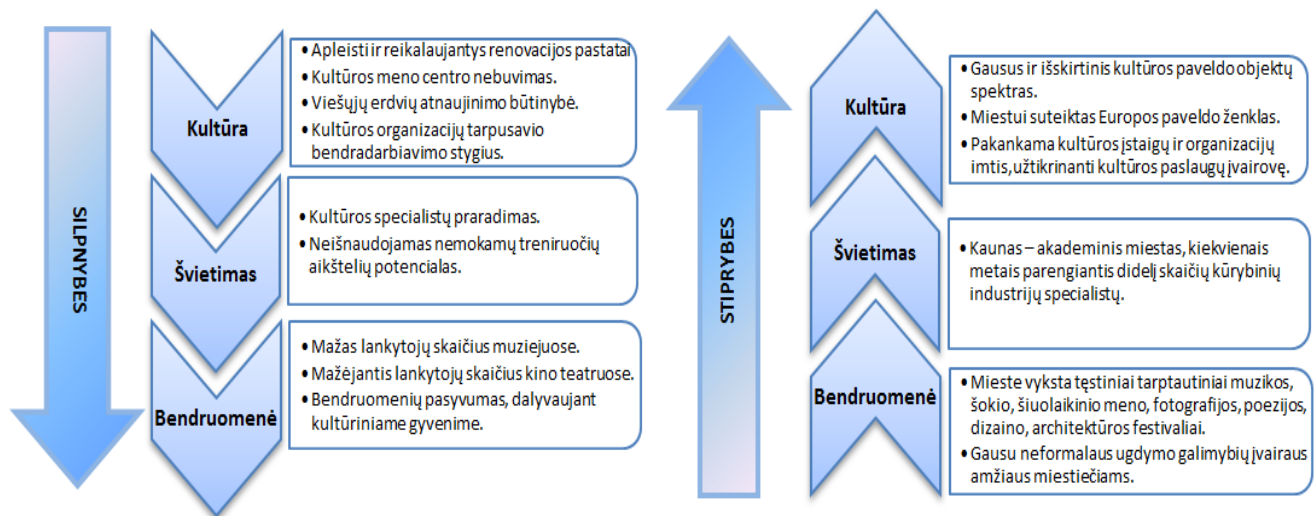
Kauno miesto kultūrinis gyvenimas taip pat įvairinamas tarptautiniais šiuolaikinio meno renginiais. Vienas svarbiausių jų yra Kauno bienalė – didžiausias šiuolaikinio meno renginys Baltijos šalyse. Taip pat iš festivalių galima išskirti seniausią fotografijos festivalį Baltijos regione „Kaunas Photo“, CREATurE Live Art, Land ART, tarptautinį architektūros festivalį KAFė. Kiekvienais metais rengiamas „Kaunas Jazz“ festivalis, bardų festivalis „Akacijų alėja“, Pažaislio muzikos festivalis. Kauno mieste vykstančius festivalius galima prilyginti tarptautiniams festivaliams, kurie pritraukia daugelį žiūrovų. Mieste taip pat įsteigtas „Kauno įvairių tautų kultūrų centras“, kurio tikslas yra saugoti tautinių mažumų kultūrinį autentiškumą ir integruoti į Kauno miesto kultūrinio turizmo gyvenimą Lietuvos kultūrinę visuomenę. Meno galerijos, tokios, kaip „Meno parkas“, „Kauno fotografijos galerija“, tekstilininkų ir dailininkų gildijos galerija „Balta“ atstovauja meno kūrėjų interesus. Prie Kauno miesto kultūrinio turizmo populiarinimo prisideda ir „POST galerija“, „Meno forma“ bei „Kabinetas“, kuriose vyksta parodos ir viešos menų diskusijos.

Kultūrinio turizmo plėtrai įtakos turi ir 2015 metų pradžioje Kauno tarpukario modernizmo architektūros stiliaus statiniams (žr. 4 priedą) suteiktas Europos paveldo ženklas. Tikimasi, kad šis

apdovanojimas prisidės prie Kauno miesto populiarinimo tarptautinėje erdvėje. Tais pačiais metais Kaunas buvo priimtas į UNESCO kūrybiškų miestų tinklą dizaino kategorijoje, o 2016 metais Kaunas pakviestas įsilieti į UNESCO globalų besimokančių miestų tinklą (Kauno miesto kultūros strategija iki 2027, p.1).

Nepaisant turtingos kultūrinės architektūros, miestas neišnaudoja visų kultūriniam turizmui galimų kultūros paveldo objektų. Tokie pastatai, kaip Kauno miesto centrinis paštas, Pažangos rūmai, Pieno centras, Prisikėlimo bažnyčia, viena ilgiausių Europoje pėsčiųjų gatvė – Laivės alėja, Santakos parkas, Ažuolynas ir Žaliakalnis, fortų sistema yra mažai pritaikyti lankyti turistams. Pastebima, kad mieste daug apleistų bei prastos būklės pastatų, ne visi kultūros paveldo objektai reprezentuoja miestą ir yra išnaudojamas jų potencialas kultūrinio turizmo plėtrai.

Atlikus išsamią kultūrinio turizmo situacijos analizę mieste, 17 paveiksle pateikiamos pagrindinės Kauno miesto kultūrinio turizmo silpnybės ir stiprybės.

17 pav. Kauno miesto esamos situacijos silpnybės ir stiprybės (sudarė autorė, remiantis dokumentais „Kaunas šiuolaikinė sostinė 2022”, p. 6, „Kauno miesto kultūros strategija iki 2027”, p. 21)

Norint, kad aukščiau išvardintų kultūrinio turizmo neigiamų aspektų mažėtų, būtina miesto kultūrinio turizmo nuolatinė stebėseną, bei atsakingų už institucijų, už miesto plėtros gerinimą efektyvus patvirtintų priemonių taikymas. Tuo tikslu, Kauno miesto savivaldybė kultūros objektų būklės gerinimui kiekvienais metais vidutiniškai skiria 5% metinio biudžeto kultūrai bei laisvalaikiui. 2017 metais Kauno miesto paveldotvarkos programoje iš Kauno miesto savivaldybės biudžeto yra numatyta skirti 1 mln. eurų – kultūros paveldo statinių atnaujinimui, jų fasadų dekoravimo bei apšvietimo įrengimui. Vienas iš pagrindinių Kauno miesto išsikeltų tikslų - tapti tarptautinio ir vietinio turizmo bei įvairiapusių poilsio paslaugų centru (Kauno regiono plėtros

plane iki 2020, 2010). Šio tikslo įgyvendinimui yra planuojama skirti 339 tūkst. eurų iki 2020 metų, iš kurių kultūros paveldo ir aplinkos objektų pritaikymui apie 20 tūkst. EUR.

3.2. Kultūrinio turizmo plėtros Kauno mieste strateginių dokumentų analizė

Prie Kauno miesto kultūrinio turizmo plėtros prisideda įvairūs tarptautiniai dokumentai, susiję su kultūriniu turizmu. Taip pat miesto turizmo plėtrai daro įtakos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinti bei su kultūriniu turizmu susiję strateginiai plėtros planai ir programos, tačiau be jau ankstesniame skyriuje nagrinėtų teisnių dokumentų, Kauno miesto kultūrinio turizmo plėtrai įtakos turi ir žemiau nagrinėjami teisės dokumentai.

Kauno miesto kultūros plėtros galimybių studija buvo parengta 2015 metais, norint įvertinti esamos Kauno kultūrinio turizmo būklę ir pateikti pasiūlymų šio sektoriaus plėtrai. Ruošiant studiją buvo surengtos viešos diskusijos su kultūros sektoriaus atstovais, akademinė bendruomene, festivalių organizatoriais, projektų rengėjais. Šioje studijoje išsamiai išnagrinėta kultūros bei turizmo įstaigų veikla, finansiniai ir infrastruktūros ištekliai.

Norint, jog Kauno mieste kultūrinio turizmo plėtra vyktų efektyviai, galimybių studijoje pirmumas teikiamas:

- kultūros stiprinimui ir bendradarbiavimui;
- didesnei savivaldybės iniciatyvai, visiems kultūros paslaugų teikėjams ir kultūrinių iniciatyvų palaikymui;
- kultūros ir turizmo paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimui.

Nors plėtros studijos pagrindiniai tikslai yra susiję su kultūros kokybės gerinimu, tačiau antrojo tikslo, antrasis uždavinys tiesiogiai įtakoja su kultūrinį turizmą, kadangi viešųjų erdvių infrastruktūros gerinimas yra vienas iš šios srities prioritetų. Ketvirto tikslo uždaviniai taip pat yra susieti su kultūriniu turizmu. Antrojo uždavinio įgyvendinimas tiesiogiai prisidėtų prie šios srities populiarinimo. Svarbu pabrėžti, kad kultūros įstaigų vadybos gerinimas įtakoja ne tik kultūros kokybę mieste, tačiau ir veikia visą turizmo infrastruktūrą mieste. Trečiojo tikslo uždaviniai, nors ir nesiejami su kultūriniu turizmu, tačiau šio tikslo įgyvendinimas būtų taip pat naudingas miesto kultūriniam turizmui.

Studijoje atlikta išsami strateginių dokumentų analizė parodė, kad Kauno miesto turizmo sektorius yra glaudžiai susijęs su tokiomis programomis, kaip *regionų kultūros plėtros programa 2012–2020* ir *Lietuvos turizmo plėtros programa 2014–2020 m.* todėl tikslinga rengiant miesto kultūrinio turizmo plėtros strategijas, vadovautis šių programų tikslais ir uždaviniais. Išsami kultūros įstaigų analizė atskleidė šių

įstaigų silpnybes ir pateikė Kauno miesto savivaldybės administracijai pasiūlymus šios srities gerinimui (Kauno miesto kultūros plėtros galimybių studija, 2015).

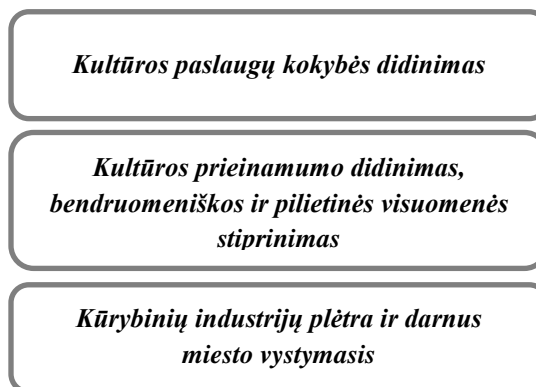
Remiantis pagrindiniais studijoje pateiktas prioritetais, galima išskirti tikslus ir uždavinius, kurie tiesiogiai ar iš dalies turi įtakos kultūrinio turizmo plėtrai mieste (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Kauno miesto kultūros galimybių studijos tikslai ir uždaviniai (šaltinis: Kauno miesto kultūros plėtros galimybių studija, 2015)

<i>Tikslas</i>	<i>Uždaviniai</i>
<i>I. Suteikti daugiau galimybių dialogui ir bendrų kultūros politikos sprendimų vystymui</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Didinti nuolatinių savivaldybės kultūros srities darbo grupių, savivaldybės tarybos, kultūros ir meno tarybos, strateginio planavimo komiteto veiklos efektyvumą, matomumą ir tarpusavio koordinavimą. • Diegti inovatyvias, bendradarbiavimo kultūrą stiprinančias praktikas.
<i>II. Atverti didesnius miesto viešųjų erdvių resursus visiems kultūros paslaugų teikėjams</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Didinti kultūros projektų (dalinio) finansavimą ir jo prieinamumą. • Pritaikyti viešąsias erdves ir infrastruktūrą kultūros veiklai
<i>III. Palaikyti miesto kultūrinės iniciatyvas</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vykdyti bendras rinkodaros priemones. • Teikti metodinę pagalbą naujoms kultūrinėms iniciatyvoms
<i>IV. Optimizuoti kultūros įstaigų tinklą ir bendrų miesto kultūros projektų įgyvendinimą</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Optimizuoti kultūros įstaigų tinklą. • Rengti ir įgyvendinti bendras miesto kultūros programas ir projektus. • Atnaujinti savivaldybės kultūros įstaigų infrastruktūrą ir veiklos priemones. • Gerinti savivaldybės kultūros įstaigų vadybą.

Kauno miesto kultūros strategija iki 2027 m. Prieš rengiant šią strategiją iki 2027 metų, buvo išanalizuota Kauno miesto kultūros sektoriaus silpnybės bei stiprybės ir galimybės, remtasi Europos Sąjungos, nacionaliniais bei miesto plėtros dokumentais. Kauno miesto kultūros strategija yra glaudžiai susieta su kitais Kauno miesto kultūros plėtros strateginiais dokumentais, tačiau šis dokumentas yra pagrįstas gilesne miesto kultūros situacijos analize. Miesto kultūros strategijoje yra analizuojamas bendruomenių dalyvavimas kultūriniame gyvenime, kultūros prieinamumas įvairioms socialinėms grupėms, domimasi kultūros sektoriaus darbuotojų kvalifikacijos kėlimu, jaunimo įtraukimu į visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą. Tokioms sritims, kaip tarpkultūrinis bendradarbiavimas, kultūrinio turizmo plėtra, Kauno kultūros institucijų monitoringo stiprinimui yra skiriama nemažai dėmesio. Pastebima, jog miesto urbanistinė plėtra ir kultūrinio turizmo infrastruktūros gerinimas yra glaudžiai siejami su Kauno miesto kultūros strategijos prioritetais. Kultūros strategija dar kartą bus analizuojama ir iš naujo tvirtinama 2022 metais. Tada bus atsižvelgta į Kauno miesto strateginį plėtros planą, kuris bus tvirtinamas 2023 – 2030 metams (Kauno miesto kultūros strategija iki 2027, 2017).

Nors Kultūros strategija yra vienas pagrindinių dokumentų, formuojančių miesto kultūrą ir vistančių kultūrinį turizmą, tačiau šiame dokumente nėra nurodytos konkrečios kryptys kultūrinio turizmo plėtrai. Yra akcentuojami tik šie prioritetai (žr. pav. 18):

18 pav. Kauno miesto kultūros strategijos iki 2027 m. prioritetingos kryptys (šaltinis: Kauno miesto kultūros strategija iki 2027 m.)

Kauno miesto strateginis veiklos planas 2017–2019 m. yra glaudžiai susietas su Kauno miesto kultūros strategija. Jame yra formuluojamos ekonomikos ir socialinio sektoriaus plėtros įgyvendinimo gairės, remiantis Kauno miesto kultūros strategijos konkrečiomis užduotimis bei vykdomomis priemonėmis. Šis planas yra orientuotas į konkrečių veiksmų, numatytų priemonių vykdymą. Dokumente išsamiai pateikti finansiniai asignavimai ir savivaldybės skyrių užduotys. Kauno miesto strateginio veiklos plano nuostatai yra glaudžiai susiję su Kauno miesto kultūros strategijos nuostatais. 2017–2019 m. strateginiame veiklos plane yra numatyta investicijų pritraukimo, turizmo plėtros, tarptautinės rinkodaros bei smulkiojo verslo skatinimas. Taip pat svarbu pažymėti, kad per 2017 metus yra numatyta paveldotvarkos programai skirti 1 mln eur. Šios finansinės lėšos bus skiriamos kultūros paveldo objektams atnaujinti. Šiame plane pateikta ir „Všį Kaunas 2022“ įsteigimas. Kalbant apie kultūrinio turizmo plėtrą, yra numatytos finansinės lėšos į kultūros įstaigų (M. K. Čiurlionio muziejaus padalinio M. Žilinsko galerijos, Kauno apskrities viešosios bibliotekos, Kauno valstybinio lėlių teatro ir kt.) modernizavimą. Išanalizavus Kauno miesto strateginį veiklos planą 2017 – 2019, galima daryti išvadą, kad šis planas nors ir paruoštas trims metams, tačiau jame yra aiškiai išdėstytos užduotys bei priemonės išsikeltiems tikslams įgyvendinti. Taip pat reikia pažymėti, kad šis strateginis veiklos planas yra nukreiptas į kultūrinio turizmo plėtros įgyvendinimą mieste (Kauno miesto strateginis veiklos planas 2017–2019, 2016).

Kauno regiono plėtros planas iki 2020 m. Šio dokumento reikšmė – nacionalinių ir regioninių strateginių dokumentų įgyvendinimas, parengiant Kauno apskrities plėtros perspektyvos modelį. Rengiant šį planą buvo atsižvelgta į įvairių organizacijų, pvz., informacinių technologijų, žemės ūkio, sveikatos apsaugos ir kt., pastabas ir rekomendacijas. Šio projekto vykdymui buvo gautos lėšos iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto bei iš Europos socialinio fondo pagal žmogiškųjų išteklių veiksmų programą.

Kauno regiono plėtros iki 2020 metų plane yra parengti keturi prioritetai:

- naujoji ekonomika,
- modernus kaimas,
- gyvenimo kokybė,
- žmogaus ir aplinkos santara.

Šių prioritetų įgyvendinimui yra skirta 785 tūkst. eurų. Pagal stebėsenos rezultatus iki 2014 m. planą pavyko įgyvendinti tik 30, 3 proc. Mažiausia dėmesio buvo skiriama kaimo modernizavimui, pasiektas tik 8, 5 proc. įgyvendinimas. Daugiausia priemonių įgyvendinimui skirta naujosios ekonomikos prioritete. Jo efektyvumas yra 44, 7 proc. Gyvenimo kokybės prioriteto įgyvendintas tik iš dalies – 28,12 proc. Atlikus Kauno regiono plėtros iki 2020 metų analizę, pastebėta, kad iš suplanuotų priemonių, kurių vidutiniškai yra kasmet apie 283, realiai įvykdomos tik 45 priemonės.

Šio dokumento paskirtis - įvertinti alternatyvias plėtros perspektyvas, išanalizavus regioninę politiką ir paskirstyti ES struktūrinių fondų lėšas darnios regiono plėtros vystymuisi. Tuo tikslu 2012 m. buvo priimtas plano pakeitimas administravimo efektyvumui didinti (Kauno regiono plėtros planas iki 2020, 2014).

Atlikus Kauno miesto kultūrinio turizmo analizę, galima teigti, kad miesto kultūrinis paveldas yra turtingas bei įdomus. Kaunas pasižymi gilia šalies istorija bei didžiausia kultūros paveldo koncentracija šalyje. Miesto lankytinos vietos yra įtrauktos į daugelį Lietuvos turizmo maršrutų. Tačiau daugelis pastatų mieste yra vis dar apleisti ir nepritaikyti kultūriniam turizmui. Taip pat pastebima, kad miestui tapus „Europos kultūros sostine 2022“ reikalingas miesto įvaizdžio modernizavimas bei kultūros objektų infrastruktūros gerinimas. Miesto teisinė aplinka yra palanki kultūrinio turizmo plėtrai, tačiau nėra aiškiai suformuluotų priemonių, skirtų kultūrinio turizmo gerinimui. Taip pat yra būtina jau parengtų strateginių planų stebėseną, norint užtikrinti darnią kultūrinio turizmo plėtrą mieste.

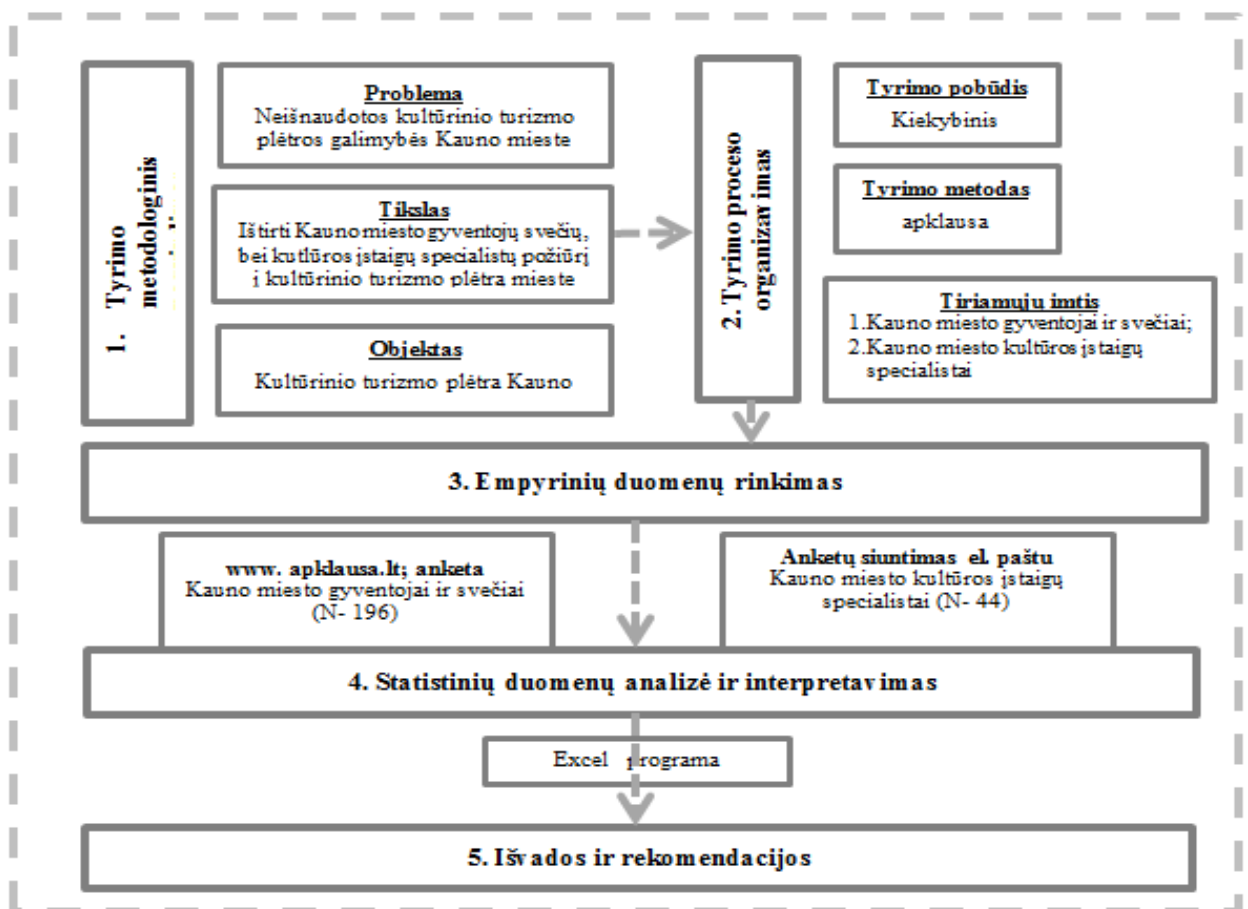
4. KULTŪRINIO TURIZMO PLĖTROS PERSPEKTYVOS KAUNO MIESTE SPECIALISTŲ IR GYVENTOJŲ POŽIŪRIU

Šiame skyriuje bus pateikta tyrimo metodika ir organizavimo eiga, aprašytos respondentų grupės. Poskyriuose aprašomi tyrimo metu gauti rezultatai bei jų apibendrinimai. Atlikus dviejų tyrimų rezultatų apibendrinimą, bus pateiktos išvados bei pasiūlymai Kauno miesto kultūros plėtros perspektyvoms gerinti.

4.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo metodas – tai įvairių taikymo priemonių būdas, norint gauti praktinius ar pažintinius rezultatus. Tai nuosekalia seka pasikartojančios operacijos, kurių taikymas kiekvienu konkrečiu atveju leidžia pasiekti norimą rezultatą (Kardelis, 2007, p. 90–91).

Šio baigiamojo projekto tyrimas buvo atliktas vadovaujantis žemiau nurodyta tyrimo proceso eiga (žr. 19 pav.):

19 pav. Tyrimo proceso eiga (sudarė autorė, remiantis Kardeliu, 2007)

Darbo autorė, remdamasi „Kauno miesto kultūros strategija iki 2027“ SSGG analize, kurioje viena pagrindinių silpnųjų yra nurodyta, jog Kaunas neišnaudoja turimos kultūros infrastruktūros gyventojų ir miesto svečių poreikiams tenkinti, atliko kiekybinį tyrimą. Šis tyrimo tipas buvo pasirinktas, nes:

- tai empirinis tyrimas, kurio duomenis galima pateikti skaičiais;
- tai pozityvistinis tyrimas, nes aprašoma tai, kas objektyvu, realu ir ką įmanoma aprašyti

(Pruskus, Kocai, 2014, p. 12).

Autorės nuomone, kiekybinio tyrimo metu gauti duomenys tiksliausiai atskleis tyrimo tikslą bei jo metu išsikeltus uždavinius.

Tyrimo problema – neišnaudotos kultūrinio turizmo plėtros galimybės Kauno mieste.

Tyrimo tikslas – apibrėžti Kauno miesto gyventojų, svečių bei kultūros įstaigų specialistų požiūrį į kultūrinio turizmo plėtrą mieste ir šiuo metu esamas problemas.

Pasirinktos respondentų grupės:

- Kauno miesto gyventojai bei svečiai;
- Kauno miesto kultūros įstaigų specialistai.

Imties formavimo būdas. 1 tyrimas. Paprastoji atsitiktinė atranka. Reprezentatyvioji imtis – Kauno miesto gyventojai bei svečiai. Statistikos Departamento duomenimis 2016 m. Kauno miesto savivaldybėje gyveno 297 846 gyventojų, iš jų 51192 asmenys, kurie patenka į 0–17 metų amžiaus grupę. Ši amžiaus grupė buvo neįtraukta į potencialių respondentų imtį, kadangi apklausa yra orientuota į darbingo bei vyresnio amžiaus respondentus. Pateikti rodikliai ir apsprendžia generalinę aibę, kuri yra 246654 asmenys. Tiriamųjų imtis apskaičiuota, remiantis „Factus dominus“ skaičiuokle ir įvertinus paklaidos dydį 7 proc. Reprezentatyvi imtis yra 196 respondentai, tyrimo patikimumas sudaro 95 proc.

2 tyrimas. Tikslinė atranka. Remiantis portale www.muziejai.lt pateikta informacija apie muziejus, buvo pasirinkti 31 Kauno miesto muziejus, 8 galerijos, 3 festivalių atstovai; Kauno turizmo informacijos centro bei Kauno miesto savivaldybės kultūros skyriaus atstovai. Antrojo tyrimo imtį sudaro 44 kultūros įstaigų viešųjų ryšių koordinatoriai ir atstovai spaudai.

Tyrimo laikotarpis: tyrimas atliktas 2017 m. balandžio mėnesį.

Tyrimo metodų pagrindimas. Norint išsiaiškinti Kauno miesto gyventojų bei svečių nuomonę apie kultūrinio turizmo plėtros galimybes, buvo atlikta apklausa. Kiekybinis tyrimas buvo vykdomas dvejopai: pirmuoju atveju buvo prašoma respondentų užpildyti anketą (žr. 5 priedą) internetinėje svetainėje www.apklausa.lt. Šios apklausos tipą sąlygoja internetinis prieinamumas. Tai efektyvus būdas gauti norimą informaciją ir sudominti respondentą atliekamu tyrimu (Butkevičienė, 2011, p. 7). Šiuo būdu gauta 131

užpildyta anketa. Kita dalis užpildytų anketų (t. y. 65 vienetai) buvo popierinės ir jas užpildyti buvo prašoma respondentų didžiuosiuose Kauno miesto prekybos centruose.

Norint išsiaiškinti Kauno kultūros įstaigų specialistų nuomonę apie kultūrinio turizmo perspektyvas mieste, buvo išsiųstos iš anksto paruoštos anketos (žr. 6 priedą) elektroniniu paštu.

Abiejose anketose pateikti klausimai padėjo realizuoti tam tikrus šio tyrimo uždavinius (žr. 11 lentelę). Abiem respondentų grupėms buvo pateiktos beveik analogiškos anketos, išskyrus kelis specialistams skirtus klausimus, susijusius su jų profesine veikla.

11 lentelė Miesto gyventojų ir svečių anketos klausimų pagrindimas (sudarė autorė)

Anketos klausimų pagrindimas	Anketos klausimai
1. Nustatyti, kiek ir kokios informacijos respondentai žino apie kultūrinį turizmą.	<i>1 klausimas.</i> Ar esate girdėję sąvoką „Kultūrinis Turizmas“? <i>3 klausimas.</i> Ar sutiktumėte su teiginiu, kad Lietuvoje populiarus <i>kultūrinis turizmas</i> <i>4 klausimas.</i> Kultūrinis turizmas Jums labiausiai asocijuojasi su:
2. Apibrėžti kultūrinių išteklių svarbą.	<i>5 klausimas.</i> Prašau nurodykite, kurie iš šių kultūrinių išteklių turi didžiausią svarbą kultūriniam turizmui?
3. Sužinoti, kokia yra respondentų nuomonė apie kultūrinio turizmo plėtrą; kas turi jai įtakos, kokios priežastys stabdo; kultūrinio turizmo prioritetinių sričių nauda ir svarba miestui.	<i>6 klausimas.</i> Jūsų nuomone, kultūrinio turizmo plėtrai įtakos turi: <i>7 klausimas.</i> Kultūrinis turizmas populiarėja, tačiau, lyginant su užsienio šalimis, tai dar nėra plačiai paplitęs Lietuvoje. Kokias nurodytumėte to priežastis? <i>8 klausimas.</i> Kaip manote, kurie veiksniai galėtų paskatinti efektyvesnę kultūrinio turizmo plėtrą Kauno mieste? <i>9 klausimas.</i> Kuri prioritetinė sritis yra svarbiausia, skatinant kultūrinio turizmo plėtrą Kauno mieste? <i>10 klausimas.</i> Nurodykite esamos kultūrinio turizmo prioritetinių sričių būklės vertinimą. <i>11 klausimas.</i> Prašau nurodykite Kauno miesto teritoriją, turinčią didžiausią potencialą kultūrinio turizmo plėtrai.
4. Nusakyti, kokias perspektyvas miestui mato respondentai, Kaunui tapus „Europos kultūros sostine 2022“	<i>12 klausimas.</i> Ar žinote, kad Kauno miestas tapo „Europos kultūros sostine 2022“? <i>13 klausimas.</i> Jūsų nuomone, kokią naudą Kauno miestui atneš šis projektas? <i>14 klausimas.</i> Su kokiomis ilgalaikėmis viltimis siejate projektą „Europos kultūros sostinė 2022“? <i>15 klausimas.</i> Prašau, pareikškite savo nuomonę, apie lankomiausius projekto „Europos kultūros sostinė 2022“ objektus?
5. Išanalizuoti respondentų norimus aplankyti objektus bei renginius	<i>16 klausimas.</i> Kurį iš žemiau pateiktų Kauno miesto fortų norėtume aplankyti? <i>17 klausimas.</i> Kurį iš žemiau pateiktų Kauno miesto sakralinių objektų norėtumėte aplankyti? <i>18 klausimas.</i> Kurį iš žemiau pateiktų Kauno miesto muziejų norėtumėte aplankyti? <i>19 klausimas.</i> Kurią iš žemiau pateiktų Kauno miesto galerijų norėtumėte aplankyti? <i>20 klausimas.</i> Kuriame iš žemiau pateiktų Kauno miesto festivalių (švenčių), norėtumėte aplankyti?
6. Sudaryti objektų, turinčių neišnaudotą potencialą, sąrašą	<i>21 klausimas.</i> Kaip manote, kurie iš siūlomų objektų yra patraukliausi maršrute „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ ? <i>22 klausimas.</i> Prašau nurodyti, Jūsų nuomone, patraukliausius siūlomus objektus maršrute „Medinė architektūra“?
Anketos pabaigoje yra pateikti demografiniai rodikliai (gyvenamoji vieta, išsilavinimas, lytis, amžius)	

Remiantis tyrimo metu gautais duomenimis, buvo atlikta duomenų analizė šiais statistikos metodais:

- aprašomąja statistika (padėties skaitinė charakteristika, grafinis duomenų vaizdavimas);
- Microsoft Excel programa.

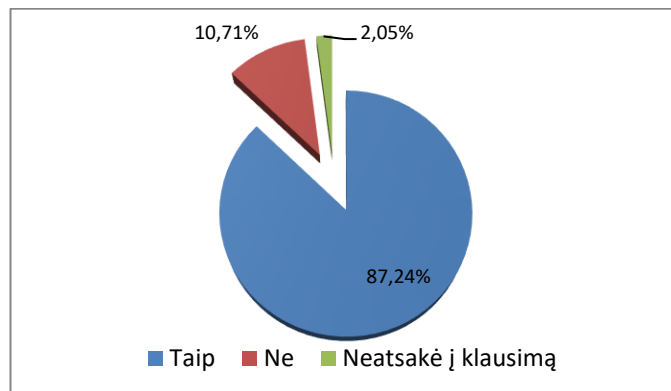
Išanalizavus gautus rezultatus, buvo padarytos išvados ir pateikti pasiūlymai, kurie gali būti naudingi kultūrinio turizmo plėtrai Kauno mieste.

4.2. Kultūrinio turizmo plėtros Kauno mieste tyrimo rezultatų analizė

4.2.1. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos gyventojų ir svečių požiūriu

Norint išsiaiškinti kultūrinio turizmo plėtros galimybes bei nustatyti šiuo metu esamas problemas, buvo atlikta Kauno miesto gyventojų ir svečių tyrimo analizė bei aptarimas.

Į pirmąjį klausimą *Ar žinote, kas yra kultūrinis turizmas* beveik 90 % atsakė, kad nors kartą yra susidūrę su šia sąvoka. 10, 71% teigia, jog nežino, kas yra kultūrinis turizmas ir niekuomet negirdėjo apie tai. Ši respondentų dalis buvo paprašyta iš karto pereiti atsakyti į trečią klausimą. 2,04 % apklaustųjų liko šališki ir į šį klausimą nieko neatsakė.

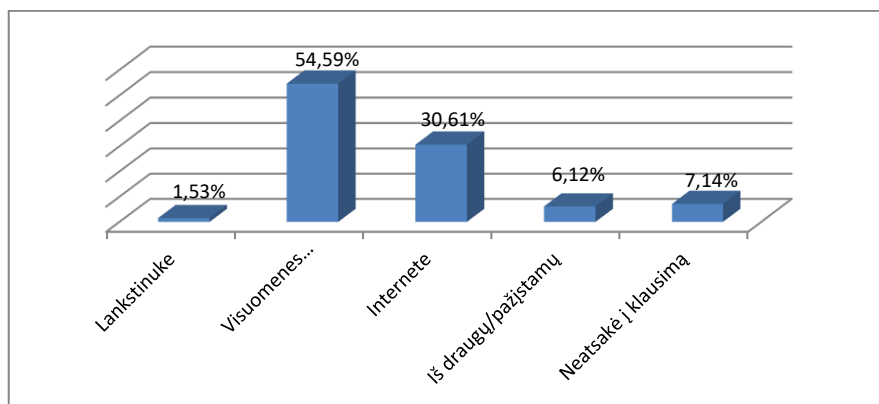

20 pav. Gyventojų žinios apie kultūrinį turizmą (N – 196) (Sudarė autorė*)

Antrojo klausimo tikslas buvo išsiaiškinti, kur respondentai girdėjo kultūrinio turizmo sąvoką. Anketoje buvo pateikti keli variantai, iš kurių galėjo rinktis vieną ar kelis jiems tinkančius. 21 paveiksle yra pavaizduota, jog daugiausia respondentų apie kultūrinį turizmą yra girdėję per televiziją, spaudoje ar per radiją. Jie sudaro 54, 59% apklaustųjų. Antras pagal populiarumą informavimo šaltinis yra nurodytas internetas (30,61%). Dalis respondentų (6,12%) paminėjo, kad apie kultūrinį turizmą kalbėjosi ar diskutavo su draugais ar pažįstamais.

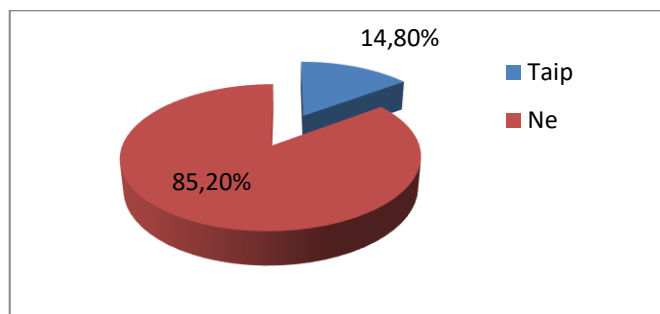
*Visi empirinio tyrimo rezultatų sukurti paveikslai ir lentelės yra sudarytos darbo autorės, todėl tolimesnės nuorodos nebus teikiamos

Tik maža dalis apklaustųjų (1,5%) nurodė, jog su kultūriniu turizmu susipažino apie tai perskaite informaciją lankstinuke. 7,14% apklaustųjų į pirmąjį klausimą atsakė neigiamai ar dėl tam tikrų subjektyvių priežasčių nepateikė jokie atsakymo.

21 pav. Kultūrinio turizmo informacijos šaltiniai (N – 196)

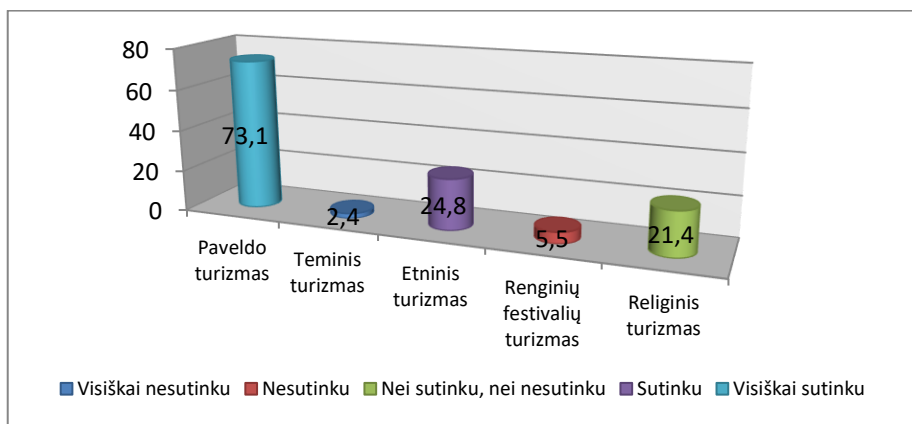
Norint išsiaiškinti, ar šiandien kultūrinis turizmas yra populiarus Lietuvoje, pateiktas trečias anketos klausimas. Respondentų nuomone, šiandien turizmas kultūriniais tikslais yra mažai žinomas ir jam yra skiriama mažai dėmesio tiek vyriausybės, tiek ir pačios visuomenės lygmeniu. Tik 14,8% iš respondentų buvo optimistiškesni ir teigė, kad šiandien jau ir Lietuvoje yra pakankamai didelis susidomėjimas kultūra bei kelionėmis kultūriniais tikslais.

22 pav. Kultūrinio turizmo populiarumas (N – 196)

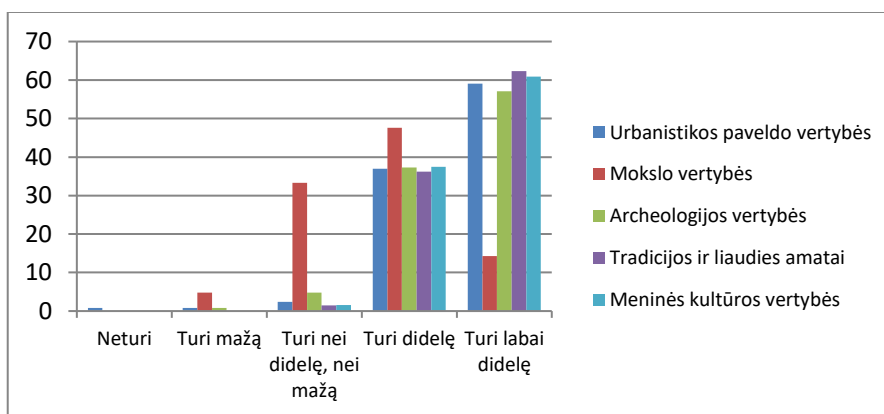
Ketvirtojo klausimo tikslas – pagal kultūrinio turizmo rūšis išsiaiškinti, kaip respondentai suvokia kultūrinio turizmo sąvoką ir kokias keliavimo sritis priskiria kultūriniam turizmui. Daugiausia apklaustųjų sutinka, jog pritaria teiginiui, kad paveldo turizmas yra glaudžiai susijęs su kultūriniu turizmu. Šie respondentai sudaro net 73,1%. Etninis turizmas, kuris yra susijęs su papročiais bei amatais, taip pat yra neatsiejamas nuo kultūrinio turizmo. Su šiuo teiginiu sutinka 24,8% respondentų. Religinis turizmas yra vertinamas kiek atsargiau ir užima neutralią poziciją. Dauguma respondentų dvejoja, ar jį gali priskirti

kultūrinio turizmo sričiai. 5, 5% apklaustųjų nesutinka, jog renginiai ir festivaliai yra traktuojami kaip keliavimas kultūriniais tikslais. Daugiausia apklaustųjų (2,4%) skiltyje „visiškai nesutinku“ nurodė, kad keliauti iš anksto pasirinkus tam tikrą tematiką, jiems nekelia asociacijų su kultūriniu turizmu.

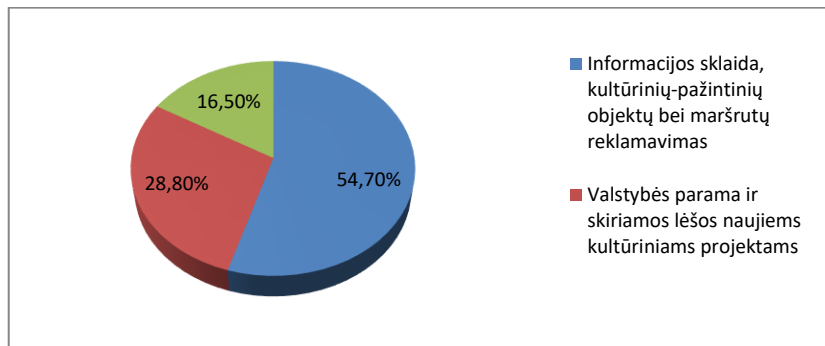
23 pav. Kultūrinio turizmo ryšys su kitomis turizmo sritimis (N – 196)

Penktasis klausimas buvo pateiktas norint išsiaiškinti, kokie kultūros ištekliai gyventojus domina, kurie, jų manymu, yra patrauklūs turistams ir kuriuos jie labiausiai norėtų aplankyti. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad kultūriniai ištekliai labiausiai respondentams asocijuojasi su tradicijomis bei amatais. Į šį teiginį atsakė net 62, 3 % apklaustųjų. Meninės kultūros vertybės užima antrą vietą skiltyje „turi labai didelę svarbą kultūriniam turizmui“. Į šį teiginį atsakė 60,9 % respondentų. Mokslo vertybės yra priskiriamos nereikšmingiems kultūros ištekliams. Su šiuo teiginiu sutinka 33,3%. Mažiausiai reikšmės kultūrinių išteklių svarbai turi urbanistikos paveldo vertybės. Už tai pasisakė 0,8 % respondentų. Iš diagramoje pateiktų rodiklių galime daryti išvadą, kad visi nurodyti kultūriniai ištekliai, respondentų nuomone, yra svarbūs ir tik mokslo vertybės traktuojamos kaip antraeiliai ištekliai.

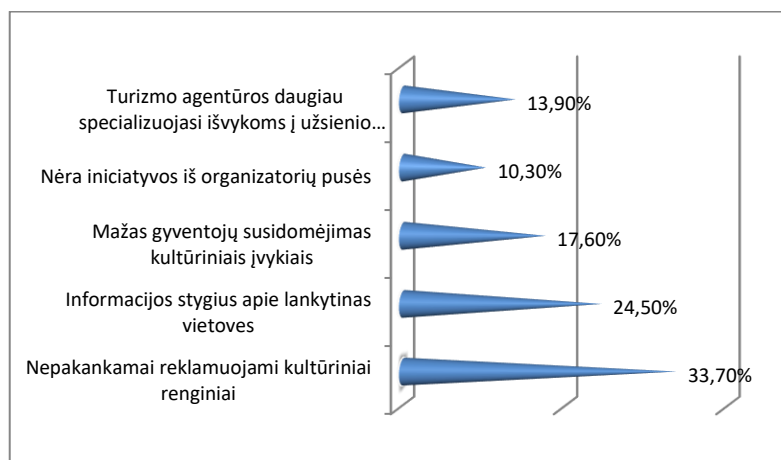
24 pav. Kultūrinių išteklių svarba kultūriniam turizmui (N – 196)

Šeštu klausimu buvo norima išsiaiškinti, kas daro didžiausią įtaką tam, jog kultūrinis turizmas Lietuvoje populiarėtų. Iš trijų galimų variantų dažniausiai yra nurodyta informacijos sklaida ir kultūrinių objektų bei maršrutų reklamavimas. Šiam teiginiui pritarė daugiau nei pusė visų apklaustųjų (54,7%). Antras pagal svarbą teiginys yra valstybės parama ir skiriamos lėšos. 28,8 % mano, jog valstybė privalo finansinėmis bei kitomis priemonėmis remti kultūrinius projektus, palaikyti naujas iniciatyvas, kurios skatintų gyventojus domėtis kultūra. 16,5% respondentų teigimu kultūrinio turizmo populiarumas priklauso nuo rinkos poreikių, kuriuos diktuoja turistai.

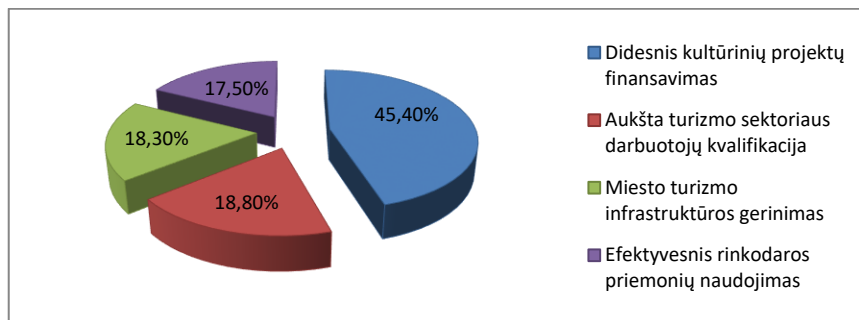
25 pav. Kultūrinio turizmo plėtros veiksniai (N – 196)

Septintas klausimas buvo pateiktas, nagrinėjant kultūrinio turizmo plėtros vangumą. Respondentų buvo prašoma nurodyti priežastis, kodėl Lietuvoje kultūrinis turizmas nėra populiarus. Dauguma apklaustųjų (33,7%) nurodė, kad trūksta informacijos apie kultūrinius renginius. Taip pat nėra intensyviai reklamuojamos lankytinos vietovės, kurių kai kurie gyventojai net nežino egzistuojant. 13,9% nurodė, kad kultūrinį turizmą galėtų skatinti kelionių agentūros. Dar nurodoma viena opi problema – tai pačių gyventojų vangumas ir nenoras dalyvauti renginiuose.

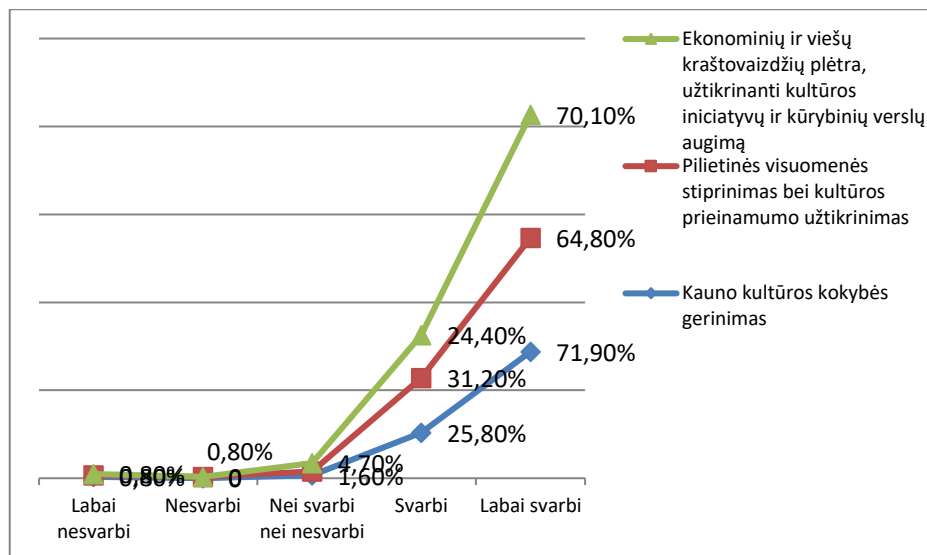
26 pav. Kultūrinio turizmo plėtrą stabdantys veiksniai (N – 196)

Aštuntas klausimas atskleidė požiūrį į kultūrinio turizmo plėtros veiksnius. Kultūrinio turizmo efektyvumo skatinimo rodikliai buvo nurodyti šie: kultūrinių projektų finansavimas (45,4%), aukšta turizmo sektoriaus darbuotojų kvalifikacija (18,8%), miesto turizmo infrastruktūros gerinimas (18,3%), efektyvesnis rinkodaros priemonių naudojimas (17,5%). Iš pateiktų rodiklių galima daryti prielaidą, jog yra susiduriama su kultūros finansavimo problemomis. Taip pat norima, jog turizmo sektorius būtų aukšto kvalifikacijos lygio ir galėtų spręsti įvairias problemas, susijusias su kultūrinio turizmo plėtra. Respondentų nuomone, efektyvesnė rinkodara skatintų kultūrinių renginių populiarumą, miesto ekonominę veiklą, pritrauktų daugiau turistų.

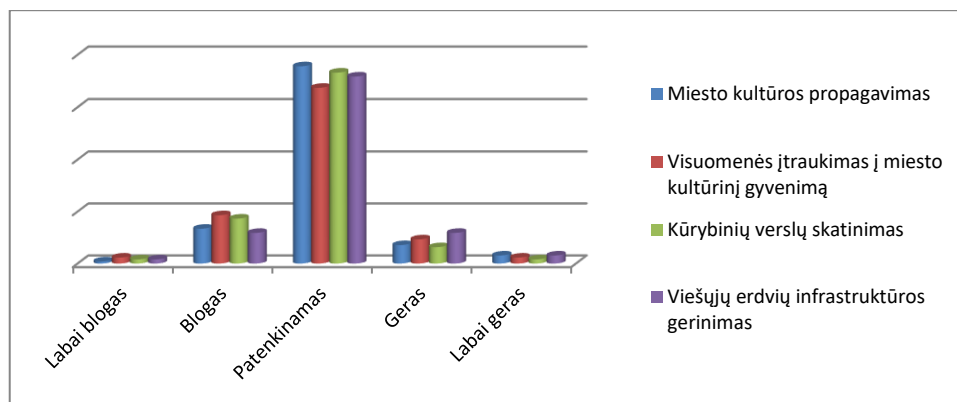
27 pav. Efektyvesnio kultūrinio turizmo plėtros skatinimo rodikliai (N – 196)

Tyrimo metu buvo norima išsiaiškinti, kuris sritis galėtų skatinti kultūrinio turizmo plėtrą. Pateiktame 28 paveiksle nurodoma, jog svarbiausia sritis yra ekonominių ir viešų kraštovaizdžių plėtra (70,10%). Kita prioritetinga sritis yra pilietinės visuomenės stiprinimas bei kultūros prieinamumo užtikrinimas. Su šiuo teiginiu sutinka 64,8%. Šiandien pastebima, kad visuomenė yra nesusivienijusi, mažai susitelkusių bendruomenių, nėra iniciatyvos, skatinančios įvairias socialines grupes dalyvauti kultūriniame gyvenime. 71,9% sutinka, jog reikalinga Kauno miestui gerinti kultūros kokybę, kadangi šiuo metu ne kiekvienas renginys ar kultūros projektas patenkina gyventojų poreikius ir lūkesčius.

28 pav. Kultūrinio turizmo plėtros prioritetinės sritys pagal svarbą (N – 196)

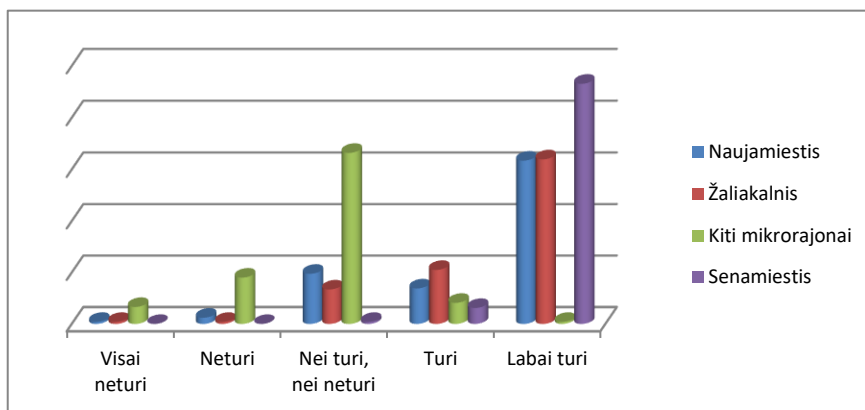
Dešimto klausimo tikslas išsiaiškinti, ką mano respondentai apie esamos kultūrinio turizmo sričių būklę. Buvo pateikti keturi variantai, susiję su kultūra, visuomenės bendradarbiavimu, kultūros verslų skatinimu, viešųjų erdvių gerinimu. Visas išvardytas sritis respondentai įvertino patenkinamai. Daugiausia respondentų (75,6%) paminėjo patenkinamą miesto kultūros propagavimo būklę. Skiltį „labai blogai“ pažymėjo labai mažai respondentų, kurie sudaro iki 1 % ar 2 % apklaustųjų kiekvienoje kategorijoje.

29 pav. Kultūrinio turizmo prioritetinių sričių būklės vertinimas (N – 196)

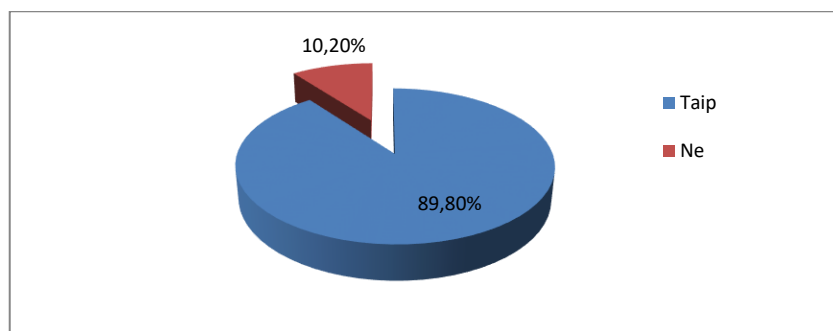
Paraiškoje „Kaunas – šiuolaikinė sostinė 2022“ yra akcentuojamas glaudus bendradarbiavimas su vietos bendruomenėmis ir mikrorajonų įtraukimas į kultūrinį gyvenimą, juose organizuojant kultūrinius renginius, pritaikant viešąsias erdves kultūros naudojimui. Daugiausia respondentų, net 93,10 %, teigia, jog didžiausią potencialą kultūriniam turizmui turi senamiestis. Antrą ir trečią vietas pagal svarbumą užima Žaliakalnis ir Naujamiestis. Dauguma apklaustųjų 66,4 % sutinka su teiginiu, jog mikrorajonai nėra

potencialūs kultūros traukos centrai. Išanalizavus šio klausimo rezultatus, galima daryti prielaidą, jog mikrorajonų įtraukimas į bendrą miesto kultūros gyvenimą bus neproduktyvus.

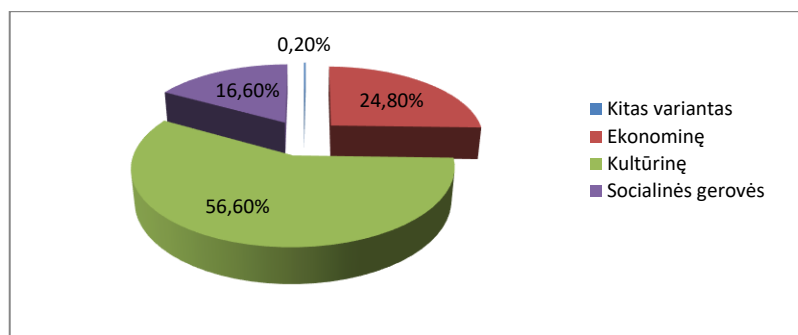
30 pav. Kauno miesto teritorijų potencialas kultūrinio turizmo plėtrai (N – 196)

Kauno miestui gavus „Europos kultūros sostinės 2022“ titulą ir rengiantis šiam iššūkiui, svarbu išsiaiškinti, ar gyventojai domisi miesto kultūrinio gyvenimu ir yra aktyvūs šio proceso dalyviai. Beveik visi tyrimo respondentai (89,8 %) yra girdėję, jog Kauno miestas tapo kultūros sostine 2022 metais.

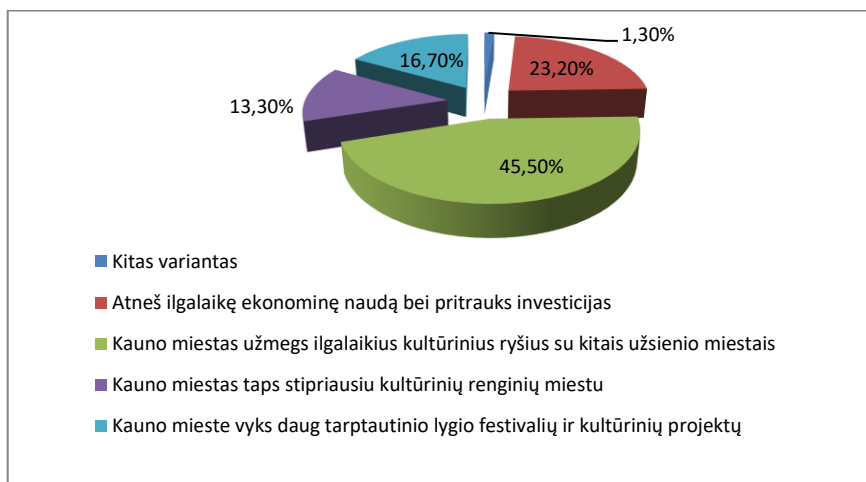
31 pav. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ žinomumas (N – 196)

Trylikto klausimo tikslas išsiaiškinti, su kokiomis viltimis respondentai sieja projektą „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“. Atsakymo variantai buvo suformuluoti trimis skirtingoms sritims apibrėžti – tai ekonomika, kultūra ir socialinė aplinka. Daugelis respondentų (apie 57 %) mano, kad šis projektas atneš miestui kultūrinę gerovę, pakels kultūros lygį mieste ir miestą išpopuliarins kultūriniais renginiais.

32 pav. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ nauda miestui (N – 196)

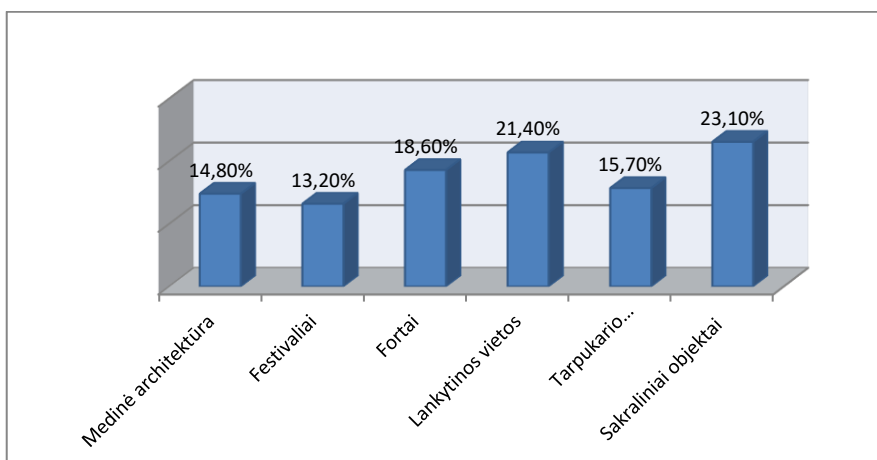
Kitas klausimas buvo pateiktas kaip 13 klausimo tęsinys, siekiant detaliau išsiaiškinti, kokios būtent naudos tikisi gauti miestiečiai, Kaunui tapus kultūros sostine. Kaip ir prieš tai buvusiame klausime, respondentai didžiausias viltis sieja su kultūra ir mano, kad šis projektas yra galimybė tarptautinių ryšių vystymuisi kultūros srityje. Tokią nuomonę išreiškė 45,5 %. 23,2 % apklaustųjų tiki, jog tai galimybė pritraukti užsienio investicijas į Kauno regioną. 13,3 % apklaustųjų mano, kad dėl šio projekto miestas gali tapti stipriausiu kultūriniu renginių miestu Lietuvoje ar net Baltijos šalyse. 16,7 % respondentų viliasi, jog Kauno miestas pritrauks tarptautinio lygio kultūros organizatorius, kurie rengs festivalius, koncertus ar kitus aukšto lygio kultūrinius renginius.

33 pav. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ ilgalaikės perspektyvos (N – 196)

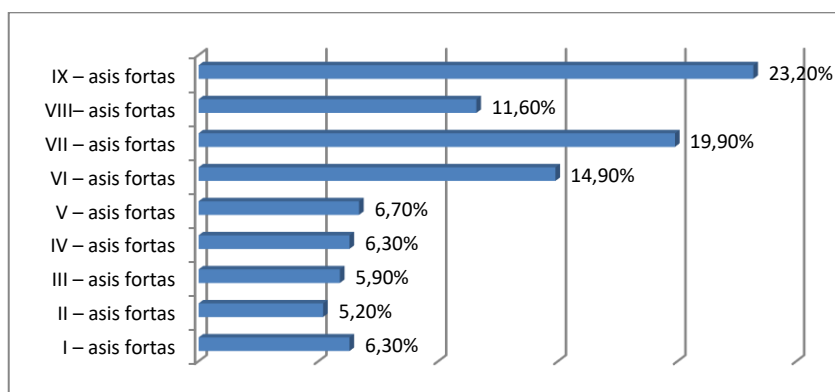
Paraiškoje „Kaunas– šiuolaikinė sostinė 2022“ yra numatyta atgaivinti užmirštus kultūros paveldo objektus ir sudominti turistus jau esamais, tačiau užmirštais objektais. Yra planuojama pasiūlyti iš naujo atrasti Kauno miesto medinę architektūrą ir tarpukario laikotarpiu statytus pastatus. Šiuo klausimu buvo norima išsiaiškinti, kokie lankomi objektai domintų potencialius turistus.

Dauguma (23,1%) teigė, kad juos domina bažnyčios, vienuolynai, renesanso ar baroko stiliaus išlikę pastatai. Fortai užima trečią vietą pagal norimų aplankyti objektų sąrašą. Tokį pageidavimą išreiškė 18,6 % respondentų. Medinė architektūra ir tarpukario architektūra taip pat domintų respondentus.

34 pav. Patraukliausios Kauno miesto lankytinų objektų grupės (N – 196)

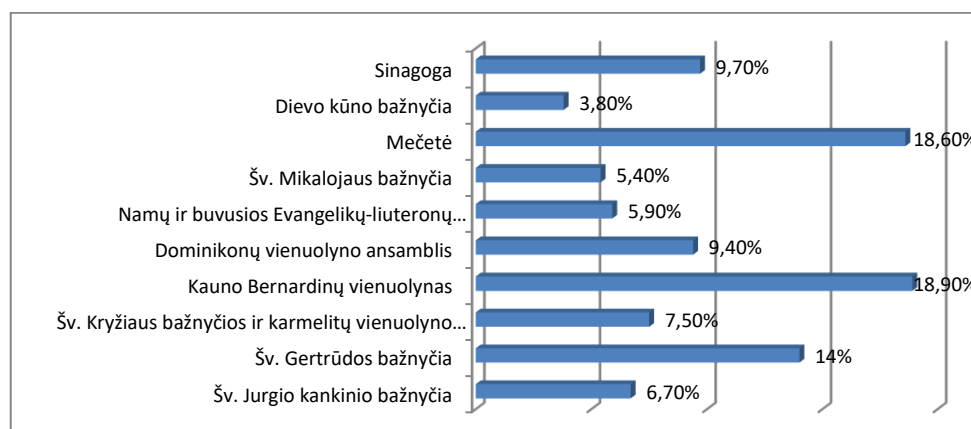
Šešiolikto klausimo tikslas išsiaiškinti, kurie fortai turi dar neišnaudotą potencialą ir kuriems reiktų skirti daugiau dėmesio, norint pritraukti lankytojus. Iš pateiktų rezultatų (žr. 34 pav.) galima teigti, jog įdomiausias ir patraukliausias išlieka IX – asis Kauno tvirtovės fortas. Iš respondentų atsakymų galima daryti prielaidą, jog dauguma šiame forte dar nėra nei karto buvę ir norėtų tai padaryti artimiausiu metu. Panašus skaičius respondentų (24,8%) nurodo VII– ajį fortą, kaip norimą aplankyti objektą. VI– asis fortas taip pat patenka į respondentų populiariausiųjų fortų trejetuką. Tačiau visi kiti fortai yra mažai žinomi ir jų nurodytas patrauklumas menkas.

35 pav. Kauno fortų patrauklumas (N – 196)

Kito lausimo tikslas – kad respondentai įvardytų sakralinius objektus, kurių potencialas yra kol kas neišnaudotas. Šis klausimas buvo sudarytas, remiantis „Kauno turizmo infrastruktūros plėtros studija (2012), kurioje yra pateikti prioriteto tvarka kultūrinio turizmo plėtrai svarbūs sakraliniai objektai. Klausimo atsakymui buvo pasirinkta dešimt mažiausiai svarbių sakralinių objektų, norint išsiaiškinti jų potencialą.

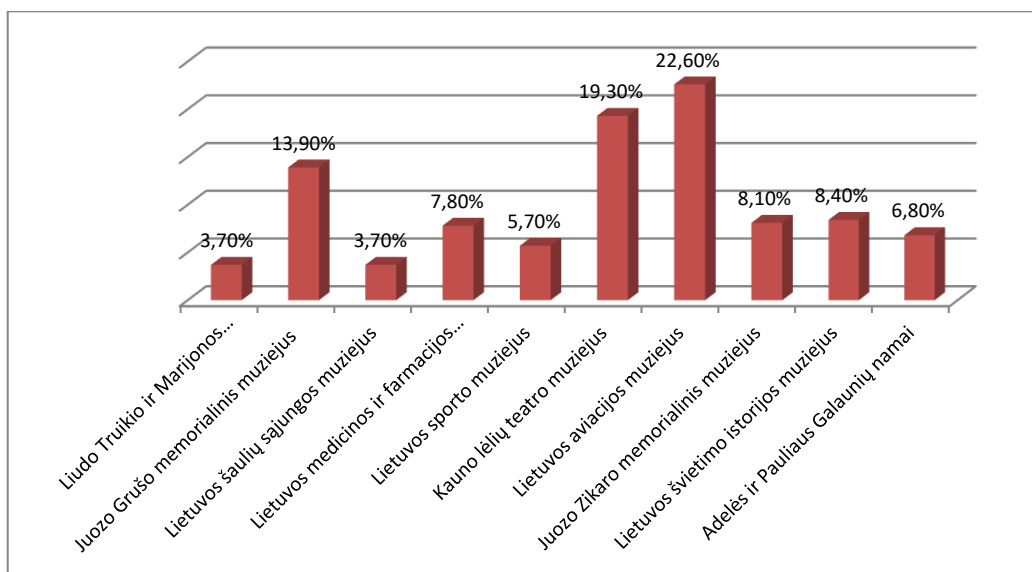
Respondentų teigimu (18,9%) įdomus ir neatrastas yra Kauno Bernardinų vienuolynas. Dauguma (18,6 %) norėtų aplankyti mečetę, Šv. Gertrūdos bažnyčią (14%), sinagogą (9,7%), Kauno vienuolyno ansamblių (9,4 %).

36 pav. Sakralinių objektų patrauklumas (N – 196)

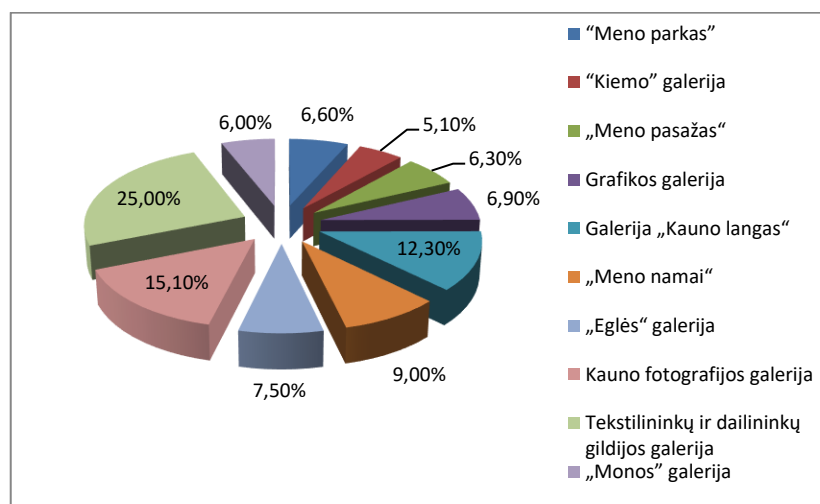
Aštuonioliktas klausimas sudarytas remiantis www.muziejai.lt pateikta statistika apie muziejų lankomumą. Atrinkti mažiausiai lankytojų per metus sulaukiantys muziejai.

Daugiausia respondentų (22, 6 %) dėmesio sulaukė Lietuvos aviacijos muziejus. Galbūt daugelis yra apie jį girdėjęs, tačiau nėra aplankęs. 19, 3% pareiškė nuomonę, jog norėtų aplankyti Kauno lėlių teatro muziejų. Galima daryti prielaidą, jog šį muziejų pasirinko mažamečius vaikus turintys respondentai. Mažiausias respondentų skaičius (tik apie 4%) norėtų aplankyti Lietuvos šaulių sąjungos muziejų ar Liudo Truikio ir Marijonos Rakauskaitės memorialinį muziejų.

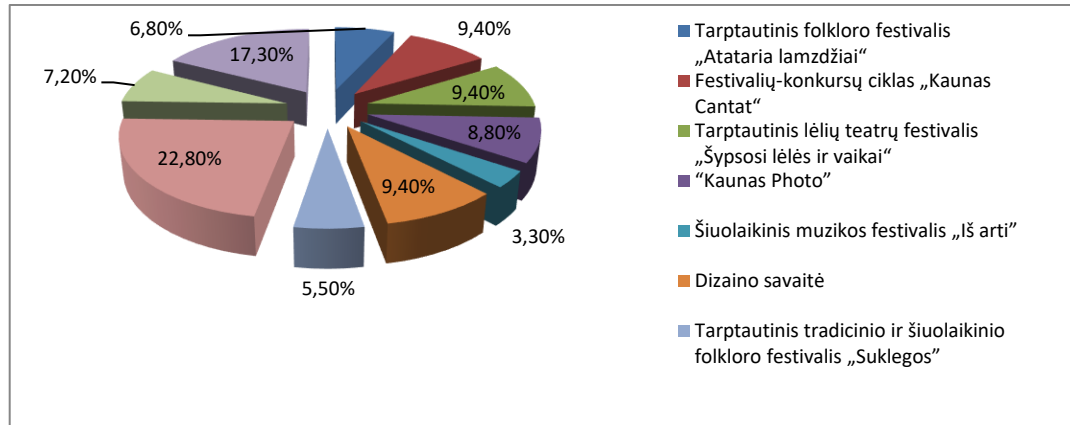
37 pav. Kauno miesto muziejų patrauklumas (N – 196)

Galerijos yra vienos iš kultūros propagavimo įstaigų. Dauguma šių galerijų yra įsikūrę miesto centre ir veikia kaip parduotuvės, tačiau jose galima pamatyti įvairių Lietuvos menininkų sukurtus darbus, įvertinti jų vertę ir autentiškumą. 25 % apklaustųjų nurodė, jog norėtų aplankyti Tekstilinkų ir dailininkų gildijos galeriją, esančią M. Valančiaus g. 21. Kol kas dar neatrasta ir įdomi yra Kauno fotografijos galerija. Norą aplankyti šią galeriją išreiškė 15,1 %. Mažiausiai patrauklios respondentams yra galerijos „Meno parkas“, „Kienio galerija“, „Meno pasažas“. Jų mažą populiarumą galima įvardinti, kaip tikslinės rinkos segmentavimas (nukreiptas į užsienio turistus), mažos reklamos sąnaudos viešosiose erdvėse, nėra rengiamų patrauklių miesto gyventojams renginių.

38 pav. Kauno miesto muziejų patrauklumas (N – 196)

Remiantis išleistu miesto gido vadovu „Šiuolaikinis Kaunas“, buvo pateiktas 20 anketos klausimas apie festivalius. Atsakymo variantuose buvo pateikti mažiau populiarūs kasmetiniai festivaliai, norint išsiaiškinti, kokią įtaką jie galėtų daryti miesto kultūrinio turizmo plėtrai.

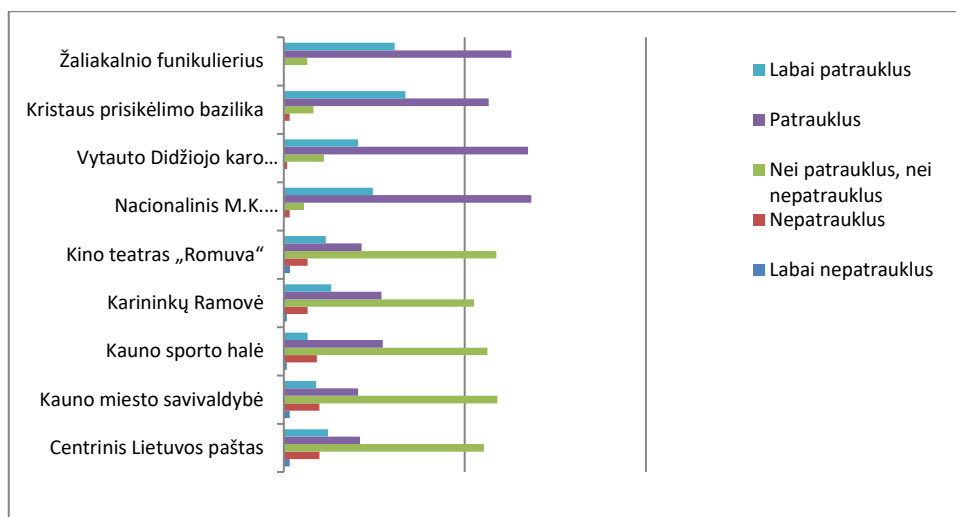

39 pav. Kauno miesto festivalių patrauklumas (N – 196)

Daugiausia teigiamų atsakymų sulaukė tarptautinis Kauno miesto kino festivalis. Šį festivalį norėtų aplankyti net 22,8 % apklaustųjų. „Kauno bienalė“ norėtų aplankyti 17,3 % respondentų. Kiti festivaliai sulaukė ženkliai mažiau dėmesio ir įvertinti mažiau nei 10 % visų apklaustųjų.

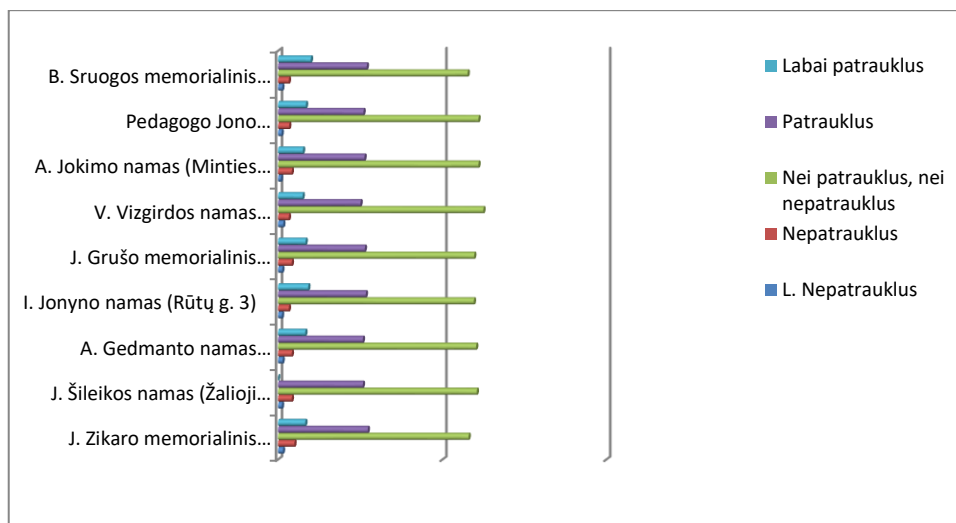
Kauno miestui siekiant populiarinti kultūrinį turizmą ir įtraukti tarpukario bei sovietmečio architektūros objektus, svarbu išsiaiškinti, kurie būtent pastatai yra patraukliausi turistui. Atsakymo variantai parinkti, remiantis Kauno miesto informacinio centro pateiktame maršrute „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ esančiais objektais.

Atsakydami į šį klausimą respondentai rinkosi skiltį „patinka“. Iš gautų rezultatų galima daryti išvadą, kad įdomiausi objektai yra šie: Nacionalinis M.K. Čiurlionio muziejus (68,3%), Vytauto Didžiojo Karo muziejus (67,5%), Žaliakalnio funikulierius (62,9%). Net 59 % apklaustųjų mano, jog Kauno miesto savivaldybės pastato neverta įtraukti į kurį nors turistinį maršrutą. Centrinis Kauno miesto paštas, Kino teatras „Romuva“, Karininkų Ramovė yra priskiriami prie neturinčių kultūrinės vertės objektų.

40 pav. Turistinio maršruto „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ patraukliausi objektai (N – 196)

22 anketos klausimas buvo sudarytas taip pat remiantis turizmo informacinio centro siūlomame maršrute esančiais objektais. Gavus rezultatus, galima teigti, jog su medinės architektūros objektais respondentai yra mažiausiai susidūrę, todėl juos įvardijo kaip neutralius.

41 pav. Turistinio maršruto „Medinė architektūra“ patraukliausi objektai (N – 196)

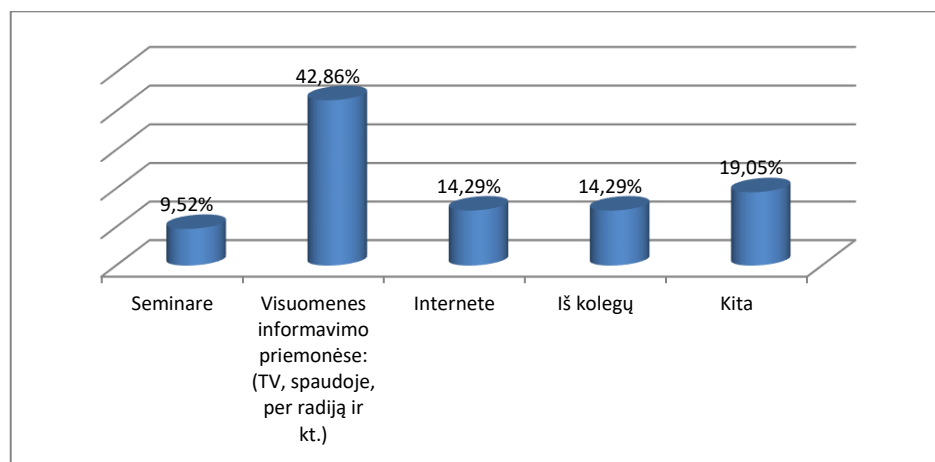
Nors anketos klausimai yra suformuluoti Kauno miesto gyventojams, tačiau į anketos klausimus atsakinėjo ir kitų miestų gyventojai. Jiems buvo pateiktos anketos norint išsiaiškinti, koks požiūris į Kauno miesto kultūrą yra iš kitų miestų perspektyvos. Suskaičiavus respondentus paaiškėjo, jog net apie 80 % anketų užpildė Kauno miesto gyventojai, iš jų 34 proc. vyrų ir 66 proc. moterų.

4.2.2. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos specialistų požiūriu

Norint išsiaiškinti, ar gyventojų kultūros poreikiai ir lūkesčiai atitinka kultūros darbuotojų viziją, buvo apklausti kultūros įstaigų ir organizacijų atstovai ir pateikti analogiški klausimai, kaip ir gyventojams.

Į pirmą klausimą *Ar žinote, kas yra kultūrinis turizmas* visi atsakė teigiamai ir paminėjo, jog nors kartą yra susidūrę su šia sąvoka.

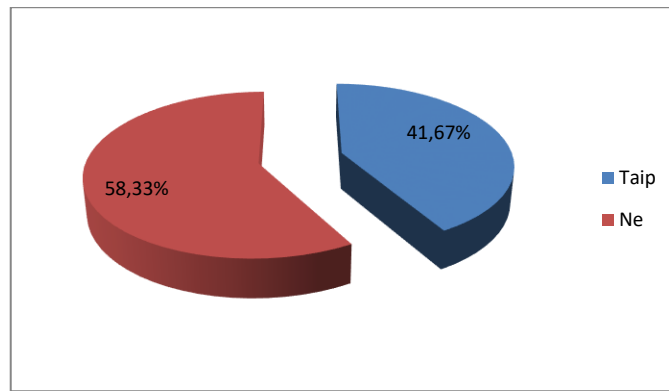
Antrojo klausimo tikslas buvo išsiaiškinti, kokių informacijos šaltinių naudodamiesi respondentai susipažino su kultūrinio turizmo sąvoka.

42 pav. Kultūrinio turizmo informacijos šaltiniai, specialistų nuomonė (N – 44)

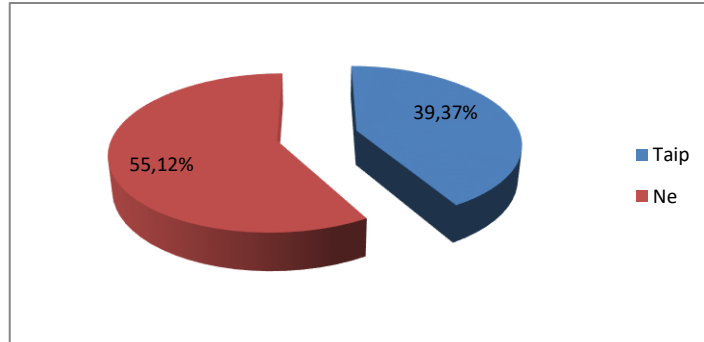
42, 86% respondentų apie kultūrinį turizmą išgirdo per visuomenines informavimo priemones. 19 % pažymėjo, kad jiems netinka nei vienas išvardytas atsakymo variantas ir nurodė kitus šaltinius, tokius kaip studijos, profesinis interesas ir pan. Vienodai procentais pasiskirstė atsakymai „internetė“ ir „iš kolegų“, kur sudarė 14, 29 % kiekvienai sričiai. Mažiau nei 10 % apklaustųjų apie kultūrinį turizmą žinių įgavo seminare.

Kultūrinio turizmo populiarumui nustatyti buvo pateiktas trečiasis anketos klausimas. Respondentų nuomonė išsiskyrė ir beveik pasidalijo po lygiai. Yra 42 % manančių, kad šiandien jau ir Lietuvoje kultūrinis turizmas gali būti įrašytas į populiariausių turizmo sričių sąrašą. Apie 60 % yra nuomonės, jog kol kas kultūrinis turizmas sunkiai skinasi kelią turizmo versle.

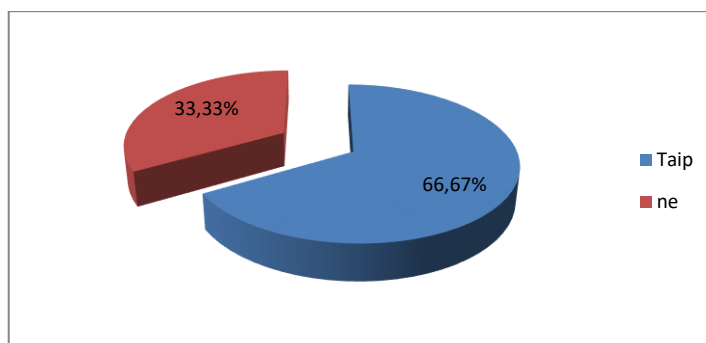
43 pav. Kultūrinio turizmo populiarumas, specialistų nuomonė (N – 44)

Ketvirto klausimo tikslas buvo nustatyti, ar žmonės, dirbantys kultūros ir turizmo srityse, gauna pakankamai profesinių žinių apie kultūrinį turizmą. Daugiau kaip pusė apklaustųjų (55,12%), teigė, kad jie norėtų gauti daugiau informacijos apie kultūrinį turizmą. Šiam teiginiui pritariančios respondentai susiduria su informacijos stygiu, kultūrinio turizmo tema. Nors ir yra 40 % manančių, kad informacijos pakankamai jų profesinėje veikloje, tačiau kultūros įstaigų darbuotojai turėtų rengti daugiau seminarų, bei mokymų kultūrinio turizmo tema.

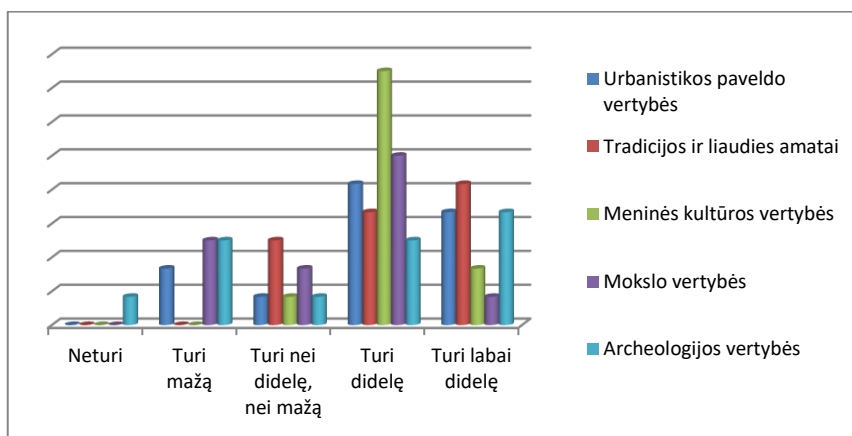
44 pav. Kultūrinio turizmo informacijos pakankamumas, specialistų nuomonė (N – 44)

Svarbu išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie lankytojų domėjimąsi kultūra ir kultūrinio turizmo sampratą. Apie 70 % yra manančių, kad šiandienis kultūros lankytojas yra mažai besidomintis kultūriniu turizmu. Šie tyrimo rezultatai gali būti siejami su kultūrinio turizmo mažu populiarinimu mūsų šalyje. Trečdalis ekspertų sutiko su teiginiu, kad šiuolaikinis kultūros įstaigų lankytojas yra besidomintis kultūra ir apie kultūrinį turizmą turi bent tiek žinių. Šio atsakymo rezultatai lemia pačių specialistų patirtį, bendraujant su lankytojais.

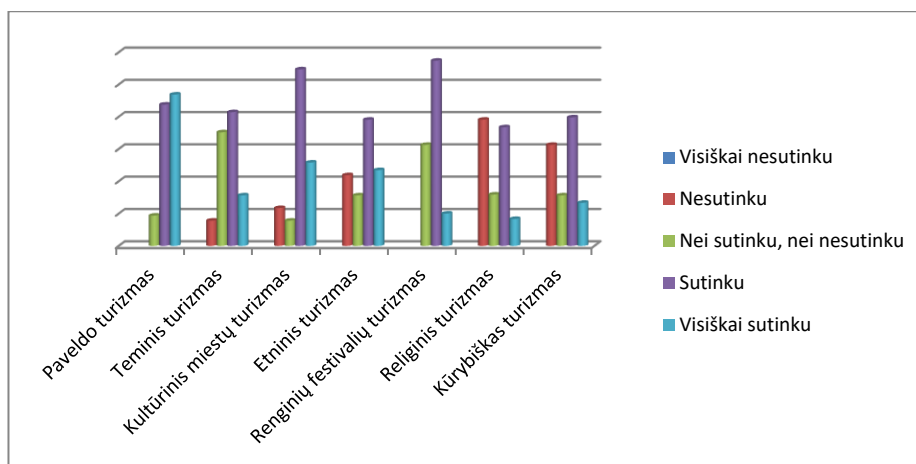
45 pav. Lankytojų žinios apie kultūrinį turizmą, specialistų nuomonė (N – 44)

Šeštu klausimu buvo norima išsiaiškinti, kokie kultūros ištekliai yra svarbūs kultūriniam turizmui ir kurie iš jų yra patraukliausi lankytojams. Atliktas tyrimas parodė, kad, ekspertų nuomone, didžiausią reikšmę turi meninės kultūros vertybės. Šiam teiginiui pritarė 75 % apklaustųjų. 50 % teigia, jog mokslo vertybės yra svarbios kultūriniam turizmui. Archeologinės vertybės buvo nurodytos kaip mažiausią svarbą turinčios kultūriniam turizmui.

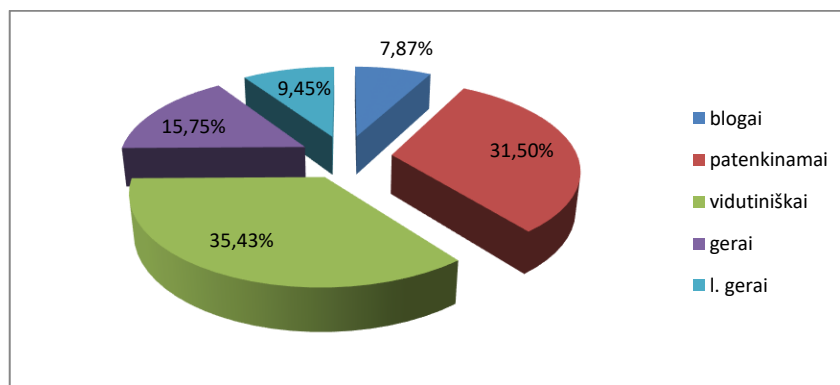
46 pav. Kultūrinių išteklių svarba kultūriniam turizmui, specialistų nuomonė (N – 44)

Septinto klausimo tikslas – pagal kultūrinio turizmo rūšis išsiaiškinti, kokia ekspertų nuomonė apie kultūrinio turizmo ryšį su kitomis turizmo sritimis. Daugiausia apklaustųjų (57, 38 %) pareiškė, kad festivalių renginių turizmas yra glaudžiausiai susietas su kultūriniu turizmu. 54, 69 % apklaustųjų pritaria teiginiui, kad kultūrinis miestų turizmas yra neatsiejamas nuo kultūrinio turizmo srities. Skiltyje „visiškai sutinku“ paveldo turizmą paminėjo net 46,88 % respondentų. Teminis turizmas užima neutralią poziciją, ir su šiuo teiginiu sutinka 35 % respondentų. Religinį turizmą iš kultūrinio turizmo sąrašo išbrauktų 39 % apklaustųjų.

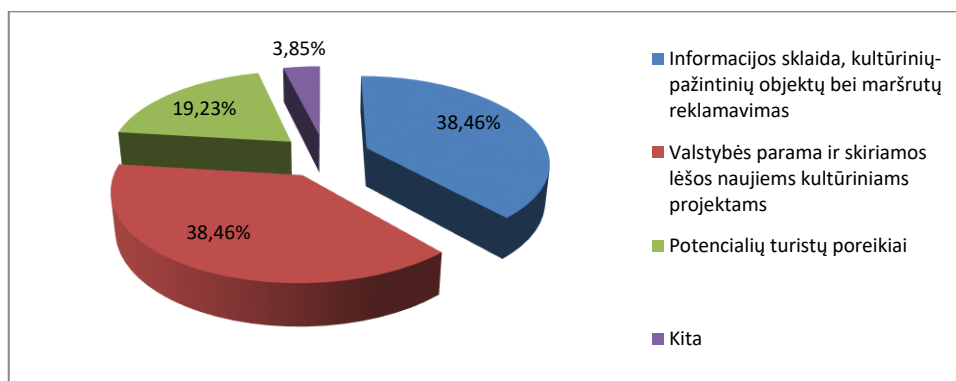
47 pav. Kultūrinio turizmo ryšys su kitomis turizmo sritimis, specialistų nuomonė (N – 44)

Šiuo klausimu buvo norima įvardinti Kauno miesto savivaldybės kultūrinio turizmo būklę ir atskleisti esama problemas mieste. Didžioji dalis respondentų (35,43%) įvertino kultūrinio turizmo infrastruktūros būklę vidutiniškai. Įvardijamos tokios priežastys, kaip pasenusios edukacinės programos, trūksta novatoriškumo bei originalumo. Tačiau kita dalis (15, 75%) respondentų mano, jog kultūrinių objektų pasiūla didelė, tačiau ne visi jei pritaikyti kultūrinio turizmo programoms.

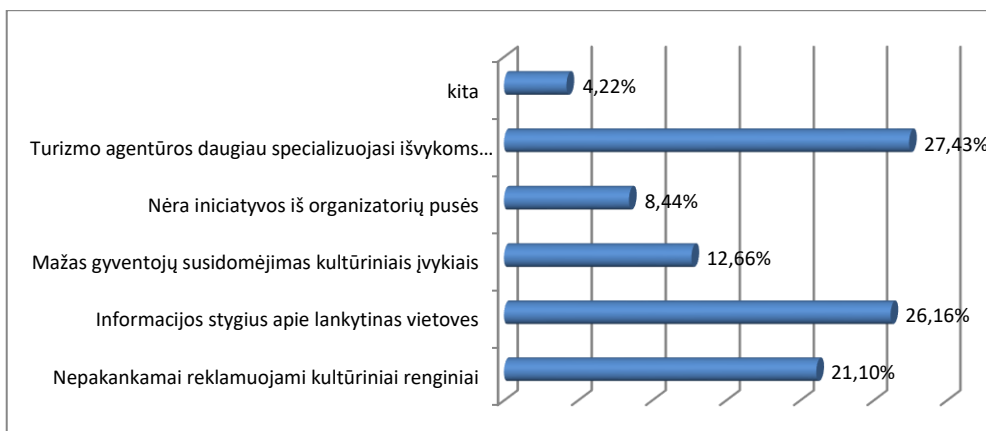
48 pav. Kultūrinio turizmo infrastruktūros esamos būklės vertinimas, specialistų nuomonė (N – 44)

Dešimtu klausimu buvo norima išsiaiškinti, kas daro didžiausią įtaką tam, jog kultūrinis turizmas Lietuvoje populiarėtų. Iš trijų galimų variantų dažniausiai yra nurodyta valstybės parama ir skiriamos lėšos kultūriniais projektams. Su šiuo teiginiu sutinka 58,46%. Antras pagal svarbą teiginys yra informacijos sklaida, kultūrinių – pažintinių objektų bei maršrutų reklamavimas. 19, 2 % mano, jog reklama daro įtaką turistų keliavimo įpročiams. Kaip alternatyva galimiems atsakymams yra nurodyta finansiniai aspektai.

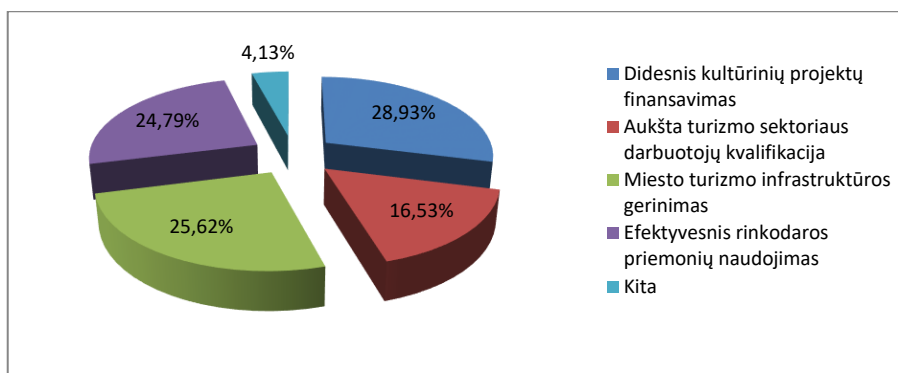
49 pav. Kultūrinio turizmo plėtros veiksniai, specialistų nuomonė (N – 44)

Vienuoliktas klausimas buvo pateiktas, norint išsiaiškinti, kokios priežastys trukdo kultūrinio turizmo plėtrai Lietuvoje. Dauguma apklaustųjų (27,43%), kaip ir miesto gyventojai, nurodė, kad turizmo agentūros mažai dėmesio skiria vietiniam turizmui ir nepopuliarina kultūrinių objektų lankymo. Taip pat viena iš pagrindinių priežasčių yra informacijos stoka apie lankytinas vietas. Šį faktorių nurodė 26,16 % respondentų.

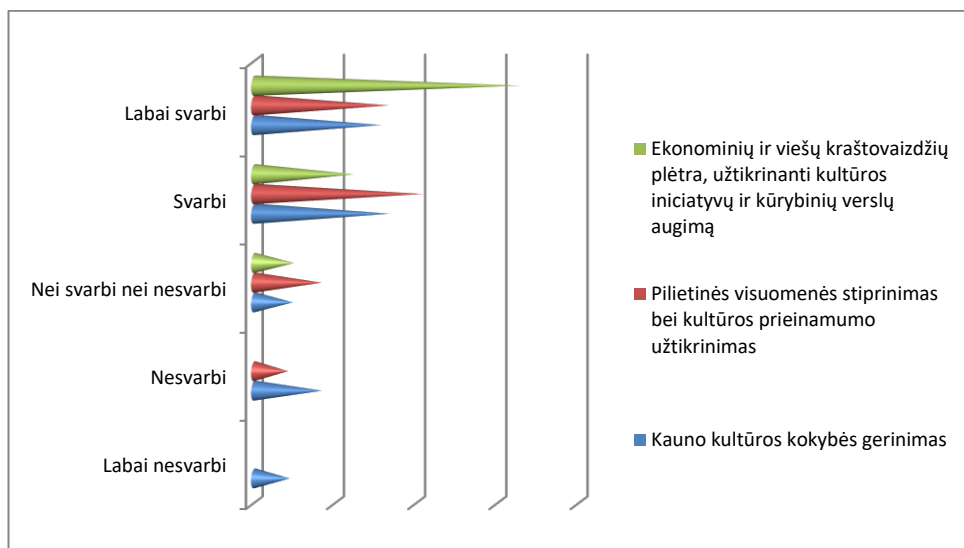
50 pav. Kultūrinio turizmo plėtrą stabdantys veiksniai, specialistų nuomonė (N – 44)

Kultūrinio turizmo efektyvumo skatinimo rodikliai buvo nurodyti šie: didesnis kultūrinių projektų finansavimas (28,9%), aukšta turizmo sektoriaus darbuotojų kvalifikacija (16,5%), miesto turizmo infrastruktūros gerinimas (25,6%), efektyvesnis rinkodaros priemonių naudojimas (24,8%). Iš pateiktų rodiklių galima daryti prielaidą, jog ekspertai, kaip ir gyventojai, mano, jog kultūrinio turizmo plėtrai svarbus yra finansavimas.

51 pav. Efektyvesnio kultūrinio turizmo plėtros skatinimo rodikliai, specialistų nuomonė (N – 44)

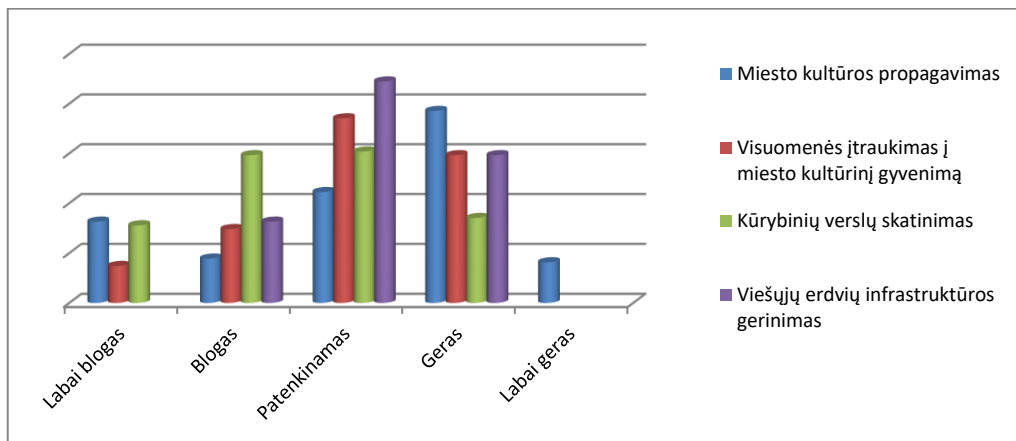
Tyrimo metu buvo norima išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie kultūrinio turizmo plėtros prioritetines sritis. Pagal tyrimo rezultatus (žr. 51 pav.) galima teigti, jog ekspertai mano, kad svarbiausia sritis yra ekonominių ir viešų kraštovaizdžių plėtra (65,6%). Kita nurodyta prioritetinė sritis yra pilietinės visuomenės stiprinimas bei kultūros prieinamumo užtikrinimas. Šiam teiginiui pritaria 41, 7% respondentų. Mažiausiai specialistų mano (31,4 %), jog kultūros kokybės gerinimas prisidės prie kultūrinės plėtros gerinimo

52 pav. Kultūrinio turizmo plėtros prioritetinės sritys pagal svarbą, specialistų nuomonė (N – 44)

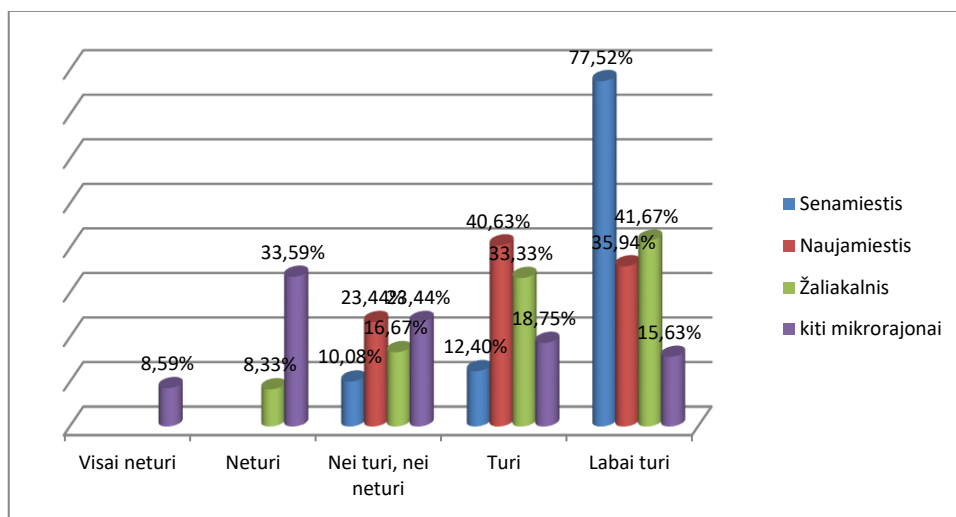
Keturiolikto klausimo tikslas išsiaiškinti, kokia ekspertų nuomonė apie esamų kultūrinio turizmo prioritetinių sričių būklę. Daugiausia respondentų (38,5 %) mano, jog šiandien daugiausia dėmesio yra skiriama miesto kultūros propagavimui. Nepaisant šių rezultatų, 52 paveiksle pateikti rodikliai teigia, kad ekspertai visas keturias išvardytas sritis įvertina kaip patenkinamos būklės. Šioje kategorijoje atsakymai pasiskirsto taip: „viešųjų erdvių infrastruktūros gerinimas“ – 44,4%, visuomenės įtraukimas į miesto kultūrinį gyvenimą – 37 %, „kultūrinių verslų skatinimas“ – 30,4 %, „miesto kultūros propagavimas“ 22,

2 %. Daugiausia neigiamo vertinimo sulaukė „miesto kultūros propagavimas“. Už šį teiginį pasisakė 16,3 % visų dalyvavusiųjų apklausoje.

53 pav. Kultūrinio turizmo prioritetinių sričių būklės vertinimas, specialistų nuomonė (N – 44)

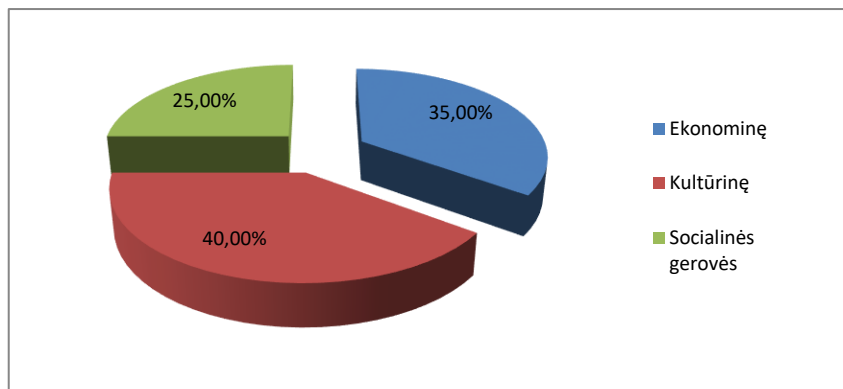
Klausimas apie miesto teritorijų potencialą specialistams buvo pateiktas suformuluotas taip pat, kaip ir gyventojams. Yra labai svarbu išsiaiškinti, ką mano specialistai apie paraiškoje „Kaunas – šiuolaikinė sostinė 2022“ pateiktas vizijas įtraukti mikrorajonus į kultūrinį gyvenimą. Daugiausia respondentų, net 77,5 % , pasisako, jog senamiestis išlieka pati patraukliausia vietoje turistams. Antroje vietoje (41,7) yra Žaliakalnis, trečioje vietoje (35,9) pagal populiarumą lieka naujamiestis. Deja, kaip ir gyventojai, specialistai pasisako už mikrorajonų potencialo neturėjimą (skiltis „ neturi“ – 33,6%).

54 pav. Kauno miesto teritorijų potencialas kultūrinio turizmo plėtrai, specialistų nuomonė (N – 44)

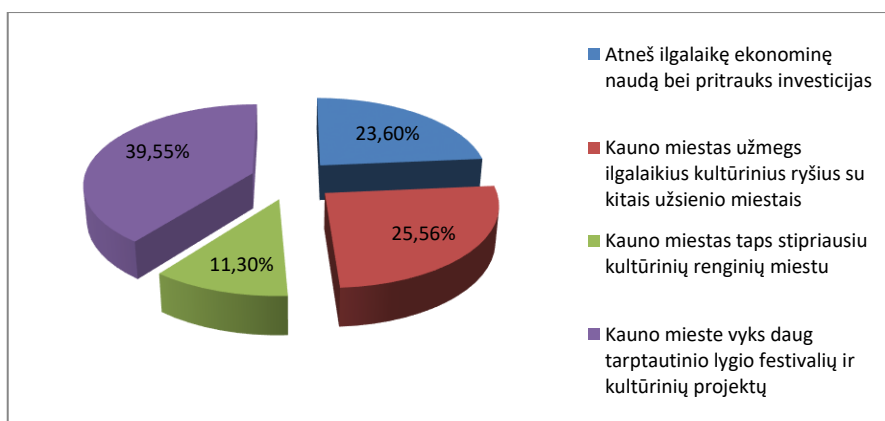
Respondentų buvo klausama, su kokiomis viltimis yra siejamas projektas „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“. Atsakymą buvo galima pasirinkti iš trijų teiginių: „ekonominę“, „kultūrinę“ ar

„socialinės gerovės”. Dauguma apklaustųjų sieja šį projektą su kultūrine nauda, todėl net 40 %, respondentų pasisakė už šį faktorių. Respondentai išvelgia ir ekonominės naudos elementus bei už šią nuomonę pasisakė 35 % . Mažiausiai yra manančių, kad minėtasis projektas atneš ne tik ekonominę, kultūrinę naudą, bet ir socialinę gerovę. Šiam teiginiui pritarė tik 25 % .

55 pav. Projekto „Kaunas –Europos kultūros sostinė 2022 “ nauda miestui, specialistų nuomonė (N – 44)

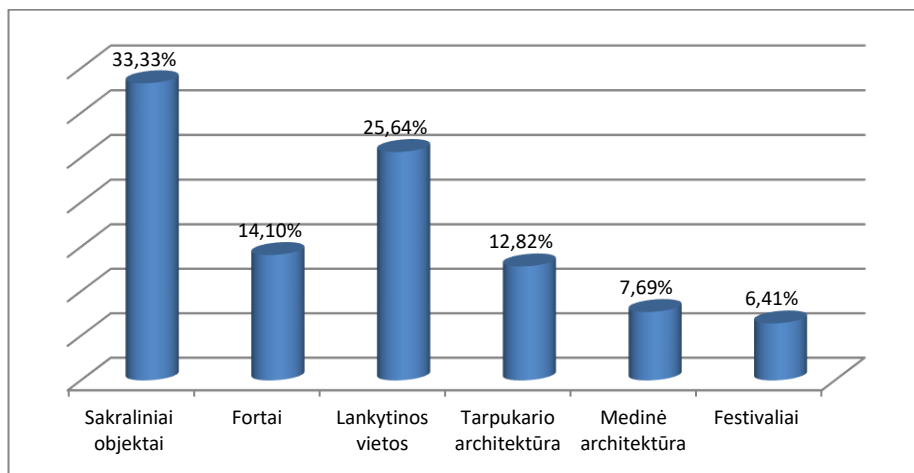
Kitu klausimu buvo norima išsiaiškinti, su kokiomis ilgalaikėmis viltimis specialistai sieja projektą „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022 “. Respondentai didžiausias viltis sieja su kultūrinių projektų įvairove ir festivalių gausa. Už tai pasisakė 39, 5% apklaustųjų. Už ilgalaikius kultūrinius ryšius pasisakė 25,6 %, apklaustųjų. Ekonominę naudą išvelgia 26, 6 % respondentų.

56 pav. Projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ ilgalaikės perspektyvos, specialistų nuomonė (N – 44)

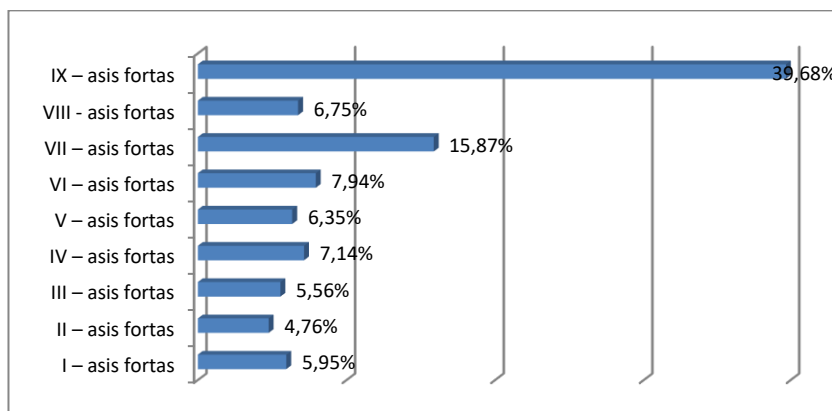
Aštuonioliktą klausimą buvo norima išsiaiškinti specialistų nuomonę apie patraukliausias lankytinų objektų grupes. Gauti klausimo rezultatai bus gretinami su gyventojų išreikšta nuomone ir į juos bus atsižvelgta, rengiant baigiamojo projekto rekomendacijas.

Dauguma (33,3%) mano, jog patraukliausi turistams yra sakraliniai objektai. Taip pat lankytinos vietos (tokios, kaip Laisvės paminklas, Rotušės aikštė) pritraukia daug turistų. Už šį teiginį pasisako 25,6 % respondentų. Specialistai mano, kad fortai nebūtų patraukliausi ir lankomiausi objektai turistiniame maršrute. Jie pagal lankomumą užima trečią vietą. Tarpukario architektūra galėtų sudominti turistus, tačiau dar reikėtų išnaudoti visas rinkodaros priemones, kad taptų patraukli. Tokios nuomonės yra 12,8 %. Mažiausiai respondentų (6,4 %) yra manančių, kad turistus į Kauną priviliotų įvairaus žanro festivaliai ar šventės.

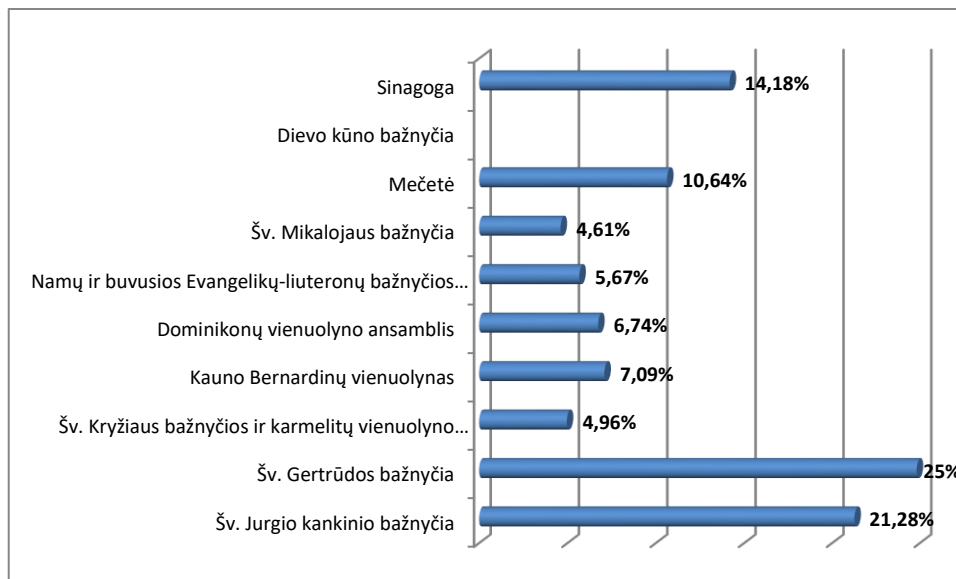
57 pav. Patraukliausios Kauno miesto lankytinų objektų grupės, specialistų nuomonė (N – 44)

Klausimas apie fortų populiarumą ir lankomumą buvo skirtas specialistams, norint išsiaiškinti, ar kultūros įstaigų atstovai numano turistų lūkesčius, ir ar prireikus jų pagalbos populiarinant fortų sistemą, užtektų profesinės iniciatyvos. Pateiktame paveiksle (žr. 58 pav.) akivaizdžiai matoma, jog IX–asis fortas yra priskiriamas prie patraukliausių. Šiuos rezultatus sąlygoja IX– ojo forto istorija, daug metų jame esantis muziejus ir jo pristatymas visuomenei. VII pagal patrauklumą užima antrą vietą, tačiau manančių, kad šis fortas taps toks pat populiarus, kai ir pirmasis, mano tik 15,8% specialistų.

58 pav. Kauno fortų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44)

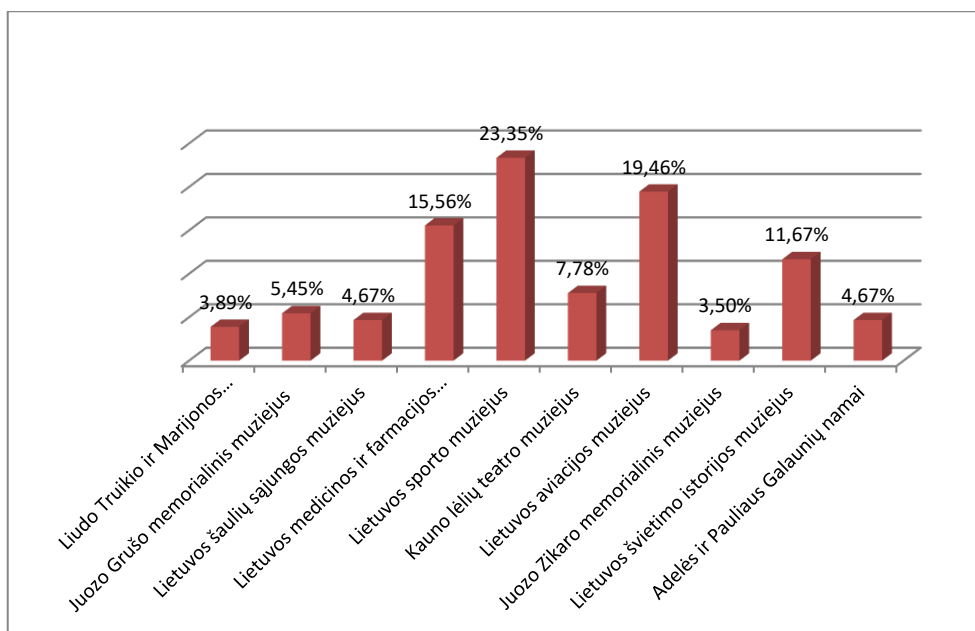
Klausimas apie Kauno miesto sakralinių objektų lankomumą atskleidė neišnaudotą kultūros objektų potencialą. Respondentų teigimu (25%), turistams būtų įdomi Šv. Gertrūdos bažnytelė; taip pat ne vienas mielai užsuktų ir į Šv. Jurgio kankinio bažnyčią (21,3 %). Prie patrauklių objektų sąrašo yra priskiriama sinagoga (14,2%) bei mečetė (10,6 %).

59 pav. Sakralinių objektų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44)

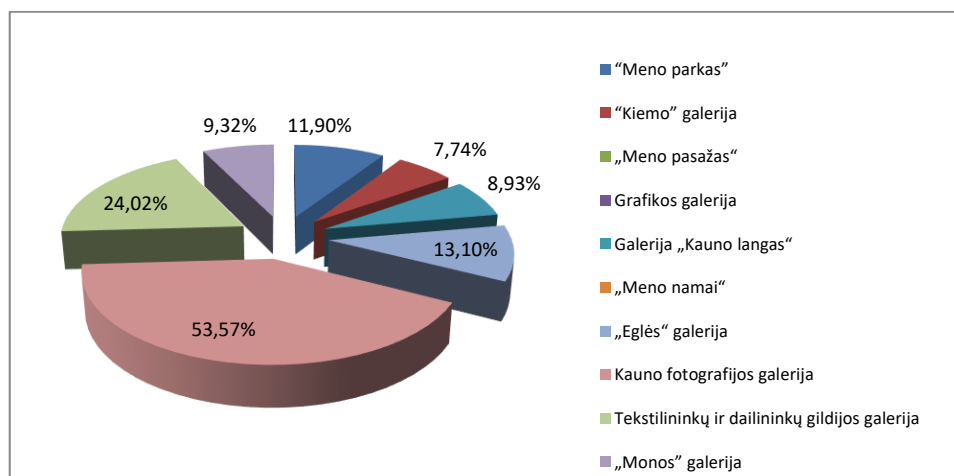
Specialistų buvo prašoma nurodyti savo nuomonę apie labiausiai patrauklius muziejus lankytojams iš pateiktų muziejų pavadinimų.

Daugiausia respondentų (23, 3 %) įvardijo Lietuvos sporto muziejų. Jų manymu, šis muziejus yra įdomus lankytojams, tačiau neišnaudoja visų savo patrauklumo galimybių. Aviacijos muziejus taip pat priskiriamas prie patrauklių muziejų sąrašo. Už tai pasisakė 19,5 %. Specialistų teigimu (11, 7%), Lietuvos švietimo istorijos muziejus taip pat galėtų pritraukti nemažai lankytojų. Šio klausimo rezultatai (žr. 60 pav.), priešingai nei gyventojų apklausos duomenys, parodė, jog Kauno lėlių teatro muziejus nebūtų patrauklus lankytojui. Specialistų nuomone, įdomus galėtų būti ir Lietuvos medicinos ir farmacijos muziejus. Jų manymu, šis muziejus turi įdomius ir autentiškus eksponatus, bei neišnaudoja visų galimų savo stiprybių. Respondentų nuomone, mažiausiai patrauklūs lankytojui yra memorialiniai muziejai. Tačiau, kaip ir gyventojų apklausa, šio klausimo rezultatai, tik patvirtina, jog Kaunas turi daug įdomių ir autentiškų muziejų, tačiau reikia išnaudoti jų potencialą, bei parengus naujosios vadybos modelį, pritraukti daugiau lankytojų į muziejus.

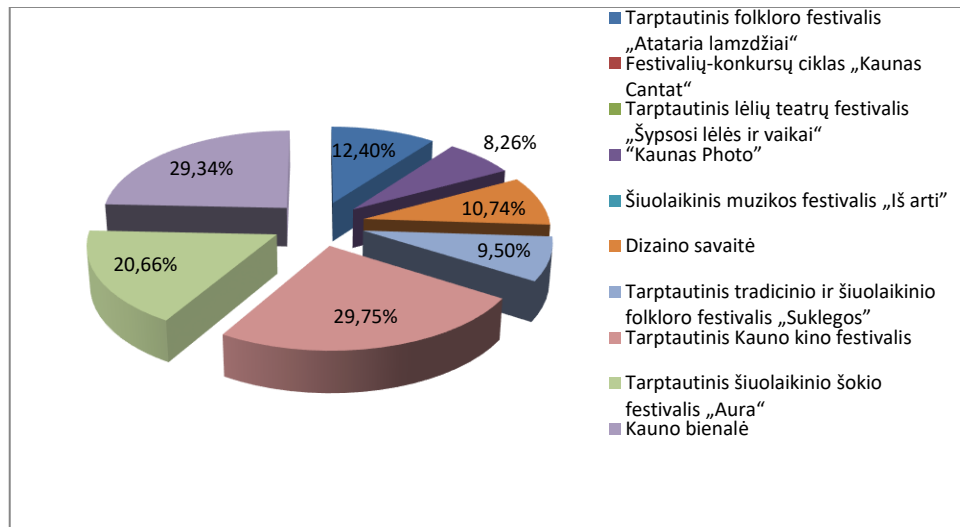
60 pav. Kauno miesto muziejų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44)

Klausimo apie galerijas tikslas yra numatyti, kurios galerijos galėtų būti įtrauktos į turistinius maršrutus ir kurias specialistai mato kaip neišnaudotas galimybes pritraukti turistus. Daugiau nei pusė apklaustųjų pasisakė už Kauno fotografijos galeriją. Tą nurodė 53,6 % . Tekstilinių ir dailininkų gildijos galerija taip pat būtų patraukli turistams. Šiam teiginiui pritarė 24 % respondentų. Mažiausiai turistų dėmesio sulauktų galerijos „Meno parkas“, „Kienio galerija“, „Kauno langas“. Šio kalusimo rezultatai yra labai panašūs į gyventojų gautus rezultatus ir mažiausiai patrauklių galerijų trūkumai galimi įvardinti tokie patys, kaip minėti ankstesniajame tyrime.

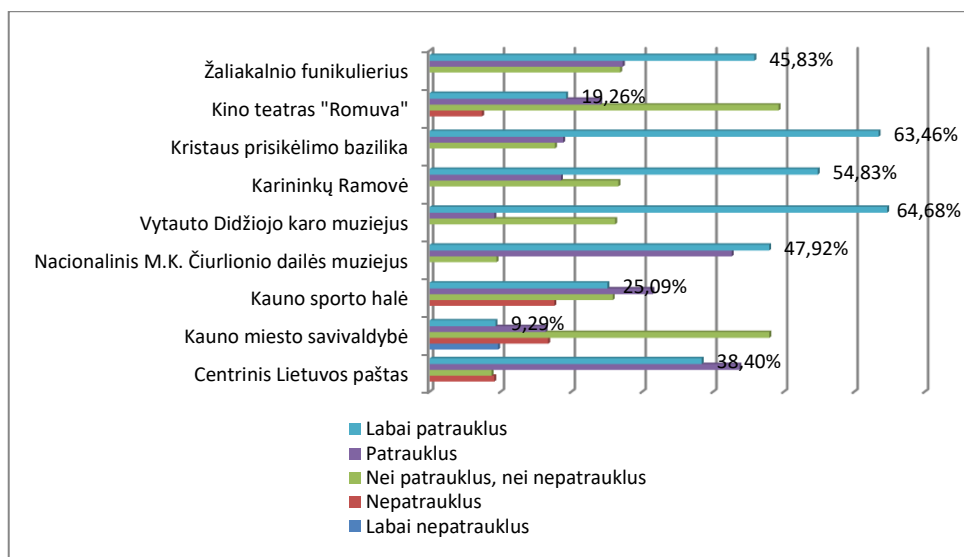
61 pav. Kauno miesto galerijų patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44)

Dvidešimt trečio klausimo tikslas apie lankomiausius festivalius buvo suformuluotas norint išsiaiškinti, kurie festivaliai gali pritraukti turistų bei vietos gyventojų. Daugiausia pasisakė už tarptautinį Kauno kino festivalį bei Kauno bienalę (apytiksliai po 30 %). Kaip geras kultūrinio turizmo plėtrai turintis perspektyvas buvo įvardytas ir tarptautinis šiuolaikinio šokio festivalis „ Aura“. Visi kiti išvardinti festivaliai, kaip ir gyventojų tyrime, specialistams atrodo nepatrauklūs ir mažai pritraukiantys lankytojų. Atlikus šį tyrimą, galima daryti išvadą, kad visiems likusiems festivaliams, reiktų keisti savo rinkodarą, plėsti lankytojų auditoriją, bei per edukacines programas pritraukti naujų stebėtojų.

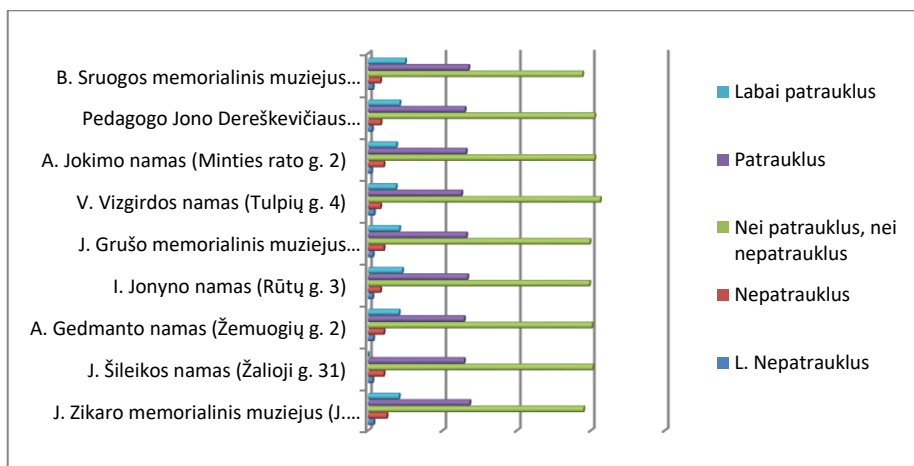
62 pav. Kauno miesto festivalių patrauklumas, specialistų nuomonė (N – 44)

Pateiktas klausimas apie maršruto „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ siūlomus objektus yra svarbus tuo, kad šio klausimo atsakymai gali padėti formuluoti tolimesnes Kauno miesto kultūrinio turizmo plėtros perspektyvas. Daugiausiai respondentų teigia, jog patraukliausias turistams architektūrinis objektas yra Vytauto Didžiojo karo muziejus. Šiam teiginiui pritarė 64,8%. Taip pat specialistai mano, jog Kristaus prisikėlimo bažnyčia būtų dažniau lankoma, jei šį objektą įtrauktų į populiariausiųjų sąrašą. Nacionalinis M.K. Čiurlionio muziejus bei Žaliakalnio funikulierius taip pat patenka į specialistų nuomone patraukliausių objektų sąrašą. Tačiau tokie pastatai, kaip kino teatras „Romuva“, centrinis Lietuvos paštas nėra įdomūs lankytojams ir jų neverta įtraukti į miesto naujai rengiamus turistinius maršrutus.

63 pav. Turistinio maršruto „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ patraukliausi objektai, specialistų nuomonė (N – 44)

25 klausimu buvo norima išsiaiškinti specialistų nuomonę apie turistinio maršruto „Medinė architektūra“ populiariausius objektus. Klausime buvo pateikti dešimt objektų. Respondentų nuomonės šiuo klausimu išsiskyrė. Daugiau kaip pusę apklaustųjų (52%) įvardijo, jog nurodyti objektai turistui yra neįdomūs ir nepatrauklūs. Trečdalis respondentų (apie 30 %) teigia, jog, jų nuomone, šie objektai gali pritraukti daugiau turistų, panaudojus rinkodaros priemones. Tokių atsakymų rezultatus lemia du faktoriai– kadangi dauguma respondentų yra muziejininkai, tai jų požiūris į muziejus yra teigiamas. Antra respondentų grupė nėra gerai susipažinusi su nurodytais objektais, todėl šių respondentų atsakymai yra neutralūs.

64 pav. Turistinio maršruto „Medinė architektūra“ patraukliausi objektai, specialistų nuomonė (N – 44) .

Specialistų anketos pabaigoje buvo pateikti demografiniai klausimai apie lytį bei darbo patirtį jų srityje. Atlikus duomenų analizę, paaiškėjo, kad 30 proc. kultūros įstaigose dirba vyrai, o net 70 % moterų. Specialistų darbo patirtis, yra labai įvairi. Dauguma iš jų (56 %) įvardija, jog savo srityje dirba daugiau nei 15 metų. Kita dalis apklaustųjų (28 %) kultūros srityje dirba 5 ir daugiau metų. 16 % nurodė, kad šioje srityje yra dar beveik naujokai ir dirba 1 – 3 metus.

Atlikus Kauno miesto gyventojų ir miesto svečių, bei kultūros įstaigų specialistų empirinį tyrimą, galima daryti išvadą, kad kultūrinis turizmas kol kas Lietuvoje yra mažai žinomas. Taip pat įvertinus to priežastys, paaiškėjo, kad yra mažai reklamuojami kultūriniai objektai, bei pačių gyventojų susidomėjimas vietos paveldo stoka. Iš pateiktos specialistų nuomonės apie Kauno miesto kultūros prioritetinių sričių būklę, galima daryti išvadą, kad miesto kultūros propagavimas vyksta vangiai. Gyventojų apklausa parodė, kad būtinas miesto kokybės gerinimas, bei pilietinės iniciatyvos stiprinimas. Tyrimas taip pat atskleidė patraukliausias kultūriniam turizmui esamas teritorijas. Tiek gyventojai, tiek ir specialistai projektą „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ sieja su ilgalaikę kultūrinę bei ekonomine nauda miestui. Taip pat tyrimas atskleidė, kad kol kas fortų infrastruktūra nėra išvystyta, labiausiai turistus domina sakralinės kilmės objektai, o medinė architektūra išlieka nepatraukli ir užmiršta.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į teorinės tyrimo objekto analizės ir empirinio tyrimo rezultatus suformuluotos rekomendacijos kultūrinio turizmo plėtrą įgyvendinančioms institucijoms:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

Remti ir populiarinti šalies kultūrą įvairiomis priemonėmis: suteikti finansinę paskatą kultūriniam renginiams, vykstantiems įvairiuose šalies regionuose; reprezentuoti šalį tarptautiniuose projektuose; skatinti kultūrinio turizmo objektų prieinamumą įvairioms socialinėms grupėms.

2. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijai:

Religinį bei festivalių turizmą įtraukti į Lietuvos turizmo rinkodaros strategiją (2021 – 2025 m.) ir numatyti priemones, kaip šias sritis populiarinti šalies bei užsienio rinkose. Pavesti valstybiniam turizmo departamentui aktyviai reklamuoti kultūrinius objektus bei teminius maršrutus valstybiniu ir regioniniu lygiu. Empirinio tyrimo metu buvo atskleista, kad urbanistikos ir archeologinės vertybės šiuo metu yra nepatrauklios lankytojams, todėl šias vertybes būtina atnaujinti, įvairiais būdais reprezentuoti regionuose.

3. Kauno miesto savivaldybei:

Propaguoti vietos bendruomenės įtraukimą į miesto kultūrinį gyvenimą; skatinti kūrybinių verslų steigimą mieste bei jo regione. Kadangi kultūrinio turizmo plėtrai svarbi miesto infrastruktūra, todėl Kauno miesto savivaldybei rekomenduojama didelį dėmesį skirti Senamiesčio bei Naujamiesčio infrastruktūrai gerintibei atnaujinti likusias miesto viešąsias erdves. Kalbant apie kultūros kokybės gerinimą mieste, siūloma miesto savivaldybei skirti finansinių lėšų tarptautiniams festivaliams rengti bei esamų miesto renginių kokybei gerinti.

4. Kauno miesto savivaldybės Kultūros ir Kultūros paveldo skyriams:

Miesto tvirtovės fortus susieti į bendrą visumą ir pateikti turistams, kaip vieną patraukliausių maršrutų mieste. Kartu su savivaldybės administracija skirti finansinių lėšų fortų infrastruktūrai atnaujinti, bei inicijuoti kiekvieno jų internetinės svetainės sukūrimą. Gyventojų bei miesto svečių apklausa atskleidė, kad sakralinių objektų grupėje labiausiai norimi aplankyti objektai yra mečetė bei Kauno Bernardinų vienuolynas. Remiantis šia informacija, rekomenduojama Kauno miesto savivaldybės Kultūros skyriui bendradarbiaujant su miesto turizmo informacijos centru populiarinti šiuos objektus ir juos įtraukti į populiariausius miesto siūlomus maršrutus.

5. Kauno miesto turizmo informacijos centrui:

IX – ajį fortą pristatyti, kaip vieną unikaliausių muziejų mieste ir jį įtraukti į tarptautinius bei vietos maršrutus. Lietuvos aviacijos muziejų reprezentuoti kaip išskirtinius eksponatus pateikiantį muziejų. Taip

pat rekomenduojama populiarinti meno galerijas, jas įtraukiant į tematinius maršrutus. Pateikti atvystantiems turistams ir miesto gyventojams specialius maršrutus, kuriuose pagrindinis akcentas būtų miesto festivaliai, tokie kaip „Suklegos“ ar folkloro festivalis „Atataria lamzdžiai“. Skatinti „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ maršrute esančių objektų – Karininkų Romovės, Kauno miesto centrinio pašto bei kino teatro „Romuva“ populiarumą. Norint didinti memorialinių muziejų lankomumą, siūloma miesto turizmo informacijos centrui, kartu su muziejais rengti edukacines programas, kurios būtų patrauklios ne tik vietos gyventojams, bet ir užsienio svečiams.

IŠVADOS

Mokslo darbų analizė atskleidė, kad bendrąja prasme kultūrinį turizmą galima apibūdinti, kaip kelionę kultūriniais tikslais. Kiekvienais metais šiai sričiai populiarėjant, kultūrinis turizmas įgauna vis daugiau daugiafunkcionalumo ir daugialypumo aspektų. Šiandien jis tapatinamas su autentiškumu, aukštąja kultūra ir darnia plėtra. Išnagrinėjus kultūrinio turizmo sąsajas su paveldo turizmu, suformuluota koncepcija, jog kultūrinis turizmas yra neatsiejama paveldo dalis, todėl šios dvi sąvokos viena kitą papildo. Kultūrinio turizmo plėtros dėka yra išsaugomos kultūrinės vertybės, regione skatinama ekonominė plėtra bei puoselėjamos šalies tradicijos. Kultūrinio turizmo plėtrai įtakos turi socialiniai, ekonominiai ir sociokultūriniai veiksniai. Jei plėtra vystoma nesubalansuotai, kultūrinis turizmas gali regionui atnešti neigiamą sociokultūrinį poveikį. Todėl regione reikia užtikrinti darnaus kultūrinio turizmo vystymosi principus. Prie šios darnos prisideda ir Lietuvos kultūros politikos gairės, kuriose akcentuojami darnumo, integralumo bei novatoriškumo principai.

Lietuvoje kultūrinio turizmo plėtros įgyvendinimas grindžiamas tarptautiniais dokumentais ir Lietuvos Respublikos įstatymais, strategijomis bei įvairiomis programomis. Atlikus išsamią kultūrinio turizmo plėtros teisinių aktų analizę, galima teigti, kad tarptautiniuose dokumentuose pasigendama konkrečių suformuluotų kultūrinio turizmo vystymuisi priemonių regione ar tam tikroje šalyje. Lietuvoje nėra parengtas kultūrinio turizmo įstatymo projektas, kuris apibrėžtų pagrindines kultūrinio turizmo plėtros gaires šalyje. Nors Lietuvoje kultūrinį turizmą reglamentuoja ne vienas įstatymas, tačiau ši sritis juose nepabrėžiama ir išsamiai nenagrinėjama. Pastebima, kad nacionalinėje turizmo plėtros (2014) ir regionų kultūros plėtros (2011) programose, kultūrinio turizmo plėtra yra labiau sukoncentruota į atskirus regionus, o ne šalį. Dauguma šalies strateginių planavimo dokumentų ruošiami neatsižvelgiant į pagrindinius nacionalinės turizmo plėtros programoje išsikeltus prioritetus, jų planavimas bei priemonių vykdymas yra labiau grindžiamas ekonomine nauda neakcentuojant darnumo principų.

Atlikus Kauno miesto kultūrinio turizmo situacijos analizę, išryškėjo, kad miestas pasižymi kultūrinių objektų turtingumu. Jis yra strategiškai patogioje vietoje, todėl turi visas galimybes tapti stipriausiu kultūriniu miestu šalyje ar net Baltijos šalyse. Tačiau nepaisant palankios kultūrinės aplinkos infrastruktūros, reikia pabrėžti, kad miestas vis dar neišnaudoja kultūriniam turizmui galimų kultūrinio paveldo objektų. Mieste taip pat gausu apleistų ir kultūriniam turizmui nepritaikytų pastatų. Norint, kad projektas „Europos kultūros sostinė 2022“ atneštų ilgalaikę kultūrinę bei ekonominę naudą, būtina gerinti miesto įvaizdį bei kultūros objektų infrastruktūrą. Pastebima, kad pagrindiniuose miesto strateginiuose

dokumentuose trūksta konkrečių priemonių kultūros paveldo atnaujinimui bei jų pritaikymui kultūriniam turizmui.

Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvų Kauno mieste empirinis tyrimas atskleidė, kad „Kauno miesto kultūros strategijoje iki 2027 m.“ pateiktų prioritetinių sričių būklė respondentų nuomone yra tik patenkinama. Respondentų nuomone, projektas „Europos kultūros sostinė 2022“ gali atnešti ilgalaikę ekonominę bei kultūrinę naudą, tačiau reikia pabrėžti, kad tik valstybės indėlis į kultūrą gali padėti išpopuliarinti miestą kaip kultūros židinį bei suteikti miestui kokybės garantą. Taip pat gyventojų bei miesto svečių ir specialistų apklausos atskleidė, kad didžiausią potencialą turinčias miesto erdves – senamiestį ir naujamiestį, bei patraukliausias kultūrinių objektų grupes – sakralinius objektus ir fortus. Abiejų tyrimų metu atskleisti miesto kultūriniam turizmui svarbūs objektai – mečetė, Šv. Gertrūdos bažnyčia, sinagoga, IX – asis fortas, bei mažiausiai patrauklūs objektai – memorialiniai muziejai bei medinės architektūros pastatai. Todėl būtina aukščiau išvardintus objektus (ypač mažai patrauklius) labiau pritaikyti kultūriniam turizmui regioniniu ir vietiniu lygmeniu.

LITERATŪRA

1. Ambroz., M. (2008). *Attitudes of local residents towards the development of tourism in Slovenia: The case of the Primorska, Dolenjska, Gorenjska and Ljubljana regions. Anthropological notebooks 14 (1)*, 63–79.
2. Anužis, A., Anužienė, L. (2011). Darniojo turizmo paslaugos pasirinkimo modeliavimas. *Tiltai*, 2, 89–105.
3. Armaitienė, A., Jonaitienė, E. (2011). Klapėdos ir Vilniaus miestų gyventojų požiūrio į turizmo plėtrą lyginamoji analizė. *Tiltai*, 4, 65–76.
4. Ashworth, G., J. (1994). .) Building A New Heritage. Tourism, Culture and Identify in the new Europe. Ashworth, G.,J., Larkham, P.J. (Eds.). From history to heritage – from heritage to identify. (pp.13– 31). London: Routledge. [Žiūrėta 2017 02 15]. Prieiga internetu: https://books.google.lt/books?id=qWS6oMt5x7MC&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=
5. Ashworth, G., J. (2009). Kultūros paveldas ir turizmas: Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. M. Lehtimäki (red.). *Kaip turistai veikia paveldo vietas?* (pp. 50 – 57). Vilnius: Kultūros paveldo departamentas prie Lietuvos kultūros ministerijos.
6. Bagdzevičienė, R., Vasiliauskaitė, J. (2002). Valstybės ir regionų valdymo institucijų vaidmuo inovacijų sklaidos procese. *Viešojo politika ir administravimas*, 3, 79– 85.
7. Bagočius, M. (2011). Lietuvos Respublikos paveldo apsaugos sistemos valdymo ypatumai: Kuršių nerijos atvejis. *Viešojo politika ir administravimas*, 10 (3), 357–372.
8. Balcar, M., Pearce, G. (1996). Heritage tourism on the West, Coast of New Zealand. *Tourism Management* 17(1), 203–212.
9. Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas (2003). [Žiūrėta: 2017 03 02]. Prieiga internetu:http://www.unesco.lt/uploads/file/failai_VEIKLA/kultura/kulturinis_turizmas/Baltijos_saliu_kulturinio_turizmo_politikos_dokumentas.pdf
10. Brida, J.D., Meleddu, M., Pulina, M. (2013). The Routledge Handbook of Cultural Tourism. In M. Smith, G. Richards (Eds.). *The economic impacts of cultural tourism* (pp. 110–113). New York: Routledge.
11. Bružaitė, V., Šadeikaitė, G. (2016). *Darniojo turizmo plėtra Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija.
12. Butler, R., W. (2011). *Tourism Area Life Cycle*. Oxford: Goodfellow Publishers. [žiūrėta: 2017 03 05]. Prieiga internetu: http://www.goodfellowpublishers.com/free_files/fileTALC.pdf
13. Canavan, B. (2016). Tourism culture: Nexus, characteristics, context and sustainability. *Tourism Management* 53, 229–243.
14. Cheung, S. (1996). *Cultural Tourism and Hong Kong identity*. Shatin: New territories. [Žiūrėta 2016– 12– 17]. Prieiga internetu: <http://www.cuhk.edu.hk/ant/publish/workingpaper4.pdf>
15. City Tourism & Culture – The European Experience (2005). Madrid: World Tourism Organization.
16. Csapo, J. (2012). Strategies for Tourism Industry – Micro and Macro Perspectives. In M. Kasimoglu, H. Aydin (Eds.). *The Role and Importance of Cultural Tourism in Modern Tourism Industry* (pp. 201–232). Rijeka: InTech.

17. Čiegis, R., Česonis, G. (2004). Darnaus vystymosi strateginis planavimas: urbanistinis aspektas. *Strateginė savivalda Strategic Self-Management*, 1, 20–31.
18. Čiegis, R., Ramanauskienė, J. (2011). Integruotas darnaus vystymosi vertinimas: Leituvo atvejis. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 2. 26. 1– 12.
19. Dabartinės Lietuvių kalbos Žodynas (1993). Red. A. Balašaitis. Vilnius: Mokslo ir Enciklopedijų leidykla.
20. Dapkus, R. (2008). Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, 15 (4), 29– 40.
21. Dapkus, R., Gaižauskienė, E. (2009). Turizmo plėtros perspektyvos vietos saviavldos lygmeniu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (16) 0–72
22. Darbotvarkė 21. Rio deklaracija apie aplinką ir plėtrą (2001). Vilnius: Lietuvos Aplinkos Ministerija.
23. Darnaus ir atsakingo turizmo gairės (2010). Vilnius: Baltijos turizmo institutas.
24. Debes, T., Alipourg, H. (2011). Culture as a tourism resource: The case of North Cyprus (TRNC). *Tourism, Culture & Communication*, 11, 83–101.
25. Domarkas, V., Juknevičienė, V., Kareivaitė, R. (2012). Institucinės dimensijos vaidmuo darnaus vystymosi koncepcijoje. *Viešojo politika ir administravimas*, 11(3), 461– 472.
26. Dujmovic, M., Vitasovic, A. (2015). Postmodern Society and Tourism. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 3(9–10), 192–203.
27. Dumont, E., Teller, J., Cluzeau, C., O. (2005). Circumscribing Cultural Tourism: Towards a criteria-based approach. Picture Position paper,1, 3, 1- 6. [Žiūrėta 2017 01 11]. Prieiga internetu: http://picture.culture-routes.lu/picture /IMG/pdf/196_long_en. pdf?PHPSESSID=33 ea03 48 dd86d5ef9e4b207ee2671d9e
28. Dzegoraitienė, A. (2005). Nekilnojamo kultūros paveldo apsaugos problemos Lietuvos valstybinio administravimo sistemoje. *Jurisprudencija*, 78 (70), 14–22.
29. Glen, M., H. (1991). If in doubt, call it heritage? In D. McDowell, & D. Leslie (Eds.), *Tourism resources: Issues, planning and development* (pp. 73–85). Jordanstown: University of Ulster.
30. Goeldner, C., Ritchie, J., R., B. (2009). *Tourism: principles, practices, philosophies*. United States of America: John Wiley & Sons. [Žiūrėta 2017 01 12]. Prieiga internetu: http:// shora .tabriz. ir /Uploads /83/cms/ user/File/ 657/E_ Book/ Tourism/ Tourism %20Principles %20Practices %20Philosophies % 2011th %2 0ed %2 02009.pdf
31. Goosen, M., F., A., Laboy–Nieves, E., N., Schaffner N., F., C., A.H. Abdelhadi, A., H. (2009). The Environment, Sustainable Development and Human Wellbeing: An Overview. In Goosen, M., F., A., Laboy–Nieves, E., N., Schaffner N., F., C., A.H. Abdelhadi, A., H. (Eds.). *Environmental Management, Sustainable Development and Human Health*. London: Taylor & Francis Group. 3– 12
32. Gražulis, V., Ostik. J. (2010). Kultūrinis turizmas kaip kultūrų suartėjimo veiksnys: kuo ispanai domisi Lietuvoje? *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (19), 22 – 30.

33. Grecevičius, P., Armaitienė, A., Junevičienė, O., Labanauskaitė, D., Lukšaitienė, A., Slušys, E., Vaidelys, A. (2002). *Turizmas*. Kaunas: Kauno Kolegijos leidybos centras.
34. Grublienė, V. (2009). Lietuvos jūrų ūkio klasteris – darnios regiono plėtros instrumentas. *Verslas, vadyba ir studijos*. Vilnius: Vilniaus Gedimino Technikos Universitetas. , 66– 78.
35. Gržinic, J. (2015). Cultural tourism and destination impacts. In J. Gržinic, K. Vodeb (Eds.). *Cultural tourism and international impacts* (pp. 31–58). Pula: Tiskara Zelina d.d.
36. Gunlu, E., Yagci, K., Pirnar, I. (2009). Preserving Cultural Heritage and possible impacts on regional development: case of Izmir. *International Journal of Emerging and Transition Economies*, 2 (2), 213–229.
37. Holloway, J. C. 2009. The business of tourism. Edinburgh: Pearson Education Limited. [žiūrėta 2016 11 10]. Prieiga Internetu: http://gardooinism.com/files/60/root/books/the_business_of_tourism.pdf.
38. Yale, P. (1991). From Tourist Attractions to Heritage Tourism. Huntingdon: ELM Publications. [Žiūrėta 2016 10 29]. Prieiga internetu: [https://books.google.lt/books?id=DS0sBgAAQBAJ&pg=PA247&lpg=PA247&dq=%09Yale,+P.+\(1991\).+From+Tourist+Attractions+to+Heritage+Tourism.+Huntingdon:+ELM+Publications.&source=bl&ots=InjNKHhVka&sig=1T3j5GDY7sK9NQIY28PIVewdXxc&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwiT8ruYh5LUAhVhGZoKHRV4C-IQ6AEIjAA#v=onepage&q=100](https://books.google.lt/books?id=DS0sBgAAQBAJ&pg=PA247&lpg=PA247&dq=%09Yale,+P.+(1991).+From+Tourist+Attractions+to+Heritage+Tourism.+Huntingdon:+ELM+Publications.&source=bl&ots=InjNKHhVka&sig=1T3j5GDY7sK9NQIY28PIVewdXxc&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwiT8ruYh5LUAhVhGZoKHRV4C-IQ6AEIjAA#v=onepage&q=100) .%09Yale %2C%20 P.%20 (1991) .%20 From%20 Tourist %20 Attractions %20 to%20 Heritage%20Tourism.%20Huntingdon%20ELM%20Publications.&f=false
39. Indriūnas, G. (2003). Muziejai kultūrinio turizmo plėtros objektyve. Lietuvos muziejai, 2. [žiūrėta 20161129]. Prieiga Internetu: <http://www.museums.lt/Zurnalas/Indriunas.htm>.
40. Išoraitė, M. (2009). Starteginio valdymo ypatumai kaimo turizmo sektoriuje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3 (16), 81–92.
41. Jagminas, J., Paulauskienė, L. (2011). Turizmo valdymo funkcijos ir jų subalansuotumas Lietuvoje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3(23), 90–100.
42. Jarašiūnas, E. (2005). Įstatymo samprata: istorinis, lyginamasis ir nacionalinis aspektai. Parlamento studijos, 4. [žiūrėta 2017 04 02]. Prieiga internetu: http://www.parlamentostudijos.lt/Nr4/4_teise_Jarasiunas.htm.
43. Jasinskas, E. (2015). Darnaus vystymosi problemos ir jų sprendimai Lietuvoje. Kolektyvinė monografija. V. Siaurodinienė, L. Jonikienė, M. Židonienė (red.), *Darnaus turizmo vystymosi iššūkiai* (pp. 400– 420). Kaunas: Vilniaus universitetas, Aleksandro Stulginskio universitetas.
44. Kajzar, P. (2014). Culture tourism in world heritage. *Hustopeče* 18,20,6. 901-906.
45. Karbauskienė, E. (2010). Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose. G. Adomavičienė (red.), Kultūrinio turizmo svarba: Tauragės rajono savivaldybės atvejo analizė (pp. 57– 65). [Žiūrėta 2016 11 25]. Prieiga Internetu: https://www.academia.edu/26075536/B%C5%AASIM%C5%B2_PEDAGOG%C5%B2_NUOMON%C4%96_APIE_IIB2_TECHNOLOGIJ%C5%B2_TAIKYM%C4%84_PRADINIAME_UGDYME

46. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus
47. Kaunas šiuolaikinė sostinė 2022. (2016). Kaunas.
48. Krankalis, R., Anzelytė, R. (2013). Darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimas kaimiškuose
49. Kuncienė, O. (2010). *Turizmo politikos formavimas Lietuvoje*. Šiaulių universitetas. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
50. Lechner D., Philipp, T.(Eds.) (2007). Der Mehrwert von Kunst und Kultur für Linz. Linz: Institut für Gesellschafts- und Sozialpolitik Johannes Kepler Universität. [žiūrėta 2017 02 15]. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/profile/Thomas_Philipp/publication/258219353_Der_Mehrwert_von_.
51. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. [Žiūrėta 2017 04 17]. Prieiga internetu: <https://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/turizmas/tarptautinis-bendradarbiavimas-turizmas/jungtiniu-tautu-pasaulio-turizmo-organizacija>).
52. Lietuvos Statistikos departamentas (2016). [Žiūrėta 2017 04 28]. Prieiga internetu: [https://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize#//](https://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize#/).
53. Liu, Y., D. (2012). Cultural Events and Cultural Tourism Development: Lessons from the European Capitals of Culture. *European Planning Studies*, 3 (22), 498-514.
54. Markevičienė, J. (2015). Interpretacijų įdaiktinimas: materialiojo paveldo išlikimo dilema XXI a. *Šiuolaikinė kultūros paveldo refleksija*, 8 (22).
55. Markevičienė, J. (2007). Veiksmų analizė ir siūlymai. Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2007–11–23 posėdžio klausimui „Kultūros paveldo valstybinė apsaugos politika ir strategija: būklė ir politikos bei strategijos formavimo aktualiausi uždaviniai“. [žiūrėta 2017 04 17]. Prieiga internetu: http://www.heritage.lt/km/vkpk/JM_analize.pdf
56. Marozienė. I. (Red.) (2010). *Darnaus turizmo vystymo gairės*. Vilnius: DVI Darnaus vystymo iniciatyvos.
57. McKercher B., Du Cros, H. (2002). *Cultural Tourism – The Partnership between Tourism and Cultural Heritage Management*. London: Routledge.
58. Meškelevičienė, L. (2003). Muziejai ir kultūrinis turizmas tarptautinės bendruomenės akiratyje. *Muziejai*, 2. [žiūrėta 2017 03 01]. Prieiga internetu: <http://www.museums.lt/Zurnalas/meskeleviciene.htm>.
59. Navaro, J., Clark, T., N. (2012). Cultural policy in European cities. *European Societies*, 1- 24
60. Park, Y. (2010). Heritage tourism. Emotional Journeys in Nationhood. *Annals of Tourism Research*, 37 (1), 116–135.
61. Paulavičienė, E. (2008). Turizmo paslaugų kokybės poveikis jų vartojimui. *Ekonomika ir vadyba*, 13, 824-833.
62. Pauliukevičiūtė, A. Raipa, A. (2010). Kultūros valdymo socialinis poveikis. *Socialinis darbas*, 9(1), 27–36.
63. Petroman, C., Petroman, I., Marin, D., Ciolac, R., Vaduva, L., Pandur, I. (2013). Types of Cultural Tourism. *Scientific Papers: Animal Science and Biotechnologies*, 46 (1), 385–388.
64. Pliustienė, J. (2012). Turizmo strateginis planavimas ir kaimo turizmo sektoriaus plėtros galimybės. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*, 12, 67– 81.

65. Poria, Y., Buttler, R., Airey, D. (2001). Clarifying heritage tourism. *Annals of Tourism Research* 28, 4, 1047–1049.
66. Prentice, R. (1993). *Tourism and Heritage Attractions*. London: Routledge.
67. Programa „Kūrybiška Europa 2014– 2020 metais“. [Žiūrėta 2017 05 03]. Prieiga internetu: <http://kurybiskaeuropa.eu/>.
68. Pruskus, V., Kocai, E. (2014). Sociologinių tyrimų organizavimas ir tyrimų metodika. Vilnius: Lietuvos edukologijos leidykla.
69. Ribašauskienė, E., Šalengaitė, D. (2011). Vietos identiteto raiška vietos plėtros strategijose. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 5 (29), 191–200.
70. Richards, G. (Eds.). (2005). *Cultural tourism in Europe*. Wallingford, UK: CAB International.
71. Richter, L., K. (1999). The politics of heritage tourism development: emerging issues for the new Millennium. In Pearce, D. C.; Butler, R. W. (Eds.). *Contemporary issues in tourism development* (pp. 107–126). London: Routledge. [Žiūrėta 2017 02 03]. Prieiga internetu: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=1IyEAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA107&dq=1999+the+politics+of+heritage+tourism+development:+emerging+issues+for+the+new+millennium&ots=LalvRB1Gw&sig=IaG99DRyoEZWgnCdjesd_OKD5I&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
72. Robinson, M. (2009). Kultūros paveldas ir turizmas: Galimybės, poveikis, partnerystė ir valdymas. M. Lehtimäki (red.). *Kultūrinio turizmo patirtys* (pp. 16 – 23). Vilnius: Kultūros paveldo departamentas prie Lietuvos kultūros ministerijos.
73. Saarinen, J., Moswete, N., Monare, M., J. (2014). Cultural tourism: new opportunities for diversifying the tourism industry in Botswana. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 26, 7– 18.
74. Saarinen, J., Rogerson, C., M. (2014). Tourism and the Millennium Development Goals: perspectives beyond 2015. , *Tourism Geographies*, 16 (1), 23–30.
75. Smith, M., K. (2009). *Issues in Cultural Tourism Studies*. London, New York: Routledge. [Žiūrėta 2017 02 09]. Prieiga internetu: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=rMWLAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=author%27s+cultural+tourism+by+destination&ots=4062UYygUS&sig=TOSSscDesS_Qdvwr6Wa3TvAlI_E&redir_esc=y#v=onepage&q=author's%20cultural%20tourism%20by%20destination&f=false.
76. Smith, M., K. (2015). Tourism and cultural change. In C. Michael Hall, S. Gosling & D. Scott (Eds.) *The Routledge Handbook of Tourism and Sustainability* (pp.175–185). New York: Routledge. [Žiūrėta 2017 02 07]. Prieiga internetu: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=NaygBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=The+Routledge+Handbook+of+Tourism+and+Sustainability&ots=E5R2a_c9e6&sig=PVMZOpbs2vu0CwbB1nVv41yuzTk&redir_esc=y#v=onepage&q=The%20Routledge%20Handbook%20of%20Tourism%20and%20Sustainability&f=false.
77. Smith, V., L. (Eds.). (1989). *Hosts and Guests – The Anthropology of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania. [Žiūrėta 2017 02 09]. Prieiga internetu: <https://books.google.lt/books>

?hl=lt&lr=&id=n0RRAgAAQ BAJ&oi=fnd&pg=PP1 &dq=Hosts+and+ Guests+The+Anthropology +of+ Tourism+book&ots=_6ehFChugP&sig=md66xIF6lHuSlyPJWtSoUnI8O5A&redir_esc=y#v=onepage&q=Hosts% 20and% 20Guests% 20The% 20Anthropology% 20of% 20Tourism% 20book&f=falsehttps://books.google.lt/books?hl =lt&lr=&id=n0RRAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=hosts+and+guests+the+anthropology+of+tourism+pdf+sm ith&ots=_6dpHANvdK&sig=I9HFn4mHYtCeVXoKzWSyBe0HnAA&redir_esc=y#v=onepage&q=hosts% 20and % 20guests% 20the% 20anthropology% 20of% 20tourism% 20pdf% 20smith&f=false.

78. Stebbins, R. A. (1996). Cultural Tourism as Serious Leisure. *Annals of Tourism Research*, 23 (4) 948–950.

79. Steckenbauer, G., C. (2004). Kulturtourismus und kulturelles Kapital. TRANS. Internet–Zeitschrift für Kulturwissenschaften, 15. [Žiūrėta 2017 02 12]. Prieiga internetu: http://www.inst.at/trans/15Nr/09_1/steckenbauer15.htm

80. Stravinskienė, V. (2013). Turizmo sektoriaus būklės vertinimas darnaus vystymosi požiūriu. *Žmogaus ir gamtos sauga, ASU*, 86– 89. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas.

81. Streimikienė, D., Bilan, Y. (2015). Review of Rural Tourism Development Theories. *Transformations in Business & Economics*, 14, 2 (35), 21–34.

82. Ščepaitienė, R., (2008). Daugiaukultūrinių miestų paveldas: interpretacijos problemos ir galimybės. *Lietuvos istorijos studijos*, 12, 86- 101.

83. Ščiglienė, V. (2014). Kultūrinio turizmo sritys ir jų ypatumai: kūrybingos veiklos modeliai. *Acta Academiae A r t i u m V i l n e n s i s*, 72, 141–157.

84. Šinkūnaitė, L. (2007). Kultūros politika. R. Žukienė, A. Slavinskienė (red.). *Kultūros sąvokos prasmų laukas* (pp. 10-19). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas

85. Šlėderis, A., (2012). Jaunasis mokslininkas 2012. Studentų mokslinės konferencijos pranešimų rinkinys. A. Krišilevičiūtė (sud.), *Kultūrinio turizmo poveikis gyventojų gyvenimo kokybei* (pp. 150–154). Akademija: Aleksandro Stulginskio Universitetas.

86. Tarptautinis turizmo terminų žodynas. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality (2011). (Eds.) S. Medlik. New Yourk: Roudtlege. [Žiūrėta 2017 02 17]. Prieiga internetu: [https://books.google.lt/books?id=L5gA BAAAQBAJ&pg=PA48&lpg=PA48&dq =cultural+tourism+dictionary&source=bl&ots=iU4Up_31Q7&sig=ur9fZj0z8EUY6GszwnlR5gAOV4o&hl=lt&sa =X&ved=0ahUKEwiJ1tDPrfbSAhWC8ywKHUJjB0I4ChDoAQgnMAI#v=onepage&q=cultural% 20tourism% 20d ictionary&f=false](https://books.google.lt/books?id=L5gA BAAAQBAJ&pg=PA48&lpg=PA48&dq=cultural+tourism+dictionary&source=bl&ots=iU4Up_31Q7&sig=ur9fZj0z8EUY6GszwnlR5gAOV4o&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwiJ1tDPrfbSAhWC8ywKHUJjB0I4ChDoAQgnMAI#v=onepage&q=cultural% 20tourism% 20d ictionary&f=false).

87. The European capital of culture 2022 in Lithuania (2017). Vilnius: European capital of culture.

88. Thiem, M. (2001). Tourismus und kulturelle Identität. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, B47, 27–31 [žiūrėta 2016–10 29]. Prieiga internetu: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/JQIKZM% 20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/JQIKZM% 20(3).pdf)

89. Tighe, A. (1991). Research on cultural tourism in the United States. *Travel and Tourism Research Association Proceedings*, 387–391.

90. Turizmo informacijos centras. [Žiūrėta 2017–05 01]. Prieiga internetu: <http://visit.kaunas.lt/lt/informacija/statistika/2016-m-apzvalga/>
91. Turizmo plėtros planavimo dokumentų, programų, galimybių studijų rengimo ir jų įgyvendinimo stebėsenos metodinės rekomendacijos (2006). Vilnius: Valstybinio turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos.
92. Vainienė, I. (2001). *Kaimo turizmo organizavimas*. Vilnius: Eugrimas.
93. Vilkončius, L., (2007). Lietuvos kultūros politika ir kultūros įstaigų veiklos administravimas. *Šiuolaikinis kultūros įstaigų administravimas ir valdymas*, 55-89.
94. Weber, R. (2008). Kultūros politika. Kn. G. Žaidytė ir E. Banionytė (red.). *Globalizacija ir demokratija: ar kultūros politikai reikia paradigmos kaitos?* (pp. 24-38).
95. WTTC (World Travel & Tourism Council) (2016). Travel & Tourism Economic impact 2016. Annual update summary. [Žiūrėta 2017 03 01]. Prieiga internetu: http://www.wttc.org/media/files/reports/economic%20impact%20research/2016%20documents/economic%20impact%20summary%202016_a4%20web.pdf
96. Zadel, Z., Bogdan, S. (2013). Economic impact of cultural tourism. *UTMS Journal of Economics* 4, 3, 355–366.
97. Zedkova, A., Kajzar, P. (2013). Cultural Destinations as one of the most important generators of tourism. *Scientific Papers of the University of Pardubice, Faculty of Economics*, 191–202
98. Zeppel, H., Hall, C.M. (1992). Arts and heritage tourism. In Weiler, B. and Hall, C. M. (Eds) *Special Interest Tourism* (pp. 47–68). Belhaven, London: Belhaven.
99. Žalys, L., Žalienė, I., Išdonaitė, I. (2006). Lietuvos kaimo turizmo charakteristika ir plėtros politika. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2 (7), 180–179.
100. Žilinskas, V., J. (2011). Turizmo sociokultūrinio poveikio aktualijos. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 1 (25), 271–279.
101. Žilinskas, V. J., Skrodenienė, A. (2008). Turizmo plėtros valdymas regione. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 13(2), 224–232. – Akademija: LŽŪU leidybos centras.

ŠALTINIAI

1. Archeologijos paveldo apsaugos ir valdymo chartija (1990). [Žiūrėta 2017 04 16]. Prieiga internetu: <http://icomoschartijos.lt/turinys/archeologijos-paveldo-apsaugos-ir-valdymo-chartija-1990-m/>
2. Atnaujinta ES tvaraus vystymosi strategija (2006). Briuselis: Europos Vadovų Taryba.
3. Buros chartija Dėl kultūrinės reikšmės vietų (2013). [Žiūrėta 2017 04 19]. Prieiga internetu: <http://icomoschartijos.lt/turinys/australijos-icomos-chartija-del-kulturines-reiksmes-vietu-2013-m/>
4. Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos nutarimu 2001 m. gegužės 14 d. Nr. 542 „Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų“, Žin., Nr. 42-1454.

5. Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija (1985). [Žiūrėta 2017 04 11]. Prieiga internetu: http://www.heritage.lt/t_aktai/konvencijos/architekturos_paveldo.htm
6. Europos kraštovaizdžio konvencija (2000). [Žiūrėta 2017 04 17]. Prieiga internetu: [http://www. Heritage .lt/t_aktai/k on v e ncijos/kraštovaizdzio.htm](http://www.heritage.lt/t_aktai/konvencijos/kraštovaizdzio.htm)
7. Europos kultūros konvencija. (1954). [žiūrėta 2017 04 02]. Prieiga internetu: [http://www. heritage. lt/_ aktai/konv encij os /kulturos.htm](http://www.heritage.lt/_aktai/konvencijos/kulturos.htm).
8. ICOMOS chartija Dėl kultūros paveldo vietų bei vietovių interpretavimo ir pateikties, 2008 m. (2016). Kultūros paveldas šiuolaikiniame pasaulyje: tarptautiniai kultūros paveldo apsaugos principai ICOMOS dokumentuose 1965–2014 metais. (Sud.) Jūratė Markevičienė. (pp. 143- 150). Vilnius: Lietuvos Kultūros taryba.
9. ICOMOS International Cultural Tourism Charter. Principles and Guidelines for Managing Tourism at Places of Cultural And Heritage Significance. (2002). Australia: ICOMOS International Scientific Committee on Cultural Tourism. [Žiūrėta 2016 11 30]. Prieiga Internetu:[file:///C:/Users /Lenovo/Downloads/ICOMOS%20International% 20Cultural %20 Tour ism %20Charter%201999%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/ICOMOS%20International%20Cultural%20Tourism%20Charter%201999%20(2).pdf)
10. Kauno miesto istorinės dalies, vad. Naujamiesčiu (unikalus kodas kultūros vertybių registre 22149, buv. kodas U30) tvarkymo planas. (2014).
11. Kauno miesto kultūros plėtros galimybių studija (2015). UAB „BGI Consulting“ VšĮ „KULTUR“.
12. Kauno miesto kultūros strategija iki 2027 m., patvirtinta Kauno miesto savivaldybės tarybos 2017 m. vasario sprendimu Nr. T–75 „Dėl Kauno miesto kultūros strategijos iki 2027 metų tvirtinimo ir pritarimo patikslintai Kauno miesto savivaldybės paraiškai 2022 metų Europos kultūros sostinės vardui gauti“. [Žiūrėta 2017 04 01]. Prieiga internetu <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/5d9bf520e95611e6be918a531b2126ab>.
13. Kauno miesto strateginis veiklos planas 2017– 2019 m. Kauno miesto savivaldybės tarybos 2017 m. vasario 7 d. sprendimu Nr. T– 12
14. Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų, patvirtintas Patvirtintas Kauno regiono plėtros tarybos 2010 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr.1
15. Konvencija dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo (2005). [žiūrėta 2017 04 05]. Prieiga internetu: https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/2005_convention_lt.pdf
16. Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija (2005) [žiūrėta 2017 04 11]. Prieiga internetu: [http://www.kpd.lt /uploads/Teises%20aktai/Konvencijos/KULT%C5%AAROS%20PAVELDO%20VERT%C4%96S%20VISUOMENEI.pdf](http://www.kpd.lt/uploads/Teises%20aktai/Konvencijos/KULT%C5%AAROS%20PAVELDO%20VERT%C4%96S%20VISUOMENEI.pdf)
17. Kvebeko deklaracija dėl vietos dvasios išsaugojimo (2008). [žiūrėta 2017 04 19]. Prieiga internetu: [http://www.kpd.lt/epd2012/wp-content/uploads/2012/08/ QUEBEC_CITY _DEC L ARATION_LT.pdf](http://www.kpd.lt/epd2012/wp-content/uploads/2012/08/QUEBEC_CITY_DECLARATION_LT.pdf).
18. Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu 2010 m. birželio 30 d. Nr. XI-977, „Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo“, Žin., 2010, Nr. 80-415
19. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. (2012). Vilnius: Valstybės Pažangos Taryba.

20. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. Nr. X-1682, TAR, 2008, Nr. 81-3183.
21. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Žin., 1992, Nr. 33- 1014.
22. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos 2017 – 2019 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2016 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. ĮV-888.
23. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, Nr. IX–2452, Žin. 2004, Nr.153–557.
24. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas Nr. I-301. Žin., 1993, Nr. 63-1188
25. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu 2002 m. spalio 29 d. Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano”, Žin., 2002, Nr. 110-4852
26. Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymas Nr. XI-1496, TAR, 2011, Nr. 85-4138.
27. Lietuvos Respublikos vasybinės kultūros paveldo komisijos įstatymas Nr. IX-2453, Žin., 2004, Nr. 153-5572
28. Lietuvos turizmo plėtros programa 2014 – 2020 m., patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 238 dėl „Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo”. TAR., 2014, Nr. 3262
29. Lietuvos turizmo rinkodaros 2016– 2020 m. strategija, patvirtinta Lietuvos ūkio ministro įsakymu 2015 m. gruodžio 23 d. Nr. 4-824, „Dėl Lietuvos turizmo rinkodaros 2016–2020 metų strategijos patvirtinimo”, 2015, TAR, Nr. 20388
30. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu 2003 m. rugsėjo 11 d. Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo”, Žin., 2003, Nr. 89 – 4029.
31. Naujos Lietuvos kultūros politikos modelis (2015). Vilnius. [Žiūrėta 2017 05 14]. Prieiga internetu: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbm9rdWx0dXJvc3BvbGl0aWtvc21vZGVsaXN8Z3g6MWQwOWFjOGEyOTRkZmUwOQ>
32. Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija 2003 m. [žiūrėta 2017 04 17]. Prieiga internetu: <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-LT-PDF.pdf>.
33. Paryžiaus deklaracija dėl paveldo kaip vystymosi variklio (2011). Paryžius: UNESCO. [Žiūrėta 2017 01 27]. Prieiga internetu: <http://icomoschartijos.lt/wp-content/uploads/2017/01/25-Paryziaus-2011.pdf>
34. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija 1972 m. Vilnius: Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija. [Žiūrėta 2017 04 27]. Prieiga internetu: http://www.vsaa.lt/igyvendinimo_gaires.pdf
35. Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programa. patvirtinta LR kultūros ministro 2011 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. ĮV–639) dėl „Dėl Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo patvirtinimo”. Žin., 2011, Nr. 130-6189

36. Tarptautinė kultūrinio turizmo chartija: turizmo valdymas paveldo reikšmės vietose, 1999 m. (2016). *Kultūros paveldas šiuolaikiniame pasaulyje: tarptautiniai kultūros paveldo apsaugos principai ICOMOS dokumentuose 1965–2014 metais*. (Sud.) Jūratė Markevičienė. p. (pp.78–84). Vilnius: Lietuvos Kultūros taryba.
37. Tarptautinė paminklų ir vietų bei vietovių konservavimo ir restauravimo chartija 1964 m. [žiūrėta 2017 04 15]. Prieiga internetu: <http://icomoschartijos.lt/turinys/tarptautine-paminklu-ir-vietu-bei-vietoviu-konservavimo-ir-restauravimo-chartija-venecijos-chartija-1964-m>.
38. UNESCO konvencija dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo (2005). [žiūrėta 2017 04 11]. Prieiga internetu: http://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/2005_convention_lt.pdf
39. Unesco kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija (1954). [žiūrėta 2017 04 11]. Prieiga internetu: <http://www.unesco.org/culture/laws/hague/1954/lithuania.pdf>.
40. UNESCO World Heritage and Sustainable Tourism Programme 2013 – 2015. [žiūrėta 2016 09 30]. Prieiga internetu: <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-669-7.pdf>.
41. United Nations Environment Programme (UNEP), World Tourism Organization (WTO). (2005). Making tourism more sustainable. A guide for policy makers. Paris: Division of Technology, Industry and Economics. [Žiūrėta 2016 10 27]. Prieiga internetu: <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf>
42. Valstybės ilgalaikė raidos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu 2002 m. lapkričio 12 d. Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“, Žin., 2002, Nr. 113-5029
43. Valstybinio audito ataskaita (2017). Kaip Kultūros ministerija formuoja kultūros politiką, organizuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą [žiūrėta 2017 04 10]. Prieiga internetu: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/Ataskaita_kulturos_politika.pdf
44. Vienos memorandumas (2005). [žiūrėta 2017 04 17]. Prieiga internetu: http://www.heritage.lt/t_aktai/konvencijos/vienos_memorandumas.htm

PRIEDAI

|

KULTŪRINIO TURIZMO APIBRĖŽIMAI

**Pasaulinė Turizmo
Organizacija
(WTO, 1985, p. 131)**

Tarpkultūrinis judėjimas, kurio pagrindiniai motyvai yra susiję su kultūrinių objektų lankymu, šalies menu, miestų festivaliais, folkloru.

**A. Tighe
(1991, p. 387)**

Kultūrinis turizmas - tai kelionė, kurios pagrindinis tikslas yra pažinti vietos kultūrą, istorines ir paveldo vietas, aplankant muziejus ir vaizduojamojo meno galerijas.

**Stebbins
(1996, p. 948)**

Specifinis turizmo „žanras“, pagrįstas ieškojimu naujo ir gilaus kultūrinio patyrimo – estetinio, intelektualaus, emocinio ir psichologinio. Šis patyrimas apima įvairias kultūrinės formos, tokias kaip muziejų, galerijų lankymas, dalyvavimą festivaliuose, susipažinimą su architektūra, istorinėmis ir paveldo vietovėmis, menais. susilietimas su kultūra per natvrimą.

**Richards
(2005, p. 24)**

Kultūrinių vietų lankymas, turint motyvaciją įgyti naujų žinių ir patirties, patenkinti savo kultūrinius poreikius. Kultūrinis turizmas apima paveldo vietų lankymą ir susipažinimą su dailės, vaizduojamojo meno, dramos ir kitais kultūros reiškiniais,

**Baltijos šalių
Kultūrinio turizmo
politikos
dokumentas (2003,
p. 6)**

Reiškia kelionę siekiant pažinti kultūrinę aplinką, įskaitant kraštovaizdžius, vaizduojamąjį ir scenos menus, išskirtinį vietinį gyvenimo būdą, vertybes, tradicijas, įvykius bei kitus kūrybinių ir kultūrinių pokyčių procesus.

**Dapkus
(2008, p. 30-31)**

Kultūrinis turizmas susijęs su pažintine veikla, kuria siekiama pažinti, suprasti tam tikros vietovės kultūrinę infrastruktūrą, t. y. jos istoriją, kultūrinį paveldą, tradicijas, vertybes, gyvenimo būdą ir pan. Labai dažnai prie kultūrinio turizmo priskiriama ir unikalių gamtos kampelių lankymas

**Gražulis ir Ostik
(2010, p. 23)**

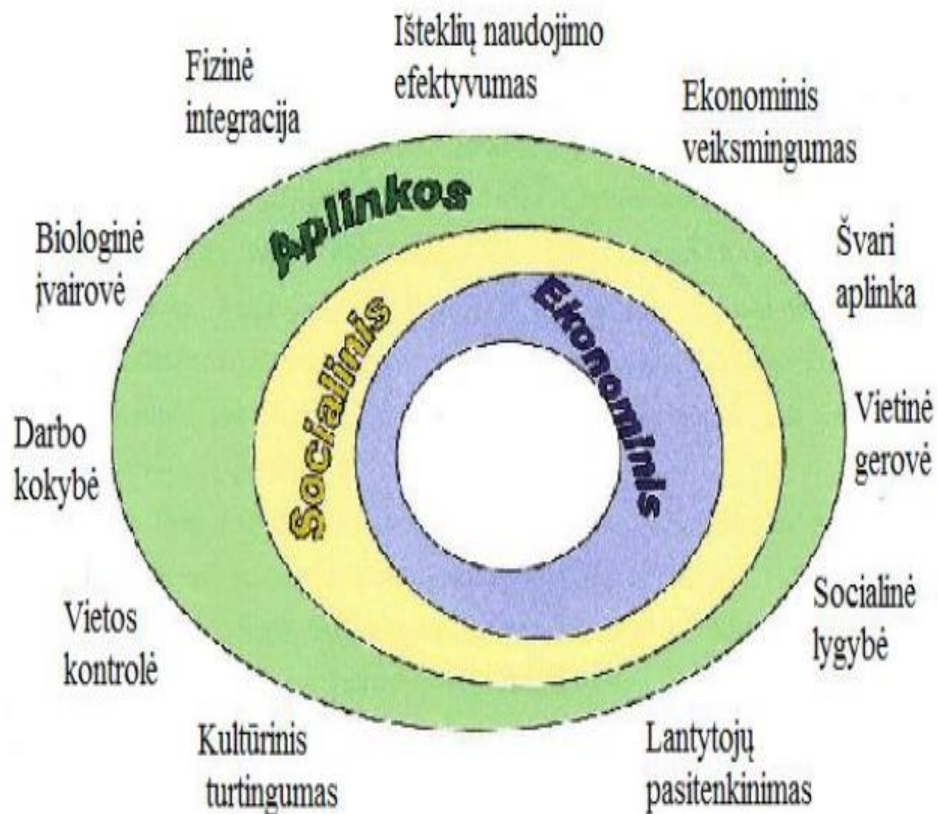
Kultūrinis turizmas siejamas su kultūrine veikla: įvairių renginių, koncertų, muziejų lankymu, pažintimi su skirtingomis meno rūšimis bei kt.

10 PAGRINDINIŲ TURIZMO PLĖTROS PRINCIPŲ

(sudaryta autorės remiantis Šaltinis: Marozienė (2010, p. 9),
remiantis JT Aplinkos apsaugos programa, 2007)

<i>Principas</i>	
1.	Darnaus turizmo vystymas priklauso nuo nacionalinių turizmo strategijų, nacionalinio ir vietos lygmens turizmoplėtros planų.
2.	Turizmo sektoriaus dalyviai turi siekti vystyti turizmą atsakingai ir pripažinti, kad natūralūs išteklių yra turizmopagrindas, todėl didžiausia atsakomybė – jų išsaugojimas.
3.	Turizmo plėtra turi būti integruota į regiono planus, nes tai sąlygoja plėtros atitikimą aplinkosaugos reikalavimams ir problemų turizmui jautriose teritorijose (pakrančių zonose, saugomose teritorijose) sumažinimą.
4.	Poveikio aplinkai vertinimas apima struktūrizuotą požiūrį, numatantį galimą poveikį ir neigiamą įtaką mažinančias priemones projektavimo, statybų ir eksploatavimo etapuose.
5.	Turizmo plėtros vykdytojai, nacionalinės ir vietos valdžios institucijos turi bendradarbiauti rengiant ir įgyvendinant priemones, skirtas sumažinti neigiamus pokyčius ir jų įtaką statybų etapuose.
6.	Valdymo priemonės turi būti naudojamos eksploatavimo metu siekiant sumažinti neigiamą poveikį turizmui jautriose teritorijose.
7.	Ilgalaikė stebėseną ir vertinimą sukuria mechanizmą, skirtą nustatyti neigiamą poveikį aplinkai ir socialiniams padariniams, kurie gali būti sušvelninti atitinkamomis priemonėmis
8.	Veiksmingos konsultacijos su visomis suinteresuotomis šalimis, įskaitant vietos bendruomenę, efektyviai prisideda prie ilgalaikės turizmo projektų sėkmės.
9.	Darnaus turizmo plėtra reikalauja žmogiškųjų išteklių ir visų dalyvaujančių sektorių institucinių gebėjimų stiprinimo
10.	Valdžios institucijos, tarptautinės ir regioninės organizacijos, verslas ir su turizmu susijusios nevyriausybinės organizacijos turi bendradarbiauti kuriant darnaus turizmo metodologijas ir jomis keičiantis

DARNAUS TURIZMO VYSTYMOŠI MODELIS

Šaltinis: Stravinskienė (2013, p.88)

**KAUNO TARPUKARIO MODERNIZMO ARCHITEKTŪROS STILIAUS STATINIAI,
KURIEMS EUROPOS KOMISIJOS 2015 M. KOVO 10 D. SPRENDIMU 2015/C 83/03
SUTEIKTAS EUROPOS PAVELDO ŽENKLAS**

Eil. Nr.	Kultūros vertybė	Statybos metai	Adresas
1.	Kauno centrinis paštas	1930–1931	Laisvės al. 102
2.	Vytauto Didžiojo karo muziejus ir Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus	1930–1936	V. Putvinskio g. 55, K. Donelaičio g. 64
3.	Karininkų ramovė	1935–1937	A. Mickevičiaus g. 19
4.	Kauno miesto savivaldybė (buv. Taupomosios kasos)	1938–1940	Laisvės al. 96 / L. Sapiegos g. 2
5.	Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas (buv. Kauno apskrities savivaldybė)	1932–1933	Laisvės al. 14 / Vytauto pr. 91
6.	Prekybos, pramonės ir amatų rūmai	1937–1938	K. Donelaičio g. 8
7.	Žaliakalnio funikulierius	1931–1933	Aušros g. 6
8.	Aleksoto funikulierius	1935	Amerikos Lietuvių g. 6
9.	Buvę „Pažangos“ bendrovės rūmai	1931–1934	Laisvės al. 53
10.	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos akademija	1931–1933	A. Mickevičiaus g. 9
11.	Kauno technologijos universiteto Centriniai rūmai (buv. Žemės bankas)	1933–1935	K. Donelaičio g. 73 / Vienybės a.
12.	Buvusios „Pienocentro“ bendrovės rūmai	1931–1934	Laisvės al. 55 / S. Daukanto g. 18
13.	Kauno technologijos universiteto Cheminės technologijos fakultetas (buv. Tyrimų laboratorija)	1933–1937	Radvilėnų pl. 19
14.	Lietuvos kūno kultūros akademija	1933–1934	Sporto g. 6
15.	Sporto halė	1938–1939	Perkūno al. 5
16.	Kauno technologijos universiteto Vaižganto progimnazija	1938	Skuodo g. 27
17.	Kauno Jono Jablonskio gimnazija (buv. Pradžios mokykla)	1930–1931	Aušros g. 3 / Žemaičių g.
18.	Kino teatras „Romuva“	1938–1940	Laisvės al. 54
19.	Buv. „Pasakos“ kino teatras	1939–1940	Savanorių pr. 124
20.	Kristaus Prisikėlimo bazilika	1933–1940	Žemaičių g. 31
21.	Kauno Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia	1938	A. Juozapavičiaus pr. 60
22.	Pastatų kompleksas	1928–1937	V. Putvinskio g. 52, 54, 56, 60, 62, 64, 68, 70, 72
23.	Architekto Stasio Kudoko namas	1937	V. Mykolaičio-Putino g. 11
24.	Kauno dailės gimnazija (buv. ministro Juozo Tūbelio vila)	1933	Dainavos g. 1
25.	Gyvenamasis namas	1929	K. Donelaičio g. 17
26.	Gyvenamasis namas	1933	K. Donelaičio g. 19
27.	Gyvenamasis namas	1930–1931	Maironio g. 13
28.	Gyvenamasis namas	1932	Kęstučio g. 38
29.	Gyvenamasis namas	1933	Laisvės al. 3
30.	Gyvenamasis namas	1929–1930	Laisvės al. 69
31.	Gyvenamasis namas	1935	L. Sapiegos g. 4
32.	Gyvenamasis namas	1938	Vaidilutės g. 3
33.	Gyvenamasis namas	1934	Vydūno al. 59
34.	Gyvenamasis namas	1930–1931	Vytauto pr. 30
35.	Buv. bendrovės „Butas“ daugiabutis namas Kaune	1931–1932	Trakų g. 5
36.	Buv. „Tulpės“ kooperatyvo namas	1925–1926	A. Mickevičiaus g. 15

ANKETOS PAVYZDYS (Kauno miesto gyventojams ir svečiams)

Kauno Technologijos universiteto studentė Vydmantė Utkinaitė rašo biagamąjį projektą tema „Kultūrinio turizmo plėtra Lietuvoje: Kauno miesto atvejis“ ir atlieka tyrimą, kurio tikslas nustatyti Kauno miesto gyventojų ir svečių bei kultūros įstaigų ekspertų požiūrį į kultūrinio turizmo esamą būklę mieste, jo plėtros galimybes ir pateikti įvertinimą ir pasiūlymus situacijai gerinti.

Būčiau labai dėkinga, jei sutiktumėte atsakyti į šios anketos klausimus. Pateikti atsakymus užtruksite tik kelias minutes. Pažymėkite varnelę, Jums tinkamiausią atsakymo variantą (–us), arba įrašykite savo nuomonę. Anketa – anoniminė ir bus panaudota išskirtinai tik mokslo tikslais.

1. Ar esate girdėję sąvoką *kultūrinis turizmas*? (jei ne, pereikite prie 3 kl.)

- Taip
 Ne

2. Jei taip, tai kur?

- Lankstinuke
 Visuomenės informavimo priemonėse: (TV, spaudoje, per radiją ir kt.)
 Internete
 Iš draugų/pažįstamų
 Kita.....

3. Ar sutiktumėte su teiginiu, kad Lietuvoje populiarus *kultūrinis turizmas*:

- Taip
 Ne

4. Kultūrinis turizmas Jums labiausiai asocijuojasi su:

(Kiekvieną turizmo tipo įvertinimo skaičių apibraukite)

	<i>Visiškai nesutinku</i>	<i>Nesutinku</i>	<i>Nei sutinku, nei nesutinku</i>	<i>Sutinku</i>	<i>Visiškai sutinku</i>
Paveldo turizmas	1	2	3	4	5
Teminis turizmas	1	2	3	4	5
Kultūrinis miestų turizmas	1	2	3	4	5
Etninis turizmas	1	2	3	4	5
Renginių festivalių turizmas	1	2	3	4	5
Religinis turizmas	1	2	3	4	5
Kūrybiškas turizmas	1	2	3	4	5

5. Prašau nurodykite, kurie iš šių kultūrinių išteklių turi didžiausią svarbą kultūriniam turizmui? (Pasirinktą skaičių apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1 – neturi 2 – turi mažą; 3 – turi nei didelę, nei mažą; 4 – turi didelę, 5 – turi labai didelę)

<i>Kultūriniai ištekliai</i>	<i>Įvertinimas</i>				
Urbanistikos paveldo vertybės	1	2	3	4	5
Tradicijos ir liaudies amatai	1	2	3	4	5
Meninės kultūros vertybės	1	2	3	4	5
Mokslo vertybės	1	2	3	4	5
Archeologijos vertybės	1	2	3	4	5

6. Jūsų nuomone, kultūrinio turizmo plėtrai įtakos turi: *(Galimi keli atsakymo variantai)*

- Informacijos sklaida, kultūrinių–pažintinių objektų bei maršrutų reklamavimas
 Valstybės parama ir skiriamos lėšos naujiems kultūriniais projektams
 Potencialių turistų poreikiai
 Kita.....

7. Kultūrinis turizmas populiarėja, tačiau, lyginant su užsienio šalimis, tai dar ne plačiai paplitęs Lietuvoje. Kokias nurodytumėte to priežastis? *(Galimi keli atsakymo variantai)*

- Nepakankamai reklamuojami kultūriniai renginiai
 Informacijos stygius apie lankytinas vietas
 Mažas gyventojų susidomėjimas kultūriniais įvykiais
 Nėra iniciatyvos iš organizatorių pusės
 Turizmo agentūros daugiau specializuojasi išvykoms į užsienio kraštus
 Kita.....

8. Kaip manote, kurie veiksniai, galėtų paskatinti efektyvesnę kultūrinio turizmo plėtrą Kauno mieste? *(Galimi keli atsakymo variantai)*

- Didesnis kultūrinių projektų finansavimas
 Aukšta turizmo sektoriaus darbuotojų kvalifikacija
 Miesto turizmo infrastruktūros gerinimas
 Efektyvesnis rinkodaros priemonių naudojimas
 Kita.....

9. Kuri prioritetinga sritis yra svarbiausia, skatinant kultūrinio turizmo plėtrą Kauno mieste?
(Pasirinktą skaičių apibraukite)

<i>Prioritetas</i>	<i>Labai nesvarbi</i>	<i>Nesvarbi</i>	<i>Vidutiniškai svarbi</i>	<i>Svarbi</i>	<i>Labai svarbi</i>
Miesto kultūros kokybės gerinimas	1	2	3	4	5
Pilietinės visuomenės stiprinimas bei kultūros prieinamumo užtikrinimas	1	2	3	4	5
Ekonominių ir viešų kraštovaizdžių plėtra, užtikrinanti kultūros iniciatyvų ir kūrybinių verslų augimą	1	2	3	4	5

10. Nurodykite esamos kultūrinio turizmo prioritetingų sričių būklės vertinimą

(Kiekvieną pasirinktą prioriteto įvertinimą pažymėkite varnele)

<i>Prioritetas</i>	<i>L.blogas</i>	<i>Blogas</i>	<i>Patenkinamas</i>	<i>Geras</i>	<i>L. geras</i>
Miesto kultūros propagavimas					
Visuomenės įtraukimas į miesto kultūrinį gyvenimą					
Kūrybinių verslų skatinimas					
Viešųjų erdvių infrastruktūros gerinimas					

11. Prašau nurodykite Kauno miesto teritoriją, turinčią didžiausią potencialą kultūrinio turizmo plėtrai:
(Pasirinktą skaičių apibraukite)

<i>Kauno miesto teritorija</i>	<i>Visai neturi</i>	<i>Neturi</i>	<i>Nei turi nei neturi</i>	<i>Turi</i>	<i>Labai turi</i>
Senamiestis	1	2	3	4	5
Naujamiestis	1	2	3	4	5
Žaliakalnis	1	2	3	4	5
Kiti mikrorajonai	1	2	3	4	5

12. Ar žinote, kad Kauno miestas tapo „Europos kultūros sostine 2022“?

- Taip
 Ne

13. Jūsų nuomone, kokią naudą Kauno miestui atneš šis projektas?

- Ekonominę
 Kultūrinę
 Socialinės gerovės
 Kita.....

14. Su kokiomis ilgalaikėmis viltimis siejate projektą „Europos kultūros sostinė 2022“?

- Atneš ilgalaikę ekonominę naudą bei pritrauks investicijas
 Kauno miestas užmegs ilgalaikius kultūrinius ryšius su kitais užsienio miestais
 Kauno miestas taps stipriausiu kultūrinių renginių miestu
 Kauno mieste vyks daug tarptautinio lygio festivalių ir kultūrinių projektų
 Kita.....

15. Prašau, pareikškite savo nuomonę, apie lankomiausius objektus projekto „Europos kultūros sostinė 2022“?
(Pasirinktą skaičių apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1– labai maža 2 –maža; 3 –vidutiniška; 4– didelė, 5– labai didelė)

<i>Objektai</i>	<i>Ivertinimas</i>				
Sakraliniai objektai (bažnyčios, vienuolynai ir pan.)	1	2	3	4	5
Fortai	1	2	3	4	5
Lankytinos vietos	1	2	3	4	5
Tarpukario architektūra	1	2	3	4	5
Medinė architektūra	1	2	3	4	5
Festivaliai	1	2	3	4	5

16. Kurį iš žemiau pateiktų Kauno miesto fortų norėtume aplankyti?*(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)*

- Kauno tvirtovės I – asis fortas
- Kauno tvirtovės II – asis fortas
- Kauno tvirtovės III – asis fortas
- Kauno tvirtovės IV – asis fortas
- Kauno tvirtovės V – asis fortas
- Kauno tvirtovės VI – asis fortas
- Kauno tvirtovės VII – asis fortas
- Kauno tvirtovės VIII – asis fortas
- Kauno tvirtovės IX – asis fortas

17. Kurį iš žemiau pateiktų Kauno miesto sakralinių objektų norėtumėte aplankyti?*(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)*

- Šv. Jurgio kankinio bažnyčia
- Šv. Gertrūdės bažnyčia
- Šv. Kryžiaus bažnyčios ir karmelitų vienuolyno ansamblis
- Kauno Bernardinų vienuolynas
- Dominikonų vienuolyno ansamblis
- Namų ir buvusios Evangelikų–liuteronų bažnyčios kompleksas
- Šv. Mikalojaus bažnyčia
- Mečetė
- Dievo kūno bažnyčia
- Sinagoga

18. Kurį iš žemiau pateiktų Kauno miesto muziejų norėtumėte aplankyti?*(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)*

- Liudo Truikio ir Marijonos Rakauskaitės memorialinis muziejus
- Juozo Grušo memorialinis muziejus
- Lietuvos šaulių sąjungos muziejus
- Lietuvos medicinos ir farmacijos muziejus
- Lietuvos sporto muziejus
- Kauno lėlių teatro muziejus
- Lietuvos aviacijos muziejus
- Juozo Zikaro memorialinis muziejus
- Lietuvos švietimo istorijos muziejus
- Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

19. Kurį iš žemiau pateiktų Kauno miesto galerijų norėtumėte aplankyti?*(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)*

- „Meno parkas”
- „Kiuemo” galerija
- „Meno pasažas“
- Grafikos galerija
- Galerija „Kauno langas“
- „Meno namai“
- „Eglės“ galerija
- Kauno fotografijos galerija
- Tekstilinių ir dailininkų gildijos galerija
- „Monos” galerija

20. Kuriam iš žemiau pateiktų Kauno miesto festivalių (švenčių), norėtumėte aplankyti?

(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)

- Tarptautinis folkloro festivalis „Atataria lamzdžiai“
- Festivalių–konkursų ciklas „Kaunas Cantat“
- Tarptautinis lėlių teatrų festivalis „Šypsosi lėlės ir vaikai“
- „Kaunas Photo”
- Šiuolaikinis muzikos festivalis „Iš arti”
- Dizaino savaitė
- Tarptautinis tradicinio ir šiuolaikinio folkloro festivalis „Suklegos”
- Tarptautinis Kauno kino festivalis
- Tarptautinis šiuolaikinio šokio festivalis „Aura“
- Kauno bienalė

21. Kaip manote, kurie iš siūlomų objektų yra patraukliausi maršrute „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“ ? *(Pasirinktą skaičių apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1– labai nepatrauklus, 2 –nepatrauklus; 3 –nei patrauklus, nei nepatrauklus; 4 – patrauklus, 5– labai patrauklus)*

<i>Objektai</i>	<i>Įvertinimas</i>				
Centrinis Lietuvos paštas	1	2	3	4	5
Kauno miesto savivaldybė	1	2	3	4	5
Kauno sporto halė	1	2	3	4	5
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus	1	2	3	4	5
Vytauto Didžiojo karo muziejus	1	2	3	4	5
Karininkų Ramovė	1	2	3	4	5
Kristaus prisikėlimo bazilika	1	2	3	4	5
Kino teatras „Romuva“	1	2	3	4	5
Žaliakalnio funikulierius	1	2	3	4	5

22. Prašau nurodyti, Jūsų nuomone, patraukliausius siūlomus objektus, maršrute „Medinė architektūra“?

(Pasirinktą skaičių apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1– labai nepatrauklus, 2 –nepatrauklus; 3 –nei patrauklus, nei nepatrauklus; 4 – patrauklus, 5– labai patrauklus)

<i>Objektai</i>	<i>Įvertinimas</i>				
J. Zikaro memorialinis muziejus (J. Zikaro g. 3)	1	2	3	4	5
J. Šileikos namas (Žalioji g. 31)	1	2	3	4	5
A. Gedmanto namas (Žemuogių g. 2)	1	2	3	4	5
I. Jonyno namas (Rūtų g. 3)	1	2	3	4	5
J. Grušo memorialinis muziejus (Kalniečių g. 93)	1	2	3	4	5
V. Vizgirdos namas (Tulpių g. 4)	1	2	3	4	5
A. Jokimo namas (Minties rato g. 2)	1	2	3	4	5
Pedagogo Jono Dereškevičiaus namas (Minties Rato g. 24)	1	2	3	4	5
B. Sruogos memorialinis muziejus ((B. Sruogos g. 21)	1	2	3	4	5

23. Jūs esate:

- Kauno miesto gyventojas
 Kauno miesto svečias

24. Jūsų išsilavinimas:

- Vidurinis
 Aukštesnysis
 Aukštasis

25. Jūsų lytis:

- Vyras
 Moteris

26. Jūsų amžius: m.

Dėkoju už Jūsų nuoširdžius atsakymus ir sugaištą laiką.

ANKETOS PAVYZDYS (Kauno miesto kultūros įstaigų specialistams)

Kauno Technologijos universiteto studentė Vydmantė Utkinaitė rašo biagamąjį projektą tema „Kultūrinio turizmo plėtra Lietuvoje: Kauno miesto atvejis“ ir atlieka tyrimą, kurio tikslas nustatyti Kauno miesto gyventojų ir svečių bei kultūros įstaigų ekspertų požiūrį į kultūrinio turizmo esamą būklę mieste, jo plėtros galimybes ir pateikti įvertinimą ir pasiūlymus situacijai gerinti.

Būčiau labai dėkinga, jei sutiktumėte atsakyti į mano anketos klausimus. Pateikti atsakymus užtruksite tik kelias minutes. Pažymėkite varnelę ar apskritimu Jums tinkamiausią atsakymo variantą (-us), arba įrašykite savo nuomone. Anketa – anoniminė ir bus panaudota tik mokslo tikslais.

Iš anksto dėkoju už Jūsų nuoširdžius atsakymus ir sugaištą laiką.

1. Ar esate girdėję sąvoką *kultūrinis turizmas*? (jei ne, pereikite prie 3 kl.)

- Taip
 Ne

2. Jei taip, tai kur?

- Seminare
 Visuomenės informavimo priemonėse: tv, spauda, radijas ir kt.
 Internete
 Iš kolegų
 Kita.....

3. Ar sutiktumėte su teiginiu, kad Lietuvoje populiarus *kultūrinis turizmas*:

- Taip
 Ne

4. Ar pritartumėte teiginiui, jog kultūros bei turizmo darbuotojams pakanka informacijos apie *kultūrinį turizmą*:

- Taip
 Ne

5. Kaip manote, ar muziejų, dvarų, kitų kultūrinių paveldo objektų lankytojai žino kas yra *kultūrinis turizmas*?

- Taip
 Ne

6. Prašau nurodykite, kurie iš šių kultūrinių išteklių turi didžiausią svarbą kultūriniam turizmui? (Pasirinktą skaičių apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1 – neturi 2 – turi mažą; 3 – turi nei didelę, nei mažą; 4- turi didelę, 5-turi labai didelę)

<i>Kultūriniai ištekliai</i>	<i>Įvertinimas</i>				
Urbanistikos paveldo vertybės	1	2	3	4	5
Tradicijos ir liaudies amatai	1	2	3	4	5
Meninės kultūros vertybės	1	2	3	4	5
Mokslo vertybės	1	2	3	4	5
Archeologijos vertybės	1	2	3	4	5

7. Kultūrinis turizmas Jums labiausiai asocijuojasi su:*(Kiekvieną turizmo tipo įvertinimo skaičių apibraukite)*

	<i>Visiškai nepopuliarus</i>	<i>Nepopuliarus</i>	<i>Nei populiarus, nei nepopuliarus</i>	<i>Populiarus</i>	<i>Labai populiarus</i>
Paveldo turizmas	1	2	3	4	5
Teminis turizmas	1	2	3	4	5
Kultūrinis miestų turizmas	1	2	3	4	5
Etninis turizmas	1	2	3	4	5
Renginių festivalių turizmas	1	2	3	4	5
Religinis turizmas	1	2	3	4	5
Kūrybiškas turizmas	1	2	3	4	5

9. Koku balu įvertintumėte esamą kultūrinio turizmo infrastruktūrą Kauno mieste?*(Pasirinktą skaičių apibaukite, kai 1 -labai blogai, 10 - labai gerai)*

<i>Balai</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Nuomonė</i>										

Parašykite savo argumenta, kodėl taip manote (kodėl įvertinote blogai/gerai) :**10. Jūsų nuomone, kultūrinio turizmo plėtrai įtakos turi: (Galimi keli atsakymo variantai)**

- Informacijos sklaida, kultūrinių-pažintinių objektų bei maršrutų reklamavimas
- Valstybės parama ir skiriamos lėšos naujiems kultūriniais projektams
- Potencialių turistų poreikiai
- Kita.....

11. Kultūrinis turizmas populiarėja, tačiau, lyginant su užsienio šalimis, tai dar ne plačiai paplitęs Lietuvoje. Kokias nurodytumėte to priežastis? (Galimi keli atsakymo variantai)

- Nepakankamai reklamuojami kultūriniai renginiai
- Informacijos stygius apie lankytinas vietas
- Mažas gyventojų susidomėjimas kultūriniais įvykiais
- Nėra iniciatyvos iš organizatorių pusės
- Turizmo agentūros daugiau specializuojasi išvykoms į užsienio kraštus

*Kita.....***12. Kaip manote kurie veiksniai, galėtų paskatinti efektyvesnę kultūrinio turizmo plėtrą Kauno mieste? (Galimi keli atsakymo variantai)**

- Didesnis kultūrinių projektų finansavimas
- Aukšta turizmo sektoriaus darbuotojų klasifikacija
- Miesto turizmo infrastruktūros gerinimas
- Efektyvesnis rinkodaros priemonių naudojimas

Kita.....

13. Kuri prioritėtinė sritis yra svarbiausia, skatinanti kultūrinio turizmo plėtrą Kauno mieste?*(Pasirinktą skaičių apibraukite)*

<i>Prioritetas</i>	<i>Nesvarbi</i>	<i>Nelabai svarbi</i>	<i>Nei svarbi, nei nesvarbi</i>	<i>Svarbi</i>	<i>Labai svarbi</i>
Kauno miesto kultūros kokybės gerinimas	1	2	3	4	5
Pilietinės visuomenės stiprinimas bei kultūros prieinamumo užtikrinimas	1	2	3	4	5
Ekonominių ir viešų kraštovaizdžių plėtra, užtikrinanti kultūros iniciatyvų ir kūrybinių verslų augimą	1	2	3	4	5

14. Nurodykite esamos kultūrinio turizmo prioritetinių sričių esamos būklės vertinimą*(Kiekvieną pasirinktą prioritetą įvertinimą pažymėkite varnele)*

<i>Prioritetas</i>	<i>L.blogas</i>	<i>Blogas</i>	<i>Patenkinamas</i>	<i>Geras</i>	<i>L. geras</i>
Miesto kultūros propagavimas					
Visuomenės įtraukimas į miesto kultūrinį gyvenimą					
Kūrybinių verslų skatinimas					
Viešųjų erdvių infrastruktūros gerinimas					

15. Prašau nurodykite Kauno miesto teritoriją, turinčią didžiausią potencialą kultūrinio turizmo plėtrai :*(Pasirinktą skaičių apibraukite)*

<i>Kauno miesto teritorija</i>	<i>Visai neturi</i>	<i>Neturi</i>	<i>Nei turi nei neturi</i>	<i>Turi</i>	<i>Labai turi</i>
Senamiestis	1	2	3	4	5
Naujamiestis	1	2	3	4	5
Žaliakalnis	1	2	3	4	5
Kiti mikrorajonai	1	2	3	4	5

16. Jūsų nuomone, kokią naudą Kauno miestui atneš projektas „Europos kultūros sostinė 2022“?

- Ekonominę
 Kultūrinę
 Socialinės gerovės

Kita.....**17. Su kokiomis ilgalaikėmis viltimis siejate projektą „Europos kultūros sostinė 2022“?**

- Atneš ilgalaikę ekonominę naudą bei pritrauks investicijas
 Kauno miestas užmegs ilgalaikius kultūrinius ryšius su kitais užsienio miestais
 Kauno miestas taps stipriausiu kultūrinių renginių miestu
 Kauno mieste vyks daug tarptautinių lygio festivalių ir kultūrinių projektų

Kita.....**18. Prašau pareikškite savo nuomonę, apie lankomiausius objektus projekto „Europos kultūros sostinė 2022“ metu?***(Pasirinktą balą apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1– labai mažai lankomi; 2 –mažai lankomi; 3 –nei mažai nei daug lankomi; 4- daug lankomi; 5 - labai daug lankomi)*

<i>Objektai</i>	<i>Ivertinimas</i>				
Sakraliniai objektai (bažnyčios, vienuolynai ir pan.)	1	2	3	4	5
Fortai	1	2	3	4	5
Lankytinos vietos	1	2	3	4	5
Tarpukario architektūra	1	2	3	4	5
Medinė architektūra	1	2	3	4	5
Festivaliai	1	2	3	4	5

19. Kaip manote, kuris iš žemiau pateiktų Kauno miesto fortų, yra labiausiai lankomas?
(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)

- Kauno tvirtovės I – asis fortas
- Kauno tvirtovės II – asis fortas
- Kauno tvirtovės III – asis fortas
- Kauno tvirtovės IV – asis fortas
- Kauno tvirtovės V – asis fortas
- Kauno tvirtovės VI – asis fortas
- Kauno tvirtovės VII – asis fortas
- Kauno tvirtovės VIII – asis fortas
- Kauno tvirtovės IX – asis fortas

20. Pažymėkite lankomiausius Kauno miesto sakralinius objektus:
(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)

- Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia, Jėzuitų vienuolyno kompleksas,
- Šv. Jurgio kankinio bažnyčia
- Šv. Gertrūdės bažnyčia,
- Šv. Kryžiaus bažnyčios ir karmelitų vienuolyno ansamblis
- Kauno Bernardinų vienuolynas
- Dominikonų vienuolyno ansamblis
- Namų ir buvusios Evangelikų-liuteronų bažnyčios kompleksas
- Šv. Mikalojaus bažnyčia
- Mečetė
- Dievo kūno bažnyčia.

21. Kurie iš nurodytų Kauno miesto muziejų yra lankomiausi?
(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)

- Liudo Truikio ir Marijonos Rakauskaitės memorialinis muziejus
- Juozo Grušo memorialinis muziejus
- Lietuvos šaulių sąjungos muziejus
- Lietuvos medicinos ir farmacijos muziejus
- Lietuvos sporto muziejus
- Kauno lėlių teatro muziejus

- Lietuvos aviacijos muziejus
- Juozo Zikaro memorialinis muziejus
- Lietuvos švietimo istorijos muziejus
- Adelės ir Pauliaus Galaunių namai

22. Jūsų nuomone kuri iš žemiau pateiktų Kauno miesto galerijų, yra labiausiai lankoma?
(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)

- „Meno parkas”
- „Kiuo” galerija
- „Meno pasažas“
- Grafikos galerija
- Galerija „Kauno langas“
- „Meno namai“
- „Eglės“ galerija
- Kauno fotografijos galerija
- Tekstilinių ir dailininkų gildijos galerija
- „Monos” galerija

23. Kaip manote, kurie iš žemiau pateiktų Kauno miesto festivalių (švenčių), yra populiariausi?
(Galite pasirinkti daugiau nei 1 tinkamą atsakymą)

- Tarptautinis folkloro festivalis „Atataria lamzdžiai“
- Festivalių-konkursų ciklas „Kaunas Cantat“
- Tarptautinis lėlių teatrų festivalis „Šypsosi lėlės ir vaikai“
- „Kaunas Photo”
- Šiuolaikinis muzikos festivalis „Iš arti”
- Dizaino savaitė
- Tarptautinis tradicinio ir šiuolaikinio folkloro festivalis „Suklegos”
- Tarptautinis Kauno kino festivalis
- Tarptautinis šiuolaikinio šokio festivalis „Aura“
- Kauno bienalė

24. Prašau nurodyti, Jūsų nuomone, patraukliausius siūlomus objektus, maršrute „Kauno modernistinės architektūros atspindžiai“? (Pasirinktą skaičių apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1 – labai nepatrauklus, 2 – nepatrauklus; 3 – nei patrauklus, nei nepatrauklus; 4 – patrauklus, 5 – labai patrauklus)

<i>Objektai</i>	<i>Įvertinimas</i>				
Centrinis Lietuvos paštas	1	2	3	4	5
Kauno miesto savivaldybė	1	2	3	4	5
Kauno sporto halė	1	2	3	4	5
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus	1	2	3	4	5
Vytauto Didžiojo karo muziejus	1	2	3	4	5
Karininkų Ramovė	1	2	3	4	5
Kristaus prisikėlimo bazilika	1	2	3	4	5
Kino teatras „Romuva“	1	2	3	4	5
Žaliakalnio funikulierius	1	2	3	4	5

25. Kaip manote, kurie iš siūlomų objektų yra patraukliausi, maršrute „Medinė architektūra“? (Pasirinktą balą apibraukite, kai skalės reikšmės yra: 1 – labai nepatrauklus, 2 – nepatrauklus; 3 – nei patrauklus, nei nepatrauklus; 4 – patrauklus, 5 – labai patrauklus)

<i>Objektai</i>	<i>Įvertinimas</i>				
J. Zikaro memorialinis muziejus (J. Zikaro g. 3)	1	2	3	4	5
J. Šileikos namas (Žalioji g. 31)	1	2	3	4	5
A. Gedmanto namas (Žemuogių g. 2)	1	2	3	4	5
I. Jonyno namas (Rūtų g. 3)	1	2	3	4	5
J. Grušo memorialinis muziejus (Kalniečių g. 93)	1	2	3	4	5
V. Vizgirdos namas (Tulpių g. 4)	1	2	3	4	5
A. Jokimo namas (Minties rato g. 2)	1	2	3	4	5
Pedagogo Jono Dereškevičiaus namas (Minties Rato g. 24)	1	2	3	4	5
B. Sruogos memorialinis muziejus ((B. Sruogos g. 21)	1	2	3	4	5

26. Jūsų pareigos:.....

27. Jūsų darbo patirtis šioje srityje:..... metai

28. Jūsų išsilavinimas:

- Vidurinis
 Aukštesnysis
 Aukštasis

29. Jūsų lytis:

- Vyras
 Moteris